Academia Bârlădeană

Anul XXVI, 1(78), Trimestrul 1, 2020

Revistă editată de
Societatea literar-culturală
Academia Bârlădeană

ACADEMIA BÂRLĂDEANĂ
Fondată în 1915

Președinte de onoare:
C. D. Zeletin
Președinte: Elena Monu

In memoriam C. D. ZELETIN

Suflete al meu sfios și leneș, fă semnul Sfintei Cruci de câte ori simți nevoia. Va veni o vreme când poate vei vrea să-l faci, dar mâinile îți vor fi înghețate pentru totdeauna…

C. Zeletin

https://biblioteca-digitala.ro

CUPRINS

- ***Academia Bârlădeană în doliu:***
  Când o aniversare se preschimbă în comemorare… 3

Radu ȘERBAN PALADE, *Prof. univ. dr. Constantin Dimoftache/ Scriitorul C.D. Zeletin* 4

Theodor CODREANU, *C. D. Zeletin: Armonia personalității* 8

C. D. Zeletin văzut de... 11

Alexandru Popescu PRAHOVARA, *C. D. Zeletin - „Cu fața spre bine"* 13

Sergiu COLOȘENCO, *Ultima convorbire...* 15

Ioan DĂNILĂ, *Un renascentist inegalabil: C. Dimoftache-Zeletin* 15

Radu ȘERBAN PALADE, *O minune de om…* 16

Gabriela SFINȚEANU-DIMOFTACHE, *Fratele meu, C.D. Zeletin* 16

Despina KELLY, *Nanu' Dada* 17

Raluca Ioana MAFTEI, *DADA – Omul care mi-a dat încredere* 19

Adrian GEORGESCU, *Gânduri la moartea lui C. D. Zeletin* 20

C.D. Zeletin prin el însuși 21

Caseta gândurilor gnomice: C. D. Zeletin 22

Elena POPOIU, *C.D. Zeletin. Confesiunile unui înțelept* 23

C.D. ZELETIN, *O mână de cenușă pe Vârful cu Dor* 26

C. D. ZELETIN, *Poet* 29

C. D. ZELETIN, *Poezia religioasă a lui V. Voiculescu* 30

C. D. ZELETIN, *Traducerea de poezie* 33

Charles BAUDELAIRE, *Două flori din* Florile Răului 34

Smaranda BRATU ELIAN, *Poezia lui Michelangelo: darul lui C. D. Zeletin* 35

MICHELANGELO, *Sonete de bătrânețe* 36

C. D. ZELETIN, *Dada & Dada* 38

- ***In memoriam: Alexandru Bogdan, Mihaela Tudor*** 40
- ***15 ani de LUMINĂ ai LUMINII*** 41

VIAȚA ACADEMIEI

Duminică, 15 decembrie 2019, ora 10, la sediul Societății, s-a desfășurat ultima reuniune a

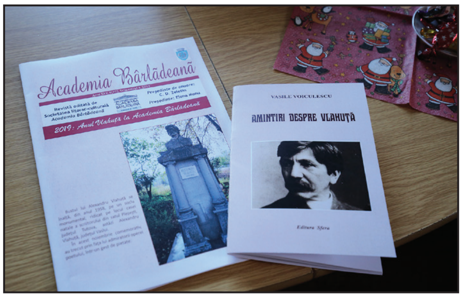

Elena Monu deschide reuniunea din 15 decembrie.

anului 2019, plasată tot sub semnul *Anului A. Vlahuță*. În prima parte, s-a lansat volumul V. Voiculescu, *Amintiri despre Vlahuță*, ediție anastatică, una dintre aparițiile editoriale prin care Academia Bârlădeană a marcat acest an comemorativ. În expunerea sa, Elena Monu a insistat asupra celor două perioade bârlădene din activitatea lui A. Vlahuță, însumând nouă ani, și a motivat publicului introducerea în volumul tipărit la Editura Sfera a două capitole: *Însemnări biografice* și *Anexe* cuprinzând fotografii cu monumente și case din Bârlad legate de biografia scriitorului. În continuare, Mândița Coloșenco a prezentat publicului

Mândița Coloșenco prezintă placheta lui Serghei Coloșenco dedicată lui Al. Vlahuță.

placheta din Biblioteca Rebus, a doua consacrată lui Vlahuță de cunoscutul enigmist Serghei Coloșenco. În finalul reuniunii, dedicat lansării revistei, Elena Popoiu, redactorul și unul dintre responsabilii numărului, a selectat din conținutul acestui ultim număr pe 2019 articole și imagini referitoare la personalitatea scriitorului omagiat, care a însemnat atât de mult pentru cultura bârlădeană și a marcat viața literară a României sfârșitului de secol XIX și primelor două decenii ale secolului XX.

Vineri, 24 ianuarie 2020, Academia Bârlădeană a continuat tradiția sărbătoririi Unirii Moldovei cu Țara Românească, prin organizarea reuniunii cu tema: *Bârladul în anii luptei pentru Unirea Principatelor*. În mod firesc, protagoniști au fost istoricii. Astfel, prof. Costel Pascaru a susținut comunicarea, serios documentată și

Prof. Costel Pascaru, autorul comunicării.

exemplar expusă, cu titlul: *Partida națională și constituirea Statului român* (1856–1859). În cuvântul său, prof. Elena Monu s-a referit la casele unor figuri proeminente de unioniști bârlădeni, între care aceea a familiei Costache Epureanu, de pe strada Cotu Negru (astăzi, Gh. Emandi), cu imagini ale imobilului din anii 1979, respectiv 2000. Moderatoarea reuniunii a insistat asupra personalităților naționale care, fie că au trăit, fie au fost oaspeți ai acestei case: Manolache Costache Epureanu,

- continuare în pagina 42 -

https://biblioteca-digitala.ro

CÂND O ANIVERSARE SE PRESCHIMBĂ ÎN COMEMORARE...

C. D. ZELETIN s-a stins din viață, cu 2 luni înainte de a împlini 85 de ani.

Noi așteptam ziua de 13 aprilie. Ne pregăteam să-l felicităm la rotundă aniversare. Se aflau în pregătire caseta închinată evenimentului în paginile revistei, dar și un nou volum omagial: *CDZ 85*. Și chiar vor apărea: revista și volumul…

Știam de luni de zile, ba chiar de ani, că era suferind. În convorbirile noastre nu ocolea subiectul, dar îl depășea aparent fără efort, revenind la preocuparea sa de căpătâi – cărțile aflate în lucru în lunile din urmă: corecturile la volumul 7, ultimul, al *Scrierilor*, la o nouă carte, predată și ea la Editura Spandugino, cu titlul *Așternuturile insomniacului*, iar, pe biroul său, în manuscris, dar în fază finală, *Dada & Dada. Fulguiri din copilărie*. Și, desigur, aflată în grija și îngrijirea sa necontenită, ceea ce a numit, într-un titlu de rubrică a revistei, *Viața Academiei Bârlădene*.

Acum, la aproape două luni de la neașteptata plecare, suntem încă în stare de cumpănă și ne adunăm cu greu în jurul gândului că nu avem dreptul să ne oprim, că trebuie să mergem mai departe... Pornind chiar cu numărul 1 al revistei pe anul 2020, la care lucram, de prin ianuarie, împreună cu mentorul nostru, număr care a fost, în bună măsură, conceput, pe calea obișnuită a comunicării telefonice, de-a lungul zilelor de început ale lunii februarie. Atât cât *i*-a îngăduit și *ne*-a îngăduit Domnul...

Pentru buna ținută a revistei - substanță, idei și formă de prezentare -, sfetnicul nostru ne-a oferit biblioteca, arhiva de documente și imagini unicat, disponibilitatea de orice clipă, erudiția de neegalat și memoria de martor. Toate transpuse în idei, sugestii, titluri, pagini scrise și, mai presus de orice, grijă estetică.

Domnul Zeletin a încuviințat foarte târziu să-i înscriem numele în caseta tehnică a revistei, acceptând doar titulatura de consultant; din motive, pe care nu ne îngăduiam să le comentăm și în care intuiam atitudinea de reținere a valorii ce nu are nevoie de înscrisuri doveditoare. La curent cu ce plănuiam pentru primul număr pe 2020 al revistei, știa că îi vom dedica pagini la aniversare, fără să protesteze prefăcut, lăsând să-i transpară în voce inefabilul amestec de consimțire încântată și (auto)ironie. (*Ei, dacă voi socotiți că sunt vrednic*...!)

Așa facem.

Atâta doar că nu-i mai putem ura Președintelui nostru de Onoare mulți ani cu sănătate... Începând din 18 februarie, ziua trecerii sale la Domnul, a trebuit să împlinim dureroase ritualuri și, cel mai greu dintre toate, să trecem la timpul trecut verbele propozițiilor avându-l ca subiect...

C.D. Zeletin, cărturarul poet care a dăruit românilor atâta frumusețe scrisă, în poeziile, eseurile, memorialistica, paginile apoftegmatice, traducerile, între care, izbânzi fără egal, integrale în limba română: *Sonetele* lui Michelangelo și *Florile Răului* de Charles Baudelaire.

C.D. Zeletin, care socotea dragostea pentru limba română drept cea mai grea, fiind cel mai greu de dovedit, intră, spre a rămâne, în prezentul nostru continuu...

C.D. Zeletin, ultimul mare Senior al literelor românești – avem multe îndreptățiri s-o credem și s-o spunem!

Să-l citim încet, așa cum, fără urmă de trufie, ne îndemna.

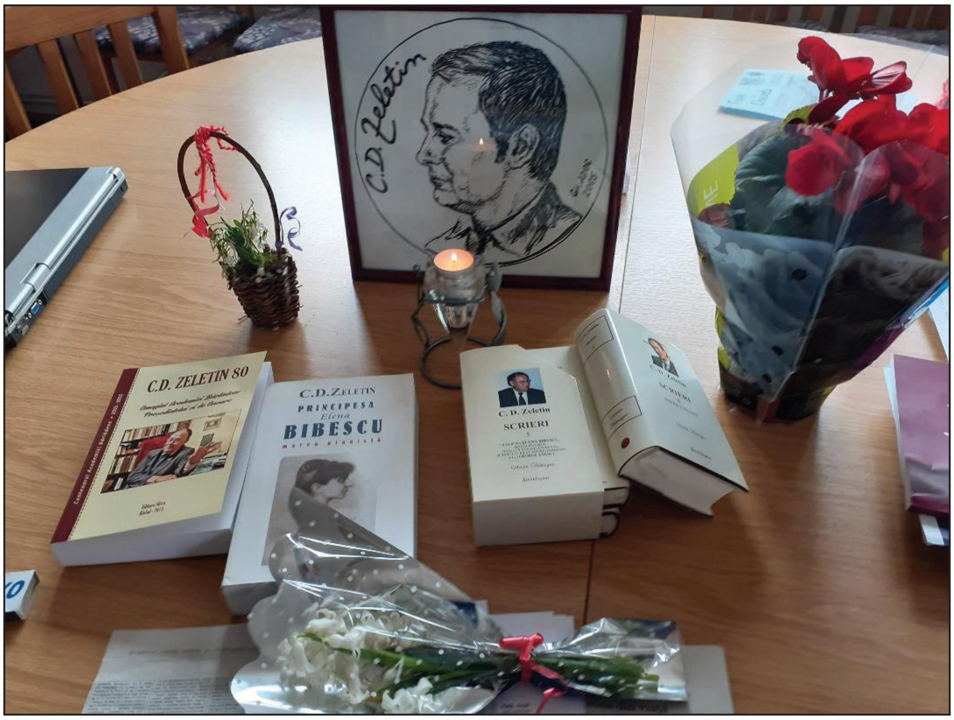

https://biblioteca-digitala.ro

RADU ȘERBAN PALADE*

PROF. UNIV. DR. CONSTANTIN DIMOFTACHE/ SCRIITORUL C.D. ZELETIN

Marți, 18 februarie 2020, în jurul orei 14 și 45 de minute, în Secția de Terapie Intensivă a Spitalului „Sfântul Ioan" din București, a trecut din această lume, după o lungă și grea suferință, îndurată cu demnitate, Prof. Univ. dr. Constantin Dimoftache, cunoscut ca scriitor sub pseudonimul literar de C.D. Zeletin, medic, biofizician, profesor universitar, poet, eseist, istoriograf, traducător eminent și prolific din lirica italiană și franceză.

Prohodirea și înhumarea au avut loc duminică 23 februarie 2020, la cimitirul Mânăstirii Samurcășești, comuna Ciorogârla, județul Ilfov. A evocat personalitatea celui mutat la Domnul dr. Alexandru D. Popescu-Prahovara, care și-a intitulat necrologul *Diamantul smerit.*

S-a născut sâmbătă 13 aprilie 1935, în satul Burdusaci, comuna Răchitoasa, județul Bacău, fostul județ Tecuci, într-o familie în care tatăl, Nicolae Dimoftache, era preot ortodox, iar mama, Maria (născută Țarălungă), învățătoare. Școala primară a urmat-o în satul natal, având-o ca învățătoare pe mama lui, din prima copilărie bucurându-se și de o instruire muzicală din partea tatălui.

Între anii 1945–1952 este elev al Colegiului Național „Gheorghe Roșca Codreanu" din Bârlad. Din adolescență se confruntă cu nedreptățile, persecuțiile și samavolniciile comuniste, justificate prin „lupta de clasă". La terminarea liceului, în iulie 1952, află că organizația de bază a P. C. R. a hotărât să nu se elibereze diploma de absolvire a școlii elevilor care sunt fii de preoți sau chiaburi, pentru a-i împiedica în acest mod să poată urma studii universitare. Grație omeniei manifestate de secretarul liceului, reușește să-și ridice diploma în mare grabă.

Neavând voie să se prezinte la nici un examen de admitere la facultate (dosar necorespunzător), e nevoit să se angajeze profesor de limba română la școala din comuna Godinești (1952– 1953). După moartea lui I. V. Stalin (5 martie 1953), relaxându-se oarecum rigiditatea comunistă, poate să se prezinte la examenul de admitere în învățământul universitar. Astfel, reușește să se înscrie la Facultatea de Medicină din București, secția Pediatrie, pe care o absolvă în anul 1959. După anul III de facultate, promovat ca premiant, află că e în pericol a fi exmatriculat din cauza „originii sociale nesănătoase" (fiu de preot). E constrâns să recurgă la o stratagemă tragi-comică: e înfiat discret de bunicul patern, învățătorul Constantin Dimoftache, devenind astfel frate al tatălui, cumnat cu mama, fiu al bunicilor!

A fost intern clinic, prin concurs, al spitalelor din București, între anii 1958– 1960. Lucrează ca medic de circumscripție în circa III Hunedoara (categorie grea) între anii 1960–1961. Este transferat la Sanatoriul de tuberculoză osteoarticulară din Mangalia (1961–1962).

În 1962 devine cercetător științific, în urma concursului susținut, la Catedra de Biofizică a Institutului Medico-Farmaceutic din București.

În anul 1963, absolvă un Curs internațional de histochimie, ținut la Facultatea de Medicină din București. Cu această ocazie îl cunoaște pe profesorul Raymond Wegmann de la Facultatea de Medicină din Paris, Institutul de Histochimie, unul dintre organizatorii cursului. Acesta îi oferă o bursă de studii pe timp de un an, pentru a lucra în laboratorul său, cu scopul perfecționării în microspectrofotometrie și microscopie interferențială. Nu obține aprobarea autorităților române, cu toată intervenția scrisă a profesorului R. Wegmann. Suportă șantajul și presiunile Securității, interesată de viața unor personalități literare române din Franța. Refuză colaborarea și își asumă consecințele.

Desfășoară o activitate medicală integrată la Institutul Național de Igienă și Sănătate Publică din București între anii 1963-1989.

Din anul 1965 este asistent universitar la Catedra de Biofizică, fiind titularizat prin concurs în 1973.

În anul 1974 devine Doctor în Științe Medicale, specialitatea Fiziologie. Parcurge prin concurs toate treptele ierarhiei universitare: șef de lucrări (1983– 1990); conferențiar universitar (1990–1993); profesor universitar (1993–2005).

A susținut, vreme de peste 40 de ani, cursuri, conferințe, seminarii și lucrări practice de biofizică la Facultatea de Medicină a Universității de Medicină și Farmacie „Carol Davila" București. Între anii 1963– 1977, a ținut prelegeri și lucrări practice la secția de Biofizică a Facultății de Fizică a Universității București, secție care își desfășura activitatea didactică la Catedra de Biofizică a U.M.F. „Carol Davila" București.

Între anii 1973-1990 a fost membru în comitetul de conducere al *Secției de Biofizică Pură și Aplicată din România*. În 1991 devine fondatorul și redactorul șef al revistei *Romanian Journal of Biophysics*, Editura Academiei, iar după anul 2005, când se pensionează de la catedră, rămâne redactor onorific al publicației.

A editat, personal sau în colaborare, tratate, manuale, caiete de lucrări practice, dintre care menționăm: *Curs de Biofizică* (1963), *Prelegeri de Biofizică medicală*, trei volume (1964 și 1971), *Îndreptar de lucrări practice de biofizică* (în ediții succesive 1964, 1972, 1975, 1977), *Biofizică medicală* (1977), *Biofizică medicală* (în colaborare cu inginer doctor Sonia Herman, 1993), *Principii de biofizică umană*, două volume (în colaborare cu inginer doctor Sonia Herman, 2003).

A elaborat peste 70 de lucrări științifice în domeniile medicinii nucleare, criobiofizicii, citospectrofotometriei, modelării cibernetice a unor procese biologice etc., comunicate la manifestări științifice naționale și internaționale și publicate

https://biblioteca-digitala.ro

în reviste prestigioase de specialitate din țară și străinătate precum: *Nature* (1963), *Biophysik* (1966), *Zuchthygiene* (1967), *Zootecnica e veterinaria* (1968) etc.

A adus contribuții originale în mai multe domenii de cercetare, dintre care amintim: a imaginat, verificat și validat un sistem original de identificare a limfocitelor cu aspect morfologic normal, dar presupuse a fi atinse de impulsul morbid în leucemia limfoidă cronică umană; a realizat, împreună cu inginer A. Ciureş, cel dintâi dispozitiv de citospectrofotometrie în spectrul vizibil din România (1963); a semnalat pentru prima oară (1964) existența a două tipuri ale limfocitului mic din sângele uman, propunând o revizuire a formulei leucocitare; a stabilit o serie de indici preciși ai celulei seminale conservate la frig și congelare, a căror eficiență e reflectată prin creșterea indicilor de fertilitate în practica însămânțărilor artificiale din zootehnie; a aplicat modelul cibernetic original al excitației vizuale (conceput împreună cu inginer doctor Sonia Herman) anumitor situații patologice (ambliopie, hemeralopie, retinopatia pigmentară etc.). Din anul 1994 a fost membru titular al Academiei de Științe Medicale.

Concomitent cu munca didactică și de cercetare științifică medicală, Prof. Dr. Constantin Dimoftache desfășoară și o prodigioasă activitate literară, concretizată în peste 60 de volume, publicate sub pseudonimul C.D. Zeletin.

Pentru că nu a cedat sugestiilor și presiunilor ideologiei și puterii comuniste, nu poate publica, deși e apreciat și recomandat editurilor de corifei ai literaturii și culturii din România. Cenzura din redacții este extrem de vigilentă și inflexibilă cu el timp de 30 de ani! Cu mare greutate, în urma insistențelor repetate ale lui Tudor Vianu și Perpessicius, debutează în revista *Luceafărul* din 15 mai 1960, cu poezia (trunchiată în redacție) intitulată *Iarnă la Bicaz.*

Debutul literar în volum are loc în 1964: *Michelangelo, Sonete,* cu un *Cuvânt înainte* de Acad. Tudor Vianu, ediție bilingvă, Editura pentru literatură universală, București. După anul 1970, dar mai ales după 1990, îi găsim numele în multe reviste literare și de cultură din țară: *România literară, Luceafărul, Contemporanul, Tribuna, Ateneu, Steaua, Gazeta literară, Familia, Ramuri, Tomis, Amfiteatru, Convorbiri literare, Muzica, Viața Medicală, Acolada* etc. Devine membru al *Uniunii Scriitorilor din România* în anul 1967.

Opera poetică originală e oglindită în două volume: *Călătorie spre transparență*, Editura Eminescu, București, 1977; *Andaluzia*, Editura Cartea românească, București, 1986.

Ambele cărți cuprind o selecție din cele mai reprezentative poezii scrise pe parcursul mai multor ani. Tot într-o notă poetică originală se înscriu și cele trei volume de proză apoftegmatică și filosofică, de aforisme și scurte eseuri: *Ideograme pe nisipul coridei*, Editura Cartea românească, București, 1982; *Adagii*, Editura Athena, București, 1999; *Zdrențe în paradis*, Editura Spandugino, București, 2012.

Scriitorul C.D. Zeletin a publicat de-a lungul anilor mai multe cărți de eseuri, studii literare, evocări ale unor personalități, istoriografie, memorialistică etc., dintre care amintim: *Respiro în amonte*, Editura Cartea românească, București, 1995; *Gaură-n cer*, Editura Athena, București, 1997; *Amar de vreme*, Editura Vitruviu, București, 2001. Ediția a II-a, Editura Sfera, Bârlad, 2006; *Distinguo. Eseuri. Evocări. Scriitori medici. Convorbiri.* Editura Vitruviu, București, 2008; *Rămânerea trecerii. Eseuri. Evocări. Schițe. Convorbiri.* Editura Spandugino, București, 2012; *Domnu-i domn și lerui ler. Proze. Convorbiri. La arderea manuscriselor.* Editura Spandugino, București, 2017; *Așternutul insomniacului. Poeme gnomice în proză.* Editura Spandugino, București, 2018.

Un loc aparte în rândul scrierilor lui C.D. Zeletin îl ocupă volumul *Principesa Elena Bibescu, marea pianistă, născută Kostaki Epureanu. Începuturile carierei pariziene a lui George Enescu*, Editura Vitruviu, București, 2007; ediția a II-a, la aceeași editură, 2008. Este vorba despre o cercetare amplă de muzicologie, densă în date inedite, privitoare la „prima vice-mamă" a lui George Enescu, cea care i-a intuit geniul componistic și l-a impus în conștiința artistică pariziană. Cartea e în același timp și o evocare istorico-literară a unei lungi perioade din a doua jumătate a secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea din istoria României, evidențiind rolul și preocuparea perseverentă a aristocrației din Moldova și Țara Românească în emanciparea culturală și artistică a țării.

C.D. Zeletin a avut o preocupare constantă în a reactualiza și reconsidera valoarea operei unor personalități de prestigiu din lumea medicală, științifică și culturală a României, aducând contribuții valoroase la cunoașterea vieții și activității acestora, în urma unor cercetări făcute cu acribie în arhive, biblioteci, muzee. Amintim doar câteva volume:

Doctorul Alexandru Brăescu (1860-1917), întemeietor al învățământului de psihiatrie din Moldova, ctitorul Spitalului Socola din Iași. Contribuții documentare. Editura Corgal Press, Bacău, 2009. Un studiu de iatroistoriografie consacrat celui dintâi profesor de psihiatrie al Facultății de Medicină din Iași, medic de mare prestigiu în Moldova, intelectual de cultură engleză (o raritate la acea vreme) și franceză, creatorul Socolei.

Ștefan Zeletin. Contribuții documentare. Editura Corgal Press, Bacău, 2002.

Scânteind ca Sirius... Scrisorile din tinerețe ale Zoei G. Frasin către G. Tutoveanu. Comentariu urmat de contribuții documentare la biografia poetului G. Tutoveanu. Editura Sfera, Bârlad, 2004.

În aceeași arie de preocupări, a reeditat opera unor personalități marcante ale științei și literaturii naționale, în ediții critice, cu note, comentarii și studii, care au adus contribuții originale pentru cunoașterea și înțelegerea unor lucrări fundamentale pentru cultura românească. Dintre ele menționăm:

Alexandrina Enăchescu Cantemir. Portul popular românesc. Editura Meridiane, București, 1971. Lucrare reeditată în Japonia, Editura Kobunsha Co. Ltd., Tokio, 1976. Ediție îngrijită și studiu introductiv de C. D. Zeletin. Lucrarea a fost solicitată autoarei la începutul secolului XX de către Spiru Haret. Albumul alcătuit din 80 de planșe face parte dintr-un manuscris de peste 1000 de planșe, fiind cea mai amplă lucrare de acest gen din etnografia românească. Pentru prima dată lucrarea a fost editată în anul 1939.

Alexandru Tzigara-Samurcaș, Scrieri despre arta românească. Editura Meridiane, București, 1987. Ediție îngrijită, studiu introductiv, cronologie, bibliografie și note de C. D. Zeletin. E vorba despre reeditarea unei părți semnificative din studiile de artă ale lui Al. Tzigara-Samurcaș, creatorul muzeografiei științifice românești.

Șt. Zeletin, Burghezia română, originea și rolul ei istoric, ediția a II-a, Editura Humanitas, București, 1991. Ediție îngrijită de C. D. Zeletin, fiind prima reeditare a acestei lucrări

https://biblioteca-digitala.ro

fundamentale a lui Șt. Zeletin.

Șt. Zeletin, Neoliberalismul, ediția a III-a, Editura Scripta, București, 1992. Ediție îngrijită de C. D. Zeletin, care, urmând indicațiile lăsate în manuscris de către autor, a îmbogățit ediția cu trei capitole noi, dintre care unul inedit.

Alexandru Tzigara-Samurcaș, Lupta vieții unui octogenar, memorii, 1919-1930. Editura Meridiane, București, 2003. Ediție îngrijită, studiu introductiv de C. D. Zeletin.

Alexandru Tzigara-Samurcaș, Lupta vieții unui octogenar, memorii, 1931-1936. Ediție îngrijită, studiu introductiv și cronologie de C. D. Zeletin. Editura Vitruviu, București, 2007.

Alexandru Tzigara-Samurcaș, Lupta vieții unui octogenar, memorii, 1937-1941. Ediție îngrijită, studiu introductiv și cronologie de C. D. Zeletin. Editura Vitruviu, 2008.

G. Tutoveanu, Poezii. Editura Sfera, Bârlad, 2007. Ediție liliput, îngrijită de C. D. Zeletin.

Ion Buzdugan, Miresme din stepă. Poezii. Editura Sfera, Bârlad, 2011. Ediție îngrijită de C. D. Zeletin, cu o prefață și o prezentare de Nicolae Iorga.

C. D. Zeletin a avut inițiativa și a adus o contribuție majoră la editarea volumului *Centenar George Emil Palade, 1912-2008. Laureat al Premiului Nobel pentru Medicină și Fiziologie 1974. Crestomație de familie*, Editura Spandugino, București, 2012.

Pe lângă opera originală, C.D. Zeletin a fost și un prolific traducător din lirica italiană a Evului mediu și Renașterii și un inspirat tălmăcitor al poeziei moderne franceze.

Dintre traducerile de poezie italiană amintim doar câteva volume, din care unele reprezintă și prima antologie de capodopere ale liricii universale tălmăcite în limba română:

Lirica Renașterii italiene. Editura Tineretului, București, 1966. Este prima antologie de poezie a Renașterii italiene care apare în limba română, un florilegiu conținând capodopere ale lui Francesco Petrarca, Lorenzo de Medici, Angelo Poliziano, Iacopo Sannazaro, Michelangelo Buonarroti, Vittoria Colonna, Galeotto del Carretto, Gaspara Stampa, Giordano Bruno.

Sonetul italian în Evul mediu și Renaștere, două volume, Editura Minerva, 1970. Este cea dintâi mare antologie din țara noastră consacrată sonetului. Cuprinde opera a peste 70 de poeți, începând cu școala siciliană a secolului al XIII-lea, reprezentând pe marii poeți prerenascentiști Dante, Petrarca, Boccaccio, pe marii artiști ai Renașterii Lorenzo de Medici, Michelangelo, Giovanni Pico della Mirandola, Torquato Tasso, dar și pe poeții-filosofi ai „Școlii Noi": Giordano Bruno, Tommaso Campanella. Cele două volume cuprind peste patru secole de lirică italiană.

Michelangelo. Poezii. Opera omnia. Editura Minerva, Biblioteca pentru toți, București, 1986 (pentru prima oară apare în românește opera literară integrală a divinului florentin). Traducere, prefață, tabel cronologic și comentarii de C. D. Zeletin.

Tommaso Campanella. Cetatea soarelui. Poezii filosofice. Editura Humanitas, București, 2006. Ediție bilingvă (în colaborare cu Smaranda Bratu Elian).

Trebuie menționat faptul că C.D. Zeletin a descoperit paternitatea unicului sonet al lui Leonardo da Vinci (*Se voi star sano asserva questa norma*...) în prolegomena poemului latin *Regimen sanitatis Salernitanus,* numit și *Flos medicinae* (secolul XIII), dovedind că nu este o poezie originală, ci o traducere din latină în italiană în forma fixă a sonetului.

Amintim și traducerea de către C. D. Zeletin a lucrărilor: Alessandro Parronchi, *Michelangelo sculptor,* Editura Meridiane, București, 1970; Romain Rolland, *Viața lui Michelangelo,* Editura Meridiane, București, 1971, ediția a II-a, 1995; Michelangelo Buonarroti, *Scrisori*, Editura Art, București, 2013. Traducere din limba italiană, studiu introductiv, cronologie și note de C. D. Zeletin; *Valmiki, Ramayana,* repovestită de C. Rajagopalachari, două volume, traducere de S. E. Demetrian, C. D. Zeletin, G. Coșbuc, E.P.L.,București, 1968.

Încă din adolescență, C.D. Zeletin e fascinat de frumusețea liricii moderne franceze și traduce în limba română opera unor poeți de primă importanță ai literaturii din Franța: Charles Baudelaire, Gérard de Nerval, Théophile Gautier, Stéphane Mallarmé, Paul Verlaine, Arthur Rimbaud, Paul Valéry, Guillaume Apollinaire și alții. Rodul acestei activități se concretizează în mai multe volume de poezie, printre care: *Lirică franceză modernă. Florilegiu.* Editura Albatros, București, 1981, un buchet de capodopere lirice ale celor mai renumiți poeți moderni ai literaturii franceze; Charles Baudelaire*. Florile Răului.* Editura Univers, București, 1991. Este prima traducere integrală a *Florilor Răului* în viziunea unui singur poet; Paul Verlaine*. Poèmes. Poezii.* Editura Pandora-M, Târgoviște, 2002. (Traduceri de Șt.O. Iosif și C.D. Zeletin).

Grație Editurii Spandugino din București, condusă de doamna Lavinia Spandonide, întreaga operă literară a lui C.D. Zeletin a fost tipărită într-o ediție de lux, în Colecția *Distinguo*, cuprinzând un număr de șapte volume, care împreună însumează peste 7.800 de pagini.

Pentru bogata și vasta sa activitate științifică și culturală, C.D. Zeletin a fost distins cu numeroase premii, diplome, medalii, titluri, dintre care menționăm: *Ordinul Național Serviciul Credincios în grad de Ofițer*, conferit de Președinția României, de Ziua Națională 1 Decembrie 2000, pentru servicii aduse apărării sănătății și pentru rezultate remarcabile în domeniul cercetării științifice medicale; Premiul de carte și Medalia de Aur, Edinburgh, Marea Britanie, 1965, pentru *Michelangelo. Sonete*; Diplomă și Medalie la Expoziția Internațională de Carte, I.B.A., Leipzig, 1971, pentru *Alexandrina Enăchescu Cantemir, Portul popular românesc*; Premiul Asociației Scriitorilor din București, 1975, pentru *Michelangelo, Sonete și crâmpeie de sonet*; Premiul Salonului Național al Cărții, Cluj-Napoca, 1991, pentru cea mai bună traducere a unei capodopere lirice: Charles Baudelaire*, Florile Răului*; Premiul Uniunii Scriitorilor din România, 1991, pentru cea mai bună traducere de poezie: Charles Baudelaire*, Florile Răului*; Premiul „Dr. Georges Dumitresco", 2003; Diploma de excelență a *Revistei Medicale Române*, 2005; Premiul „Opera Omnia", Târgul de Carte Librex, Iași, 2005; Premiul „Stolnicul Constantin Cantacuzino" al Fundației Culturale Magazin Istoric, 2006, pentru volumul de istoriografie *Scânteind ca Sirius*; Premiul și Diploma de Excelență ale Centrului Internațional de Cultură și Arte „George Apostu" din Bacău, 2006, „pentru contribuția substanțială întru propășirea valorilor culturii românești și universale"; Premiul de Excelență al revistei *Ateneu*, 2008; Premiul „I. C. Filitti" al Fundației Culturale Magazin Istoric, 2010, pentru volumul *Principesa Elena Bibescu, marea pianistă*; „Premiul *Marian Papahagi* pentru promovarea literaturii italiene în România", decernat de către Institutul italian de cultură „Vito Grasso", Centrul cultural italian din Cluj, în colaborare cu Universitatea „Babeș-Bolyai" din Cluj și

https://biblioteca-digitala.ro

Consulatul onorific al Italiei din Cluj, la data de 19 octombrie 2011, în cadrul unei ceremonii solemne.

Este *Doctor Honoris Causa* al Universiății de Medicină și Farmacie „Gr. T. Popa" din Iași.

Cetățean de onoare al municipiilor: Bârlad (1999), Bacău (2005), Tecuci (2008) și al comunei Răchitoasa, județul Bacău (2018), care a hotărât ca liceul din localitate să poarte numele „C. D. Zeletin".

C.D. Zeletin a fost Președinte fondator al Societății Medicilor Scriitori și Publiciști din România (S.M.S.P.R.) din anul 1990. De mulți ani își propusese și visa la organizarea literară a breslei medicale, dar acest lucru nu a fost posibil în societatea comunistă din România înainte de anul 1990. Odată înființată, societatea a adunat laolaltă peste 200 de membri din toată țara. Pentru a face cunoscută creația literară a membrilor și activitatea S.M.S.P.R., C. D. Zeletin a inițiat editarea, cu ajutorul dr. Mihail Mihailide, directorul ziarului *Viața Medicală*, a suplimentului literar *Clipa cea repede*, iar mai târziu a rubricii *Fântâna din Kos*. În același context au apărut mai multe numere ale Almanahului *Clipa cea repede.*

În calitate de președinte al S.M.S.P.M., a organizat simpozioane, care au avut mare audiență și succes de public, dedicate unor medici scriitori cu operă valoroasă, impusă și unanim recunoscută în literatura și cultura națională: Vasile Voiculescu, George Magheru, Victor Papilian, Ion Biberi, Gr. T. Popa, Vintilă Ciocâlteu, Ioan Cantacuzino, Victor Săhleanu.

Cu ocazia acestor manifestări, C. D. Zeletin a organizat, în Sala de Consiliu a Facultății de Medicină din București, unde s-au desfășurat ședințele de comunicări ale simpozioanelor, expoziții de carte, fotografii, documente, presă, reviste medicale și culturale, care ilustrau viața, activitatea, opera științifică și literară a iluștrilor înaintași comemorați. Majoritatea acestor exponate făceau parte din colecția personală a lui C. D. Zeletin, aduse și dăruite cu altruism spre vizionare și cunoaștere participanților. Totodată a realizat plăci comemorative din marmură cu medalion în bronz al medicului scriitor omagiat, pe care le-a montat, succesiv în ani, în Holul de Onoare al Facultății de Medicină din București, înnobilând și realizând un adevărat Pantheon medical și cultural al instituției universitare.

A făcut cunoscută societatea în țară și în străinătate, astfel că S.M.S.P.R. a fost afiliată în anul 1997 Uniunii Mondiale a Medicilor Scriitori (Union Mondiale des Ecrivains Médecins-U.M.E.M.). C. D. Zeletin a organizat în România, la București, în calitate de președinte al manifestării, cel de-al 47-lea Congres Internațional U.M.E.M., între 17 și 21 septembrie 2003, care s-a bucurat de o participare națională și internațională numeroasă și a avut mare succes.

A inițiat editarea colecției „Scriitori Medici Români". Primul volum a fost consacrat profesorului universitar, biochimist de notorietate mondială Vintilă Ciocâlteu*, Adânc împietrit, Poezii,* ediție îngrijită de C. D. Zeletin, Editura Cartea universitară, București, 2003. Este vorba despre o ediție de lux a operei unui poet reprezentativ pentru curentul revistei *Gândirea*. Anexa documentară cuprinde mărturii despre tragica moarte a acestui savant, cea dintâi victimă a agresiunii bolșevice în Facultatea de Medicină din București. Al doilea volum din seria „Scriitori Medici Români" cuprinde opera doctorului psihiatru Eduard Pamfil*, Arioso Dolente, Poezii,* Ediție alcătuită, eseu introductiv, note și Addenda de C. D. Zeletin, Editura Cartea Medicală, 2019.

Din 7 iulie 1990, când la Bârlad s-a reactivat Societatea literar-culturală Academia Bârlădeană, fondată la 1 mai 1915 de către poetul G. Tutoveanu, etnologul Tudor Pamfile și preotul publicist Toma Chiricuță, avându-l ca președinte de onoare pe scriitorul Al.Vlahuță, a fost ales președinte de onoare C. D. Zeletin. În această nouă calitate desfășoară o activitate susținută de valorificare și reactualizare a vieții și operei unor personalități emblematice pentru literatura, istoria, cultura și spiritualitatea Bârladului. Susține numeroase conferințe, evocă personalități, organizează lansări de carte, participă la simpozioane cu unele comunicări inedite, reeditează operele unor scriitori ai meleagurilor tutovene cu ocazia unor aniversări, elogiază activitatea literară și culturală a intelectualilor de azi din Bârlad, are cuvinte de laudă despre ședințele societății academice. Donează cărți, colecții de reviste, documente inedite și ediții vechi ale unor opere ale scriitorilor tutoveni, tablouri ale unor personalități și alte materiale muzeistice bibliotecii Academiei Bârlădene, contribuind astfel la îmbogățirea patrimoniului instituției, pe care urmărea să o impună în viața culturală.

A rămas memorabilă comemorarea centenarului morții Pricipesei Elena Bibescu, născută Kostaki Epureanu (1855-1902), când au avut loc mai multe evenimente în Bârlad: o școală din localitate, clădită în 1847, a primit oficial numele „Principesa Elena Bibescu"; instalarea pe fațada școlii a unei plăci memoriale cu medalionul în bronz al marii pianiste; lansarea unei medalii comemorative; organizarea unui simpozion în Casa Sturdza, a bunicilor materni ai principesei; expoziție documentară. Inițiază, publică în ea constant și susține revista *Academia Bârlădeană,* cu o apariție trimestrială de peste 25 de ani, care prin valoarea ei devine cunoscută ca o publicație de înaltă ținută intelectuală, fiind apreciată de personalități marcante ale scrisului românesc, printre ele, Nicolae Manolescu, directorul *României literare,* care o elogiază în termeni foarte laudativi.

C. D. Zeletin a avut o contribuție importantă, prin donarea unor exponate originale adecvate, pentru organizarea primei expoziții permanente din țară, în clădirea *Personalități* a Muzeului „Vasile Pârvan" din Bârlad, consacrată profesorului Emil Palade, absolvent ca șef de promoție (1905) al Școlii Normale „Principele Ferdinand" din Bârlad, tatăl savantului George Emil Palade, laureat al *Premiului Nobel pentru Medicină și Fiziologie 1974*.

C. D. Zeletin a susținut numeroase conferințe literare și emisiuni culturale la radio și televiziune.

Opera scriitorului și poetului C.D. Zeletin s-a bucurat de prețuirea unor somități ale scrisului din România: Tudor Vianu, Perpessicius, Al. Philippide, Tudor Arghezi, Șerban Cioculescu, Ștefan Augustin Doinaș, Geo Bogza, și enumerarea poate continua...

Tudor Vianu l-a numit *poeta doctus*, iar Ștefan Augustin Doinaș vede „o remarcabilă biruință a expresivității românești" și „o mare încântare estetică" în reușita traducere a operelor poetice de prim rang ale liricii universale, pe care C.D. Zeletin le-a oferit iubitorilor de literatură din România.

Prof. univ. dr. Constantin Dimoftache Zeletin prin viața, activitatea și opera lui științifică și literară, lasă culturii și civilizației românești un patrimoniu bogat și valoros, care se impune a fi în continuare citit, studiat și valorificat.

---

* Prof. Univ. Dr., membru titular al Academiei de Științe Medicale

https://biblioteca-digitala.ro

THEODOR CODREANU

C.D. ZELETIN: ARMONIA PERSONALITĂȚII[1]

Am primit, din partea Academiei Bârlădene, vestea dureroasă a plecării la cele veșnice, pe data de 18 februarie, a lui C.D. Zeletin, personalitate ilustră a medicinii și literaturii române, unul dintre ultimele modele exemplare ale științei și culturii naționale.

Editura Spandugino din București a inițiat, din fericire, editarea unei serii de șapte volume de *Scrieri* din opera lui C.D. Zeletin (pseudonimul lui Constantin Dimoftache, n. 13 aprilie 1935, Burdusaci, com. Răchitoasa, fostul județ Tecuci, azi Bacău), într-o colecție bibliofilă („Distinguo"), selecția și organizarea materialului fiind decise de autor, după cum rezultă din *„Cuvânt înainte" la cele șapte volume de „Scrieri"*, cuvânt care prefațează vol. 1, apărut în 2012. Primul tom cuprinde următoarele secțiuni: un grupaj de *Păreri critice*, o *Diacronie întocmită de autor*, opera poetică din volumele *Călătorie spre transparență* (1977) și *Andaluzia* (1986)[2], aforismele (*Ideograme în nisipul coridei*, 1982, *Adagii*, 1999, *Zdrențe în Paradis. Proză apoftegmatică*, 2012) și *Respiro în amonte* (eseuri, 1995), în total 758 de pagini. Ultimul text din volum este interviul luat de Alice Țuculescu, menit poate să țină și loc de „postfață". După cum se vede, criteriul cronologic, deși implicat, cedează locul principiului estetic de gen și specie. Volumele 2-3 continuă eseistica (2012, 2013), al patrulea, rezervat istoriografiei literare (2014), al cincilea: *Principesa Elena Bibescu, marea pianistă născută Kostaki Epureanu, începuturile carierei pariziene a lui George Enescu* (2016), pentru ca ultimele două să cuprindă excepționala operă de traducător din *Poezia italiană* (2017) și *Poezia franceză* (2018). Avem, așadar, imaginea unei opere prodigioase de scriitor și cărturar, care va trebui completată cu aceea a omului de știință[3], eminent medic, biofizician. În total, a publicat, de-a lungul anilor, 70 de cărți. C.D. Zeletin s-a considerat întreaga viață și bârlădean, fiind, încă de pe băncile liceului, cel mai tânăr membru al Academiei Bârlădene, apoi mulți ani, președintele de onoare al vestitei instituții culturale, dându-i un mare prestigiu și pe care, între altele, a înzestrat-o cu o bogată bibliotecă și cu diverse documente valoroase.

Cea dintâi impresie pe care o produce opera lui C.D. Zeletin este *armonia*[4]. Izvorul acesteia nu este altul decât vocația primă, pe care el însuși și-o recunoaște, *poezia*. Un aforism o definește astfel: „Poezia rămâne muzica actului de gândire"[5]. C.D. Zeletin este poet în fiecare pagină pe care o scrie, chiar și în aceea care se arată mai strict erudită, deci amenințată de uscăciune. În felul ei, această operă mustește de *moldovenitate*, ridicată pe treapta de sus a universalității. Un om care n-a putut urî și care s-a detașat cu limpezime de ispita discordiei mioritice bântuitoare, la românul mediu, alegând *recursul la splendoare* despre care vorbea Hans Urs von Baltasar, invocat, în cazul ciobanului mioritic, de către Nicolae Steinhardt, într-un frumos eseu[6]. „Nu pot urî", mărturisește autorul în aforisme. „Am alte păcate, dar pe acesta cred că nu. Când voi trece Dincolo, va trebui să născocesc ceva în privința urii, încredințându-mă că, totuși, e cu putință să fi urât. Dar cum să fac lucrul acesta fără riscul păcatului celuilalt, al mințirii?!"[7] Un asemenea om nu putea fi decât întruparea arhetipală a *delicateții*, pe care el o transformă în supremă normă de viață, condiția însăși a respectării *creștine* a libertății celorlalți: „Văd în delicatețe o religie a libertății celorlalți"[8].

În „neomodernismul" generației sale, C.D. Zeletin, descinde, cvasiblagian, din armonia eminesciană și din lumina sudică a Renașterii italiene. De aceea, când s-a văzut încorsetat de cenzura vremurilor, el n-a cedat cu nimic cerințelor oficiale, ci și-a exersat talentul în poezia înaltă a traducerii. Într-un interviu acordat lui Costin Tuchilă, în 1991, preciza: „traducerea de poezie a fost pentru mine, în deceniile 5, 6, 7 și chiar 8, o modalitate de a exista ca scriitor fără a face nici o concesie – dar absolut nici una! – ideologiei și conduitei comuniste, ațipirilor induse ori spontane ale conștiinței, frivolității politice. Este, prin urmare, o experiență etică și îmi exprima puritatea morală. Ea însă mai exprimă și altceva, la fel de important: tăria de a-mi asuma în felul acesta, ca poet original, riscul grav de a rămâne necunoscut prin faptul de a nu fi publicat sau, în cel mai bun caz, de a-mi defini identitatea prin umbre ilustre, dar umbre"[9]. De fapt, ca poet original, C.D. Zeletin și-a găsit „pecetea" proprie, cum obișnuia să spună Ion Barbu, și pe care eu am încercat s-o descifrez în cartea mea *Transmodernismul*, apărută în 2005, la Editura Junimea din Iași. Am numit „formula" zeletiniană *poetica transparenței*, într-o tulburătoare consonanță cu ceea ce astăzi identificăm a fi noua paradigmă culturală a transmodernismului. Altminteri, cartea lui esențială se intitulează *Călătorie spre transparență* și ea se arăta străină modei vremii, devenită, repede și acaparator, *textualism postmodernist*. C.D. Zeletin demonstra încă o dată că poeții veritabili transcend mòdele, chiar dacă riscă a fi marginalizați, din atare pricină. Prepoziția lui preferată este *între*, vecina noicasienei *întru*, care a dat filosofiei noastre conceptul *devenirii întru ființă*. „Suntem ceva între"[10], zice un aforism hiperconcentrat, din acest volum. Să se observe că poezia lui C.D. Zeletin „se descurcă" într-un adevărat noian de antiteze, după norma eminesciană: *Antitezele sunt viața*. Or, *ființa* se află nu în extreme, ci *între*. Dar ne aflăm în plină condiție transdisciplinară. Basarab Nicolescu: „*Transdisciplinaritatea* privește după cum o indică prefixul «trans», ceea ce se află în același timp *între* discipline, ceea ce trece *prin* ele și ceea ce e *dincolo* de orice disciplină. Finalitatea ei constă în *înțelegerea lumii actuale*, unul din imperative fiind *unitatea cunoașterii*." C.D. Zeletin știe că *adevărul*, condiție a poeziei și a frumosului, se află întotdeauna *între, dincolo, trans*, ca zonă de maximă transparență a *lumii-ca-lumen* (Dumitru Stăniloae), încât, zice el într-un aforism, „Adevărul e curat și-n cea mai murdară faptă"[11], *murdăria* existențială fiind *haosul* negru al antitezelor. La antipodul *delicateții*, se află întotdeauna *orgoliul*: „Orgoliul – lampă cu lumină neagră ce

https://biblioteca-digitala.ro

te împiedică să-i vezi pe ceilalți."[12]

Pentru mine, descoperirea poeziei sale din perspectiva ethosului transmodern a fost o adevărată revelație. În transdisciplinaritate și în paradigma transmodernității, *transparența* este o dimensiune estetică, ontologică și teologică fundamentală (de găsit, cum deja am sugerat, și în teologia Părintelui Dumitru Stăniloae), or, prin intuiție poetică proprie, C.D. Zeletin produce, ca și Nichita Stănescu sau Cezar Ivănescu, o breșă în dominanta estetică postmodernă. Nu voi insista, aici, asupra poeziei propriu-zise a lui C.D. Zeletin, rugându-l pe cititor să vadă eseul meu *Poetica transparenței* din volumul amintit. Voi merge, în consecință, către *poezia* aforismului și a eseului, genuri în care scriitorul excelează deopotrivă. Pentru că poezia transparenței răzbate și-n textele transpoetice, ca în aforismul: „Meduza reproduce în formă și în transparență marea."[13] Sau acest gând autoportretistic: „Într-atât mă simt înecat de pretutindenea în lumină, încât pot foarte bine să spun că nu fac umbră pământului…"[14]

Aforismele lui C.D. Zeletin transcend aforismul clasic, *închis*, chiar când pretinde că este apoftegamatic. Se cuvine să invoc o disjungere a lui Edgar Papu, care mi-a prefațat cartea mea *Fragmentele lui Lamparia*, datând din 1979, carte care n-a trecut de cenzură și pe care am publicat-o abia în 2002, la Fundația „Scrisul românesc" din Craiova. Titlul prefeței lui Papu: *Un gânditor aforistic*. Edgar Papu invoca pe un teoretician german al aforismului, Kurt Besser, autor al cărții *Die Problematik der aphoristichen Form bei Lichtenberg, Fr. Schlegel, Novalis und Nietzsche – Ein Beitrag zur Psychologie des geistigen Schaffens*, 1935 (*Problematica formei aforistice la Lichtenberg, Fr. Schlegel, Novalis și Nietzsche – o contribuție la psihologia creației spirituale*). Kurt Besser făcea distincție între *forma închisă* a aforismului francez, cultivat de marii moraliști, și *forma deschisă* a aforismului german, operă a romanticilor până la Nietzsche. Cu siguranță, aforismele lui C.D. Zeletin sunt de *formă deschisă*, mergând până la o aforistică a *nuanțelor*, de mare finețe poetică și gnomică. O reflecție are chiar „titlul" *Nuanțe*: „*Nuanțe*. Cuvântul *sentiment*, mai nou în limba noastră, indică o limitare, o mediocritate a stării afective. Cuvântul simțământ desemnează stări mai adânci, beneficiind de profunzimea pe care i-o dă vechimea."[15]

În cultura românească, aforismul și cugetarea au o veche tradiție, de la Neagoe Basarab și cronicari până la Eminescu, G. Ibrăileanu, Nicolae Iorga, Lucian Blaga și Gheorghe Grigurcu, pierzându-și, indiscutabil, originile în proverb și zicătoare, oglindă impresionantă, unică în cultura europeană, fiind cele zece masive volume din *Proverbele românilor*, publicate între 1895 – 1903 de către Iuliu A. Zanne. Personalitatea lui C.D. Zeletin dă, într-adevăr, impresia că vine de departe, dintr-o străveche cultură a înțelepciunii și poeziei. De aceea, gândirea lui aforistică este dintre cele mai complexe, uzând de diverse procedee poetice, de la comparație la metaforă și metonimie, de la paralelismul sintactic la polisemie și antonimie, încât gândirea lui se supune farmecului muzicii, al ritmului interior, al dansului inefabil al frazei lapidare și nuanțate. El a pus arta la temelia propriei vieți: „Viața mea a fost salvată de către artă prin însăși eroarea de a fi pus arta înaintea vieții."[16] Iată un aforism-comparație: „Gândirea trece prin cuvânt ca vântul prin arbori."[17] Între antiteze: „Definindu-se prin inversul iubirii, ura are tot iubirea drept măsură!"[18] Între realitate și iluzie: „Frumusețea răsare undeva la intersecția realității cu iluzia."[19] Între vers și aforism: „Versul memorabil nu trezește în cititor aceeași reacție ca aforismul. Omul e mai curând moralist decât poet, poate mai ușor sancționa adevărul unui adagiu prin propria gândire sau experiență, decât tresări la frumusețea presupusă de un vers memorabil."[20] Aforismul, așadar, nu e pură gratuitate poetică deși este, într-un fel. Când adevărul e mult prea amenințat de murdărie și vulgaritate, aforistul se simte îndrituit s-o spună cu aceeași delicatețe, dacă nu cu mânie: „Tineri eminescofobi, dacă nu puteți trece peste Eminescu, treceți pe-alături!"[21] Nu există scuză spirituală pentru cei robiți materiei: „Începe să mă stingherească tot mai mult vulgaritatea pe care o percep în psihoza părăsirii patriei."[22]

Eseurile din acest volum sunt departajate în cele referitoare la cultura italiană și cele despre aspecte privind cultura românească. Ele sunt domeniul firesc de mișcare al cărturarului, care însă nu face niciodată risipă de erudiție în sine. C.D. Zeletin e din elita celor mai buni cunoscători ai culturii italiene, criticul și traducătorul ființând în limba italiană ca în a doua sa limbă, de adopție, cealaltă fiind franceza. Atmosfera Renașterii italiene îi este atât de familiară, încât poate să aducă lămuriri (chiar polemice) asupra unor probleme controversate de istorie literară, ca în *Sonetul lui Leonardo?*, sau cu privire la adevărata valoare, ca poet, a lui Tommaso Campanella, cunoscut, chiar și în Italia, mai ales ca autor al „reveriei utopice" *Civitas Solis*. Studiul cel mai amplu este cel despre *Cele dintâi izvoare ale biografiei lui Michelangelo*, identificate a fi *Scrisorile* și *Viața lui Michelangelo*, de Ascanio Condivi. Rezultă imaginea unei personalități complexe, pornind de la asertiunea lui Giovanni Papini că *orice cuvânt al lui Michelangelo e sacru*. Nimeni nu s-a scandalizat în cultura italiană pentru asemenea afirmație, cum s-a întâmplat, la noi, cu „eminescofobii", cum i-a numit C.D. Zeletin în reflecția amintită. Aparenta antiteză dintre „pragmatismul" financiar al marelui artist și forța artistică a operei este decelată, cu acribie, în spiritul modelului spiritual transdisciplinar, adevărul fiind, și în domeniul biografic, *între*. Scrisorile n-au fost scrise cu nicio intenție artistică, așa cum a încercat să acrediteze Enzo Noè Girardi, dar ele sunt oglinda fidelă a dramei interioare, a anvergurii personalității umane și artistice a lui Michelangelo. Înainte de toate, scrisorile sunt ecoul muncii titanice, aspre, „de singurătate și de suferință"[23] căreia artistul s-a „înrobit" toată viața, muncă pusă în slujba artei și familiei, deopotrivă. Din acest punct de vedere, observă C.D. Zeletin, Michelangelo nu va mai avea egal decât în Eminescu al nostru. Comparația între scrisorile trimise de artist la 10 noiembrie 1507 și 17 noiembrie 1509 și cea adresată de Eminescu Veronicăi Micle, în 1882, cu privire la truda uriașă de la *Timpul*, este pe deplin revelatoare: „Sunt clamorile unui geniu legat cu lanțurile unui destin de singurătate, muncă și durere. Ele ne aduc în auz strigătele, venind din alt veac și din altă lume, dar în aceeași eternitate, ale lui Mihai Eminescu, rob în redacția ziarului conservator *Timpul*…"[24] Și mai există o coincidență tulburătoare: ambii artiști, la 1507 și 1882, se aflau la vârsta de 32 de ani, „în apogeul tinereții".

Nu mai puțin consistente și originale sunt eseurile despre cultura autohtonă. C.D. Zeletin scrie despre relația dintre poezie și cultura imaginii, despre Ștefan Petică,

https://biblioteca-digitala.ro

Perpessicius, Natalia Negru, Academia Bârlădeană, Virgil Caraivan, despre familia de cărturari Samurcaș, despre arta traducerii și farmecul bibliotecii. Eseul *Poezia în contextul culturii imaginii și al spectacolului* atestă un fin nuanțator în spațiul esteticii, arta poeziei situându-se, în autonomia ei, *între* imagine și spectacol, așadar tot o viziune *trans*: „Excelență a reprezentării în sens psihologic, poezia rămâne singură în universul ei mic, suficientă sieși în această izolare. De aici impresia de hieratic, de enigmă și mai ales de desăvârșit pe care o degajă într-o măsură incomparabil mai mare decât structura deschisă și amenințată a spectacolului. În timp ce poezia s-a găsit pe sine, spectacolul se află într-o veșnică râvnă de a-și varia identitatea fără să și-o schimbe, reproducând proteismul, aleatoriul și riscurile realului sau – mai ales! – ale imaginarului.”[25] Filosofic vorbind, spectacolul ține de *fenomenologic*, pe când poezia de *ontologic*: „Servitutea față de imagine ține poezia în hotarele vieții sufletului, libertatea față de imagine o înalță în zonele gândirii. Prin aceste două modalități poezia se apropie de esență, dar îi este greu s-o atingă și s-o exprime”, dat fiind că, „Oricât și-ar restructura prozodia, logica ideației, sintaxa, armoniile și oricât s-ar supune incoerenței împinsă până la disoluția semantică, poezia tot la cuvânt se reduce…”[26] Observația este valabilă și pentru arta traducerii poeziei, teritoriu în care C.D. Zeletin atinge desăvârșirea. Eseul *Traducerea de poezie* este prilejuit de publicarea volumului *Lirica franceză modernă*.[27]

Se pune problema dacă într-o traducere trebuie să primeze personalitatea artistică a traducătorului sau năzuința impersonală de identificare cu originalul. Și aici soluția este *între*. Adică în firea poeziei înseși: „Pe planul evoluției semantice, tălmăcirea reproduce față de original situația metaforei față de sintagma sau cuvântul propriu.”[28] Nu găsesc definiție mai potrivită a traducerii, care e și în spiritul profund al filosofiei transmoderne a *identității* și *diferenței*. Tocmai de aceea, „E logic, așadar, să cerem poeziei traduse, în afară de respectarea rigorilor formale, să reprezinte în stil și atmosferă și originalul, nu să fie o simplă transliterație. Adică o complicată transliterație!... Reclamând poeziei traduse exactitate și numai exactitate – adică istoria ei la modul ideal – ea nu ar mai putea oferi acea impresie secretă de structură deschisă și disponibilă pe care se pot grefa diferite sensibilități și care trezește felurite ecouri în cititor; ea nu ar mai putea evoca elasticitatea și frumusețea limbii în care se traduce și imaginea ei în diversitate…”[29]

Studiile și eseurile despre Academia Bârlădeană și despre scriitorii aferenți zonei au o rezonanță afectivă specială, căci autorul vine din sânul ei. Academia Bârlădeană a fost inițiativa, din 1915, a trei visători „în acadèmii” (Eminescu): George Tutoveanu, Tudor Pamfile și Toma Chiricuță. Fecunditatea culturală a acestei „academii”, până astăzi, cu întreruperi în timpul regimului comunist, este cunoscută. Pe aici, au trecut Alexandru Vlahuță (fost președinte de onoare), Vasile Voiculescu, Victor Ion Popa, Ion Buzdugan, M. Lungeanu, G.G. Ursu, B. Iordan, Ion Larion Postolache, Romulus Dianu, George Nestor, Emil Gârleanu, Corneliu Moldoveanu ș.a. C.D. Zeletin este, astăzi, președintele de onoare al Academiei Bârlădene (președinte executiv fiind inimoasa profesoară de istorie Elena Monu), datorită căruia așezământul are o bogată bibliotecă și întreține o veritabilă condiție culturală academică, având și o publicație proprie, *Academia Bârlădeană*.

O mențiune specială ar merita studiul *O veche familie de cărturari: Samurcaș*, între membrii căreia cei mai iluștri sunt Ioan Al. Samurcaș (1845–1899), cunoscut, între altele, și prin prietenia cu Eminescu, apoi, Alexandru Tzigara-Samurcaș (1872–1952), cărturar polivalent, întemeietor al muzeisticii (în doctrină și în practică) și istoriei artei românești, fost director al revistei *Convorbiri literare*; în fine, Sandu Tzigara-Samurcaș (1903–1987), fiul, poliglot, poet de limbă română și franceză, pe care eu însumi am avut onoarea să-l cunosc și să-i fiu prieten din 1969, când am debutat în *România literară* cu eseuri critice.

În toate, *Scrierile* lui C.D. Zeletin conturează, încă de pe acum, imaginea unuia dintre ultimii mari cărturari și creatori din generația ’60, model exemplar de care cultura noastră are atâta nevoie, într-o vreme de confuzie și degradare a valorilor spirituale.

Note:

1. Capitol revăzut și adăugit din Theodor Codreanu, *Revizuiri critice*, Editura Academiei Române, București, 2019.
2. Lipsesc sonetele „ocazionale” adunate din reviste, care intrau în substanța volumului *Nu-i mai ajunge sufletului…* (Editura Sfera, Bârlad, 2005), editat cu prilejul împlinirii vârstei de 70 de ani.
3. Opera științifică: *Curs de biofizică* (București, 1963), *Prelegeri de biofizică medicală* (București, trei volume, 1964-1971), *Îndreptar de lucrări practice de biofizică* (București, 1964, 1972, 1975, 1977), *Biofizică medicală* (București, 1977), *Biofizică medicală* (în colab. cu Sonia Herman, București, 1993), *Principii de biofizică umană*, I-II (în colab. cu Sonia Herman, București, 2003).
4. Autorul „teoretizează” despre armonie în varii contexte, ca în următorul aforism dezvoltat, legând-o de poezie: „Elementele esențiale ale poeziei, ritmul și rima, sunt potriviri, armonii. Dar oare surpriza, pe care cititorul sconteează, nu strică această coerență, ca nepotrivire? Nu, fiindcă și surpriza e tot potrivire, însă de un ordin mai înalt, pe care n-o lasă presupusă mersul prozodic” (*Scrieri 1*, p. 389).
5. C.D. Zeletin, *Scrieri 1*, p. 273.
6. N. Steinhardt, *Un caz de recurs la splendoare:* Miorița, în *Prin alții spre sine*, Editura Eminescu, București, 1988, p. 103-105.
7. C.D. Zeletin, *Scrieri 1*, p. 446.
8. *Ibidem*, p. 367.
9. C. D. Zeletin, *Amar de vreme,* Editura Vitruviu, București, 2001, p. 256-257.
10. C.D. Zeletin, *Scrieri 1*, p. 272.
11. *Ibidem*, p. 280.
12. *Ibidem*, p. 391.
13. *Ibidem*, p. 350.
14. *Ibidem*, p. 340.
15. *Ibidem*, p. 350.
16. *Ibidem*, p. 473.
17. *Ibidem*, p. 316.
18. *Ibidem*, p. 327.
19. *Ibidem*, p. 285.
20. *Ibidem*, p. 364.
21. *Ibidem*, p. 471.
22. *Ibidem*, p. 429.
23. *Ibidem*, p. 521.
24. *Ibidem*, p. 522.
25. *Ibidem*, p. 609.
26. *Ibidem*, p. 611, 616.
27. *Lirica franceză modernă*, florilegiu de C.D. Zeletin, Editura Albatros, București, 1981.
28. C.D. Zeletin, *Scrieri 1*, p. 736.
29. *Ibidem*, p. 737-738.

https://biblioteca-digitala.ro

C.D. ZELETIN VĂZUT DE...

Scrisul lui C. D. Zeletin s-a bucurat de prețuirea contemporanilor, nume sonore ale culturii, cărturari și creatori de marcă: Tudor Vianu, Perpessicius, Al. Philippide, Tudor Arghezi, Geo Bogza, Șerban Cioculescu, Alexandru Balaci, Ștefan Aug. Doinaș, A. E. Baconsky, Solomon Marcus, Viorel Cosma, Ovidiu Drimba ș.a. Li s-au alăturat nume importante din generația actuală: Smaranda Bratu Elian, Georgeta Filitti, Gheorghe Grigurcu, Sorin Lavric, Theodor Codreanu, Simion Bogdănescu ș.a.

Nu ne-a fost ușor să alegem...

„Medicul se asociază, de altfel, atât de fericit în d-ta cu poetul, și acesta din urmă dispune de o vibrație atât de exaltantă la atingerea tuturor înfățișărilor lumii, încât sunt sigur că vei ști să distilezi uimirea și bucuria chiar din substanța existenței celei mai cenușii (...). Am admirat (...) fervoarea lirică, dar mai ales (…) nu știu ce atitudine înaltă și nobilă a poetului."

Tudor Vianu, *Corespondență inedită*, în *Viața românească*, 1966, 11, 102-103, în *Opere 14*, ediție îngrijită de Vlad Alexandrescu, Editura Minerva, București, 1990, pp. 353-354.

„Cu o dezarmantă franchețe, admirabilul tălmăcitor de poezie care e C.D. Zeletin își mărturisește îndoielile ce încă îl pândesc de câte ori meditează la condiția operei de traducere. Mărturisirea lui devine un eseu inteligent, erudit, scris cu eleganță, care, evocând momente semnificative ale unei autobiografii spirituale, susține ideea „fragilității" pe care o implică, în însăși natura ei, poezia tradusă..."

Dan Grigorescu, *Florilegiu de poezie franceză*, în *Contemporanul*, 2 octombrie 1981.

„Admirabil traducător de poezie franceză și italiană, erudit de formație științifică, discret în manifestările publice, C. D. Zeletin este în *Călătorie spre transparență* un poet care, fără să se ignore, ține să stea departe de miezul peisajului liric contemporan, distanță voluntară pe de o parte, involuntară pe de alta, căci este rezultatul și al modului liric practicat de poet, deloc raliat la furtunile de atitudine și limbaj petrecute în ultimele două decenii în poezia românească, retras în compania clasicilor unde se simte bine și, mai ales, fidel sieși."

Laurențiu Ulici, *Moldovenii (XV),* în *România literară*, 23 ianuarie 1986; Laurențiu Ulici, *Literatură română contemporană*. I. *Promoția 70*, Editura Eminescu, 1995, pp. 323-324.

„C.D. Zeletin face parte în categoria rară a scriitorilor care îmbină armonios cultura umanistă cu formația științifică. Reputația sa ca traducător din italiană și franceză este de mult timp consacrată în teritoriul literelor românești. Un talent nativ, mereu fecund și proaspăt, modelat de o impresionantă cultură clasică și modernă, l-a impus pe C.D. Zeletin ca pe unul din intelectualii de mare calitate ai vieții noaste spirituale.

Sunt sigur că această carte de eseuri va constitui un adevărat regal pentru amatorii de texte rare, inteligente, spirituale."

Ștefan Aug. Doinaș în: C.D. Zeletin, *Gaură-n cer*, Editura Athena, București, 1997, coperta a IV-a. Reluat în: C.D. Zeletin, *Scrieri 2,* Colecția *Distinguo*, Editura Spandugino, București, 2012, pp. 711-712 (cu facsimil).

„C.D. Zeletin nu-și îngăduie alunecarea în sentimentalismul frivol prin definiție ori în familiaritatea grosieră pe care unii producători de amintiri se arată dispuși a o utiliza precum o, evident falsă, parolă de recunoaștere a autenticității. D-sa se complace într-o lume «ideală», delicat artificioasă, pavăză împotriva impurităților celei reale, dar nu un refuz al ei arogant, brutal, ci mai curând o tentativă de ameliorare, de recuperare. Deloc un ascet sau un sceptic moroz, scriitorul nostru e un protocolar amiabil, un monden rafinat în maniera celui de al XVIII-lea veac. Discursul d-sale posedă o blândețe sapiențială ce ne duce cu gândul și la acel clasic tardiv care a fost Anatole France (...).

Gheorghe Grigurcu, *Un aristocrat al scrisului*, în *Viața medicală*, XIV, 39, 27 septembrie 2002, p. 12 și în *Omagiu. C.D. Zeletin 70*, pp. 394-397. Bacău,2005.

„Domnul C.D. Zeletin, om de știință dublat de scriitor, încântă prin expresie rafinată, rezultat al unei gândiri de lux, clasice, în genul moraliștilor francezi ai veacurilor al XVII-lea și al XVIII-lea. Lapidar, sentențios, altfel spus maiorescian, se arată, din această perspectivă, un poet moral, un predispus al înțelepciunii... Așadar, cuminecarea sa întru cuvânt este aceea a medicului-scriitor și a scriitorului-medic, de unde și evocarea și interpretarea personalității și operei lui V. Voiculescu, apropiindu-se autentic de acesta, atât în chirurgia aplicată ideii, cât și în chirurgia imaginară a viziunilor metafizice…E un medic-meditativ și un medic-poet ce-și asumă inefabilul și cotidianul, absolutul și relativul, tristețea și bănuiala, când știe că *toate îl dor*, de la *greșeala de tipar*, considerată, pe drept, o *rană pe trup de hemofilic: sângerează la infinit*, până la teama, explicabilă astăzi mai mult decât oricând în alte timpuri, că se va produce o glaciație în însăși cultura cărții în lume…

Simion Bogdănescu, *Expresie și gândire de lux. O nouă lucrare a bârlădeanului C.D. Zeletin*, în *Păreri tutovene*, VIII, 295, 26 martie-1 aprilie 1998, p. 5 și în Simion Bogdănescu, *Spic de idei*, Editura Timpul, Iași, 2002, pp.127-129.

„...stăteam de vorbă în răcoarea unei case, altădată boierești, de pe Calea Victoriei, cu un om pe care nu-l puteam dibui. Se interesa de corespondența Reginei Elisabeta cu Elena Bibescu, din care publicasem câteva piese. Mă asculta răbdător cum înșiram povestea fondului, cam sigură pe mine, brodând în jurul Bibeștilor, al Palatului Regal și, inevitabil, al lui George Enescu. La un moment dat am văzut o sclipire jucăușă în ochii interlocutorului, semn că știa prea bine totul și multe pe deasupra. Această senzație de autosiguranță,

https://biblioteca-digitala.ro

topită cu încetul, la o simplă privire, trebuie s-o fi încercat mai toţi cei care stau de vorbă cu *doctorul C. D. Zeletin*… Într-o lume grăbită, care se îndreaptă primejdios spre comunicarea monosilabică prin *e-mail*, doctorul-poet găseşte răgazul, chiar dacă face apel, la rându-i, la un instrument al civilizaţiei nu mai puţin centenare, telefonul, să zăbovească asupra prozodiei, a genomului, a descoperirilor arheologice, azi în parte irosite, de la Burdusaci... O plajă de subiecte cuceritoare care pentru tine, cel de la capătul firului, creează dependenţă; aş zice adicţie, ca să fiu mai aproape de exprimarea medicală. Stânjeneala în faţa dovezilor de preţuire, uşurinţa cu care ŞTIE mă îndeamnă să cred că profesorul nu-şi cunoaşte totdeauna valoarea intrinsecă, ascendentul asupra semenilor, forţa interioară. Or, dacă le gândeşte în intimitatea cabinetului său de lucru, faptul nu răzbate mai niciodată în afară…Poate că multe persoane din preajma sa dau dovadă de aceeaşi ingratitudine. Se împărtăşesc din vastele-i cunoştinţe, îşi alină beteşugurile cu sfaturile sale, încearcă un sentiment de *bine* în apropierea sa şi... merg mai departe fără să înţeleagă totdeauna cât datorează acestui *om fără egal*. Mă tem însă că de cele mai multe ori doctorul însuşi nu-şi dă seama cât de trebuitor, cât de indispensabil e celor din jurul său. Ori vrea să se închidă în sine şi să-şi repete propriul vers: *Nu-mi înţelege clipa timpul...*

Georgeta Filitti, „*Nu-mi înțelege clipa timpul*”, în *Viața medicală*, XVIII, 15(849), p. 15, 14 aprilie 2006 și în *C. D.Zeletin 75*, Editura Sfera, Bârlad, 2010, pp.68-69.

„După o muncă titanică în arhive, biblioteci, colecţii particulare de documente, medicul și scriitorul *C.D. Zeletin* a publicat recent o carte monumentală (847 p.) la Editura Vitruviu, modest intitulată *Principesa Elena Bibescu, marea pianistă*. Departe de a fi doar monografia unei excepţionale artiste de sorginte nobiliară, exegeza autorului este în realitate un „stup de miere“ pentru istoriografii culturii românești din secolul al XIX-lea (...). Abia de azi înainte se va scrie mult despre Elena Bibescu, despre pianistica românească a secolului al XIX-lea...“

Viorel Cosma, *Destinul tragic al unei prințese-pianiste. O exegeză istorico-literară monumentală a dinastiei Bibeștilor*, în *Jurnalul literar*, XIX, 1-4, ianuarie-februarie 2008, p. 2.

„…Niciodată scrisul d-sale, fie în calitate de poet sau tălmăcitor de poezie, fie în cele de memorialist, eseist, istoriograf nu mi-a apărut altminteri decât un produs de scriitor deplin, cu o solidă înzestrare, emergenţă a muzei și nu a vreunui compromis estetic sau de altă natură. După cum nici strădania de foarte stăruitor cercetător, aproape neverosimilă pentru un om de altă specializare, e departe de a-i știrbi ținuta literară, de a-i prejudicia emoţia subtilă strecurată între liniile tot timpul caligrafic cumpănite. Și încă o notă bună pentru domnia sa. Cu toate că extrem de atașat de locul natal, de Bârladul pe care nu pregetă a-l aminti mereu, fie și prin mijlocirea unor inimoși ai locului fără o prea mare notorietate (...), *C. D. Zeletin* nu face nici un rabat măruntului provincialism cultural, de atâtea ori stânjenitor.“

Gheorghe Grigurcu, *O carte somptuoasă (II)*, în *România literară*, XL, 22, 6 iunie 2008, p. 12.

„Detaliul care-l singulariza în masa cadrelor didactice de la Medicină era pofta cărturărească. Conferențiarul invoca persoane, cărți sau versuri cu plăcerea cu care alții degustă aroma unui vin bun. O bucurie nesimulată îi însoțea perorațiile, C.D. Zeletin digerând cultura la propriu, ca pe o hrană propriu zisă, fără ostentație și fără parăzi cabotine. De fapt, Zeletin secreta cultură cu ușurința cu care o glandă își secretă hormonii, porii pielii sale părând anume dilatați pentru a emana particule olfactive de ordin spiritual [...]. Dar ce te înmărmurea la Zeletin nu era atât luxurianța erudiției, înspăimântătoare și inexplicabilă din perspectiva unui om normal, cât împrejurarea că acest apetit nu cunoștea întreruperi. [...].

Acest hedonist al cunoștințelor te năucea cu amănunțimea sisifică a docțeniei sale. Știa o carte nebunească... “

Sorin Lavric, *Picături savante*, în *România literară*, XLII, 5, p. 9, 19 februarie 2010 și în: C.D. Zeletin, *Scrieri 3*, Colecția *Distinguo*, Editura Spandugino, București, 2012, pp. 941-946.

„În definitiv, farmecul personalităţii lui C.D. Zeletin vine din punerea în ecuație a rigorii, ca tărie de caracter, și a blândeţii creștine venind direct din omenia mioritică. De-aici, probabil, și afinitatea lui cu formele fixe ale liricii, pasiunea cu care a tradus sonetele italiene ale lui Michelangelo și ale altora, dar și marea poezie a lui Baudelaire. Privește sonetul „pitagoreic“, sub fascinația numărului, punându-și, de exemplu, întrebarea tulburătoare: de ce s-a oprit Shakespeare la 154 de sonete? Or, un sonet are 154 de silabe.

Shakespeare n-a respectat rigorile sonetului italian al Dulcelui Stil Nou (preferând decasilabul în locul endecasilabului, cât și dispunerea în trei catrene și un distih), dar peste rigoarea numerică n-a putut trece. Eminescu, iubitorul de caractere, era convins că Bătrânul dascăl din Scrisoarea I sprijină lumea și vecia într-un număr. Altminteri, *Rămânerea trecerii* (cartea lui C.D. Zeletin, n.red.) titlu oximoronic, rezonant cu *clipa cea repede* eminesciană, se deschide cu eseul *Prestigiul filozofic al singularului*, închinat gândirii lui Eminescu...“

Theodor Codreanu, *Euharistie artistică*, în C.D. Zeletin, *Scrieri 3*, Colecția *Distinguo*, Editura Spandugino, București, 2012, pp. 947-956.

„Ca și volumul precedent, *Distinguo* (Editura Vitruviu, 2008), acesta [*Rămânerea trecerii*, Editura Spandugino, București, 2011] este alcătuit dintr-un soi de tablete literare (...). Ca substanță și ca stil, ele sunt însă greu de deosebit: căci eseurile și convorbirile sunt pline de evocări, iar unele evocări sunt splendide schițe, mai reușite ca schițele înseși. Și toate au un aer comun care vine în bună măsură de la faptul că nu le lipsește un sâmbure autobiografic sau, mai corect spus, au un miez trăit, de unde se deapănă o meditație care capătă consistență și rost. Meditația e legată de oameni (mulți și minunați, pe care autorul îi restituie memoriei colective), de locuri, de limbaj și de arta cuvântului. Și toate sunt scrise într-o limbă imaginifică, unduioasă, cu un ușor parfum arhaizant, dar totodată precisă, sintetică, uneori apoftegmatică – limbă care nu constituie doar un model de scriere, ci și un model de relație cu limbajul. Lectura acestei cărți este o desfătare.“

Smaranda Bratu Elian, *Itinerariile spiritului*, în *Viața medicală*, XXIII, 51-52(1145-1146), 23 decembrie 2011, p. 24.

https://biblioteca-digitala.ro

„Cea dintâi impresie pe care o produce opera lui C.D. Zeletin este *armonia.* Izvorul acesteia nu este altul decât vocația primă, pe care el însuși și-o recunoaște, *poezia.* Un aforism o definește astfel: „Poezia rămâne muzica actului de gândire". C.D. Zeletin este poet în fiecare pagină pe care o scrie, chiar și în aceea care se arată mai strict erudită, deci amenințată de uscăciune. În felul ei, această operă mustește de *moldovenitate,* ridicată pe treapta de sus a universalității. Un om care n-a putut urî și care s-a detașat cu limpezime de ispita discordiei mioritice bântuitoare, la românul mediu, alegând *recursul la splendoare* despre care vorbea Hans Urs von Baltasar, invocat, în cazul ciobanului mioritic, de către Nicolae Steinhardt, într-un frumos eseu. „Nu pot urî", mărturisește autorul în aforisme. „Alte păcate am, dar pe acesta cred că nu. Când voi trece Dincolo, va trebui să născocesc ceva în privința urii, încredințându-mă că, totuși, e cu putință să fi urât. Dar cum am să fac lucrul acesta fără riscul păcatului celuilalt, al minții?!" [...] În toate, *Scrierile* lui C.D. Zeletin conturează, încă de pe acum, imaginea unuia dintre ultimii mari cărturari și creatori din generația '60, model exemplar de care cultura noastră are atâta nevoie, într-o vreme de confuzie și degradare a valorilor spirituale."

Theodor Codreanu, C.D. Zeletin, *Armonia personalității*, în *Vitraliu*, Bacău, XX, 3-4 (39), noiembrie 2012, pp. 30-31.

„Prima oară aflasem de *C. D. Zeletin* în legătură cu fapta sa unică în literatura română: traducerea integrală în limba română a *Florilor Răului* ale lui Charles Baudelaire. Cunoșteam antologia realizată de Geo Dumitrescu, în care se regăseau numeroși competitori în realizarea unor variante românești ale unor poezii ale marelui poet francez, nu lipseau de acolo nici Arghezi, nici Ion Barbu, nici Philippide, nici atâția alții, care de care mai redutabili, dar fiecare cu câteva poezii și nici ansamblul lor nu acoperea întregul volum în discuție. Întreprinderea dusă la capăt de C. D. Zeletin este de proporții titanice și singură putea justifica o viață de om. Aflasem ulterior, când avusesem ocazia de a-l întâlni personal, că a lucrat la această traducere timp de mai multe decenii. Era de înțeles, dar acum, cu publicarea întregii sale opere literare, la Editura Spandugino, ne dăm seama de forța sa creatoare, care s-a împărțit între două teritorii, unul al științei, biofizica, altul al artelor..."

Acad. Solomon Marcus, *Pe aceeași lungime de undă. Pe marginea Scrierilor lui C.D. Zeletin*, în *Viața medicală*, XXV, 51-52, 20 decembrie 2013, p. 20.

Profesorul universitar Constantin Dimoftache. O biografie aproape neverosimilă...: domnia sa este unul și același cu **C. D. ZELETIN** – poetul, eseistul, prozatorul, istoriograful, traducătorul din lirica italiană medievală și din poezia franceză modernă (...) Excelența sa artistică i-a fost apreciată la superlativ de personalități uriașe ale culturii noastre – și-i amintesc pe Tudor Vianu, Perpessicius, Al. Philippide. În mod logic, nici istoria medicinii românești nu ar putea omite faptul că prima traducere a operei beletristice complete a lui Michelangelo Buonarroti aparține unui medic, C.D.Zeletin, care e și cel dintâi tălmăcitor integral al *Florilor Răului* de Charles Baudelaire – carte de notorietate mondială. Fie și numai aceste realizări și ar fi fost de-ajuns pentru o viață împărțită între două profesii....

....De-a lungul vremii, am avut onoarea de a-mi acorda multe interviuri, îngăduindu-mi să mă bucur de acea juvenilă *dilatatio animi* care, la domnia sa, nu e susținută doar de experiența unei, într-adevăr, copleșitoare erudiții. Cred că nota dominantă, amprenta acestei personalități o reprezintă în primul rând talentul și puterea de a emoţiona pe termen lung. Şi faptul că ştie să dea strălucire și totodată adâncime oricărui discurs, prin revelarea unor aspecte de fond, la care nu te aştepţi. Ele ţâşnesc asemenea gheizerelor, plasând interlocutorul într-o stare vecină cu euforia. Au trecut anii, am ajuns să-l cunosc bine. Am scris despre *intelectualitatea sa redutabilă,* despre faptul că este *cel mai cultivat medic* pe care l-am întâlnit, o *legendă în spațiul românesc...* Am rămas totuși cu impresia, paradoxală, că mereu îmi scapă ceva. Poate chiar esențial...

Alice Țuculescu, *Codul lui Zeletin*, în *C. D. Zeletin 80. Omagiul Academiei Bârlădene,* Editura Sfera, Bârlad, 2015, pp. 427-436.

ALEXANDRU POPESCU PRAHOVARA*

C. D. ZELETIN - „CU FAȚA SPRE BINE"

Constantin Dimoftache Zeletin, Dada, cum îl mângâiau cei apropiați, s-a născut în satul Burdusaci, comuna Răchitoasa, județul Bacău, fostul județ Tecuci, sâmbătă 13 Aprilie 1935, zi când, în sinaxarul ortodox, e pomenit Sfântul Mucenic Dada. Tatăl, Nicolae Dimoftache, era preot ortodox, iar mama, Maria (născută Țarălungă), învățătoare. După școala primară în satul natal, a urmat Colegiul Național „Gheorghe Roșca Codreanu" din Bârlad (1945-1952). În ciuda nedreptăților și persecuțiilor staliniste, justificate prin „lupta de clasă", care l-au împiedicat, ca fiu de preot, să poată urma studii universitare, reușește să absolve între primii Facultatea de Medicină din București, secția Pediatrie (1959), cu specializare postuniversitară în biofizica celulară, biofizica radiațiilor, criobiologie și biocibernetică. A fost membru al Academiei de Științe Medicale (1994) și al Uniunii Scriitorilor din România (1967), președinte fondator al Societății Medicilor Scriitori și Publiciști din România, profesor universitar de biofizică, fondator și redactor șef al revistei *Romanian Journal of Biophysics*, președinte de onoare al Societății Literar-Culturale „Academia Bârlădeană", autor a zeci de volume de literatură, distins cu premii naționale și internaționale, decorat de președinția României. S-a stins din viață, marți, 18 Februarie 2020, în Secția de Terapie Intensivă a Spitalului „Sfântul Ioan" din București, după o îndelungată suferință, îndurată cu demnitate. Înhumarea a avut loc duminică 23 Februarie 2020 la cimitirul Mânăstirii Samurcășești, comuna Ciorogârla, județul Ilfov. Înaintea prohodirii, personalitatea i-a fost evocată într-un necrolog intitulat *Diamantul smerit.*

https://biblioteca-digitala.ro

***

Ultima oară l-am întâlnit pe C.D. Zeletin la el acasă lângă Arcul de Triumf, a doua zi după Anul Nou 2020, cu puţin înainte de a mă întoarce de la Bucureşti la Oxford. A fost o întâlnire fructuoasă, mi-a oferit chiar un interviu neaşteptat pentru un om de-o nobilă delicateţe şi rezervată distincţie (căruia nu-i plăcea să vorbească în faţa reportofonului sau a aparatului de filmat). Am stabilit data revederii în Februarie, iar la plecare eram fericit - dar puţin îngrijorat să nu întârzii la aeroport. M-a oprit în pragul uşii, solemn şi premonitoriu cumva, să-mi enumere „cele trei forme ontologice ale răului", după păcatul originar: durerea somatică, neliniştea psihologică şi moartea.

„Este important de ştiut că neliniştea - un simptom neuropsihologic, dintre mii de simptome! - e tocmai una din aceste trei forme ale răului. N-o spun ca să fac teorie, ci ca să ne luptăm împotriva neliniştii prin care ne cuprinde răul, a 'duhului grijii de multe' asupra căruia ne previne Sfântul Efrem Sirul, într-o rugăciune care se citeşte în Postul Mare. Să fim liniştiţi şi să ne întărim credinţa. Ne luptăm după putinţele fiecăruia şi după împrejurări. Important este spre ce stai cu faţa: dacă stai cu faţa spre lumină, spre credinţă, spre bine - Binele înfrânge răul. Fie ea durere sau nelinişte, suferinţa trebuie trecută prin grila credinţei, a teologizării chiar, pentru a fi anihilată. Toate relele, prin care Dumnezeu ne încearcă, pot fi înfrânte cu Binele." A fost ultimul sfat al naşului meu literar, înregistrat pe reportofon.

În intimitatea lui nespusă, C.D. Zeletin a fost ceea ce Părintele Arsenie Boca numea un „călugăr alb" - substitutul secular al preoţiei celibatare - care urma axiologia jertfei în mijlocul societăţii atee înainte de 1989, în mijlocul lumii adesea declarat anti-creştine de după 1989. Dincolo de inteligenţa strălucitoare şi neobosita lui putere de muncă, Dada întruchipează pentru mine răspunsul viu la îndemnul divin spre desăvârşire în lumea de aici: „Fiţi voi desăvârşiţi, precum Tatăl vostru cel Ceresc desăvârşit este!" (Matei 5:48). Ca părinte spiritual, s-a vărsat chenotic în cei care am avut privilegiul de a-i fi în preajmă, împlinindu-se jertfelnic în ceilalţi. *Comandamentul suprem, deasupra celui estetic, i-a fost* totdeauna *iubirea:* „Nu pot urî. Am alte păcate, dar pe acesta cred că nu. Când voi trece dincolo, va trebui să născocesc ceva împotriva urii, încredinţându-mă că totuşi e cu putinţă să fi urât. Dar cum să fac lucrul acesta fără riscul păcatului celuilalt, al minţirii?!"

Devenit cercetător ştiinţific prin concurs în 1962, la Catedra de Biofizică a Institutului Medico-Farmaceutic din Bucureşti, Dr. Constantin Dimoftache absolvă în 1965 un curs internaţional de histochimie, ţinut la Facultatea de Medicină din Bucureşti de profesorul Raymond Wegmann de la Institutul de Histochimie Medicală, de pe lângă „Nouvelle Faculté de Médecine" din Paris, care-i oferă o bursă de studii, pentru a lucra în laboratorul său, cu scopul perfecţionării în microspectrofotometrie şi microscopie interferenţială. Autorităţile române nu-i aprobă însă viza de călătorie în Franţa, urmare a refuzului său de a colabora cu Securitatea. Cercetările lui citospectrofotometrice din acei ani, după o metodă originală, asupra diferenţierii limfocitelor din sângele periferic (care, pe frotiu, au toate aceeaşi morfologie) l-ar fi îndreptăţit, poate – dacă biofizicianul vizionar ar fi trăit şi ar fi fost sprijinit într-o ţară avansată – să aspire la o recunoaştere similară cu cea a ilustrului său unchi, George Emil Palade, Laureat al Premiului Nobel pentru Medicină.

Eminentul om de ştiinţă a fost totodată poet original, eseist, traducător de poezie, istoriograf, genealog, critic literar şi de artă, muzicolog, cărturar erudit şi prolific. Publicate la Editura Spandugino, monumentala lui serie de *Scrieri* şi *Crestomaţia de familie* marcând Centenarul George Emil Palade, se impun în cultura română ca izbânzi editoriale postdecembriste. Într-un interviu, poetul-savant C. D. Zeletin mărturiseşte: „De la început trebuie să spun că am fost şi sunt poet care traduce şi nu traducător care scrie poezii". Pentru el, „poezia rămâne muzica actului de gândire" întocmai, sau pe aceeaşi lungime de rază, ca Eminescu, pentru care poezia este „*Strai* de *purpură şi aur peste* ţărâna *cea grea".*

C. D. Zeletin şi-a fructificat viaţa într-o *Călătorie spre transparenţă* (titlul volumului de debut), desăvârşindu-şi creaţia artistică fără a accepta compromisuri, iubind neamul românesc fără rest şi împlinindu-se spiritual în relaţie cu Dumnezeu şi aproapele. Imunizat prin răbdare la adversitatea în mijlocul căreia a trăit sub comunism, Dada rămâne exemplar prin vocaţia profesorală şi disponibilitatea necondiţionată de a-l întâmpina cu bucurie pe celălalt, indiferent de nivelul social, rangul profesional, forţa intelectuală sau circumstanţele neprielnice. O spune el însuşi într-o reflecţie anagogică - „cu faţa spre bine" - în spiritul Predicii de pe Munte: „Treci pe lângă un suferind şi nu-l vezi: se poate. Treci şi-l vezi: e ceva. Treci, îl alini şi-l miluieşti: e foarte bine, dar nu-i de-ajuns: ideal ar fi să ţi-l asumi. Aici stă cheia! Aici să te văd!"

Oxford, Postul Mare, 13 Aprilie 2020

---

*Dr. Alexandru Popescu Prahovara este medic psihiatru de copii şi adolescenţi şi *Pastoral Associate* la Colegiul Balliol din cadrul Universităţii din Oxford. Finul spiritual al lui C. D. Zeletin.

Prof. Univ. Dr. Constantin Dimoftache (alias scriitorul C.D. Zeletin) împreună cu discipolul său, Dr. Alexandru Popescu Prahovara, în casa din Strada Barbu Delavrancea, Bucureşti, 2 ianuarie 2020.

https://biblioteca-digitala.ro

SERGIU COLOȘENCO

ULTIMA CONVORBIRE...

...telefonică am avut-o cu dl. C. D. Zeletin după ce i-am trimis prin poștă placheta dedicată lui Alexandru Vlahuță, apărută în colecția „Biblioteca rebus” a Editurii Sfera. Am tipărit-o cu prilejul centenarului Vlahuță: 1919–2019. C. D. Zeletin a avut un cult pentru creația literară a scriitorului Vlahuță. S-a bucurat nespus de omagiul meu adus primului Președinte de onoare al Academiei Bârlădene.

La telefon a mulțumit pentru gestul meu și a început să-mi prezinte placheta, numărul 158. I-a plăcut hârtia, aranjamentul în pagini, coloristica enigmelor, tema fiecărui careu, insistând asupra „Profilelor”. I-au mai plăcut evocările, iar, în final, m-a întrebat cum de a rezultat enigma despre Valeriu Râpeanu, știindu-l ca pe un exeget al scriitorului.

A rezolvat, cred, singura enigmă din „viața lui de rebusist”, de la p.27 pentru că asteriscul de la titlul ISTORIC LITERAR l-a dus la notița de la subsol: ...este autorul monografiei „Al. Vlahuță”, apărută în 1964, scrisă „pe baza unei largi documentări” (Marian Popa).

Redăm enigma din plachetă:

M-a întrebat cum de a rezultat numele lui Valeriu Râpeanu din cele trei imagini color. I-am explicat ce este biverbul meta-anagramat, ținând cont de cheie: 6 + 5 + XEX = 7, 7.

L-am rugat să scrie pe o hârtie ce reprezintă imaginile: IEPURE, VARAN și LEU. La leu să înlocuiască litera E cu A, și apoi să încercuiască fiecare literă pronunțând numele istoricului literar. A înțeles și s-a bucurat că a rezolvat enigma. I-am spus că l-am inclus în rândul dezlegătorilor de enigme...

IOAN DĂNILĂ

UN RENASCENTIST INEGALABIL : C. DIMOFTACHE-ZELETIN

A plecat dintre noi, în 18 februarie, un om cu adevărat special: atâta erudiţie, eleganţă a spiritului, civilitate ori altruism întrupate într-o singură fiinţă nu cred să mai fi cunoscut naţia noastră în ultimele decenii. C. D. Zeletin (Dada, cum îi spuneau apropiaţii) s-a născut la 13 aprilie 1935 într-un cătun pe care l-a venerat: Burdusaci, comuna Răchitoasa, judeţul Bacău. Casa părinţilor săi (preotul Nicolae Dimoftache şi învăţătoarea Maria Ţarălungă) este legată de alţi oameni de seamă ai locului, între care filozoful Ştefan Zeletin. Şcoala a urmat-o în sat şi apoi la Colegiul „Gheorghe Roşca Codreanu” din Bârlad. A absolvit – ca unchiul său, George-Emil Palade – medicina şi s-a afirmat ca un desăvârşit profesionist şi prolific cercetător ştiinţific. A fost membru al Academiei de Ştiinţe Medicale.

Cu un plus de pasiune s-a aplecat asupra literelor, devenind unul dintre cei mai rafinaţi eseişti şi poeţi. A semnat memorialistică, traduceri, critică şi istorie literară pe teme din sfere opuse geografic: de la personalităţile de pe Valea Zeletinului, la cele din Franţa ori Italia. Între învățații români, a fost unul dintre cei mai străluciți. Între traducătorii din franceză (Charles Baudelaire, *Florile Răului*; Paul Verlaine, *Poezii*) ori italiană (Michelangelo, *Sonete; Lirica Renașterii italiene*), unul dintre cei mai pricepuți. Între memorialiști, poate cel mai prolific, raportat la spiritualitatea băcăuană, iar între medici, unul dintre cei mai devotați jurământului lui Hipocrate. De fapt, însăși ființa sa a slujit deopotrivă știința și spiritualitatea, cu vădită aplecare spre cea de-a doua componentă a gândirii și simțirii umane.

I-au recunoscut meritele foruri ştiinţifice şi culturale, iar preşedinţii României i-au acordat înalte distincţii (Ordinul Naţional „Meritul cultural” în grad de Cavaler, respectiv „Serviciul credincios” în grad de Ofiţer). Local, i-a fost acordat titlul de *Cetăţean de onoare al comunei Răchitoasa* (2018)…

Îi vom reciti cărţile şi vom medita la cât de labile sunt pragurile dintre fiinţă şi nefiinţă: *Mi-ar fi de-ajuns după viaţă moartea,/ dar sunt atât, atât de-amestecate, Doamne!/ Nici nu mă-ndrept către secunda vieții,/ că mă și-mpiedic de vecia morții*... (*Musica aperta*, 1977)

A rămas să-i împlinim un vis: transformarea proprietăţii sale (donată Primăriei Răchitoasa) în „Casa Memorială C. D. Zeletin și a personalităților burdusăcene care s-au impus în cultura română“. Să contrazicem pesimismul din versu-i: „Atâta memorie astăzi;/ mâine, atâta uitare” şi să ne propunem a-i aprinde o lumină la Mănăstirea Samurcăşeşti.

(Extrase din articole apărute în „Deșteptarea”, Bacău, [anul XXXI], nr. 8588/21 febr. 2020, p. 24 și în revista Ateneu*, nr. 606, februarie 2020, p. 5.)*

https://biblioteca-digitala.ro

RADU ȘERBAN PALADE

O MINUNE DE OM...

Medic, biofizician, profesor universitar, cercetător științific, C.D. Zeletin a fost și un scriitor cu o operă de anvergură, un cărturar doct și prolific, un poet original, care a cultivat cu talent și rafinament muzicalitatea incantatorie a versului și armonia poeziei, atât în lirica proprie cât și în poemele traduse.

Dorința nețărmurită de cunoaștere, ajutată de o memorie formidabilă, o putere de muncă ieșită din comun și o deschidere spre un orizont larg și divers l-au zidit ca intelectual multidisciplinar, cu spirit enciclopedic și o personalitate fascinantă.

Lansare de carte la Târgul Gaudeamus, 17 nov. 2016: verii medici C. D. Zeletin și Radu Șerban Palade. Fotografie din arhiva Mircea Coloșenco.

Modest, reținut și diplomat a trecut cu bine peste obstacole aparent insurmontabile, care i-au amenințat, de mai multe ori în viață, cariera și viitorul (pericolul repetat de a fi exmatriculat din școală ori facultate fiindcă era fiu de preot, refuzul de a fi publicat din partea cenzurii comuniste, tendința de a fi marginalizat în societate, înainte de 1989, fiind vulnerabil pentru că nu era membru de partid, intrigi izvorâte din invidie etc.).

„Rob fericit al bunei cuvințe», cum singur mărturisește, cu un comportament nobil și civilizat, de o politețe perfectă, de o moralitate exemplară, cunoștea foarte bine în același timp și adevărata lui valoare umană.

Și-a iubit ca nimeni altul părinții, frații, rudele, prietenii, a iubit oamenii, țara, limba română, istoria și cultura națională. Manifesta o afecțiune necondiționată și plină de tandrețe pentru copii, vârstnici, bolnavi, semeni aflați în nevoi și suferință. Nu a refuzat niciodată pe nimeni. A ajutat, a oferit, a sprijinit și a mângâiat, asumându-și responsabil rezolvarea cât mai corectă și rapidă a situațiilor critice în care se aflau cei cunoscuți.

Om stuctural bun, delicat și discret, cu un suflet luminos, înzestrat cu o sensibilitate vibrantă particulară, înclinată spre meditație și transcendent și cu o rațiune modelată de înțelegere, blândețe și iertare, C.D. Zeletin a fost un magistru de vocație, care a dăruit, cu altruism și bucurie, fără nici o reținere, cu timp și fără timp, tuturor discipolilor săi sau celor care-i cereau ajutorul, din tezaurul inestimabil al cunoștințelor sale fabuloase.

A avut conștiința lucrului bine făcut, pentru care, cu o voință de fier, artă de bijutier și răbdare de benedictin, a muncit zi și noapte, cu o neobosită hărnicie și o concentrare mereu sporită, atent la adierea perfecțiunii.

Farmecul personalității sale, sufletul lui pururea incandescent, opera sa amplă și diversă, de înaltă valoare spirituală, îl singularizează pe C.D. Zeletin în lumea noastră științifică și culturală, ca intelectual erudit și rafinat, de statură renascentistă.

S-a stins o minune de om!

GABRIELA SFINȚEANU-DIMOFTACHE

FRATELE MEU, C.D. ZELETIN

Nu găsesc cuvintele potrivite spre a-mi exprima admirația și iubirea fără de sfârșit pentru fratele meu, C.D. Zeletin – Dada. Dacă aș avea talent literar, i-aș dedica un imn de slavă ori aș compune o elegie cum este celebra „Nänie” de Schiller, transpusă în muzică de Brahms, în care poetul deplânge deșertăciunea frumosului și zădărnicia vieții (și zeii și oamenii sunt muritori).

Pentru mine, Dada nu a fost numai un minunat frate, a fost și părintele care m-a ocrotit, sprijinit și încurajat în toate momentele importante și grele ale vieții mele, cum au fost admiterea și licența la Facultatea de Medicină „Carol Davila”, precum și examenul de medic primar.

Noi, cei trei frați, în tinerețe; Dada, primul din stânga.

Dada a fost nașul de botez al fiicei și al nepoatelor

https://biblioteca-digitala.ro

mele.

Casa sa este ticsită de cărți, multe cu dedicație de la cei mai importanți cărturari români : Tudor Vianu, Edgar Papu, Perpessicius, Ștefan Aug. Doinaş, mape și manuscrise care așteaptă să fie cercetate și publicate. Cum a putut munci atât ? Cât a trudit pentru fiecare pagină ! Și sunt mii!

Ultima bucurie a vieții lui a fost volumul 7, ultimul, al Operei Omnia, șapte volume de „Scrieri", editate în condiții grafice excepționale de către distinsa doamnă Lavinia Spandonide, directoarea Editurii Spandugino, carte apărută la două zile după ce Dada a plecat pe drumul către odihna cea mare. Nu a mai apucat s-o strângă în brațe ca pe un copil iubit.

Fratele meu, C.D. Zeletin, a fost un eminent profesor de biofizică la Facultatea „Carol Davila" din Bucureşti, poet, eseist, traducător de poezie și un prinț care înnobila tot ce atingea.

Dormi în pace, suflet scump și nobil !

04.03.2020,
Bucureşti

Aceiași noi, în 2008, în fața casei lui Dada.

Cu Dada și cu fiica mea (nepoata lui), Despina

DESPINA KELLY
nepoată

NANU' DADA

Cu mare tristețe mă simt acum și cu un gol deplin că s-a stins din viață unul dintre cei mai scumpi, neechivalați și geniali oameni care au trăit : C.D. Zeletin, sau Dada, sau nanu Dada, cum îi ziceam eu, pentru că îmi era naș și în același timp unchi, ca frate al mamei, Gabriela. Om de imensă cultură, profesor universitar și medic pediatru. Și scriitor de stirpe eminesciană. Fire blândă, cumpătat și atent la suferința umană, prea modest pentru înălțimea sa intelectuală, iubitor de rude, prieteni, neam și țară.

Mi-l amintesc din copilărie, cum venea la noi în Dorobanți, plin de zâmbet și îmbrățișări. Când pleca, îi umpleam buzunarele de la costum cu prăjituri. Odată, când eram în clasa întâi, am făcut amigdalită; mama și tata erau în Siria cu serviciul, mama medic și tata inginer, nanul Dada a fost singurul care mi-a stat alături și m-a înțeles. A trebuit să îmi facă injecții…Eu fugeam de frică și el venea calm dupa mine până când îmi făcea injecția, grijuliu, dar ferm, cum trebuie să fie un doctor. După plecarea mea la liceu în America, ne-am văzut mult mai rar, dar nu a trecut un minut, o secundă în care să nu ne simțim alături, cu inima aproape. Tot timpul îmi spunea: „De ce te-ai dus la capătul pământului și ai părăsit țara?!" A fost mare iubitor de țară, a venerat monarhia, dărâmată de comunismul care a ars România timp de peste 50 de ani. Mi-a fost naş de botez, în satul său natal, Burdusaci, și a fost nașul celor două fetițe ale mele, Carmen și Gianna, pe care le adora.

Cea mai dragă amintire, care îmi va rămâne nestinsă în inimă, se leagă de diminețile copilăriei, când stăteam în casa lui, de pe Str. Delavrancea, atunci când mă sculam dimineața și mergeam în pat la el să vorbim despre neamuri. Din partea bunicului, preotul Nicolae Dimoftache, se trăgea din neam harnic de podgorean, Ioan Dimoftache de la Nicorești, care avusese 13 copii, din care s-au tras și bunicul și rude ca I.D. Mușat, scriitor, savantul George Emil Palade, laureat al premiului Nobel pentru medicină în 1974, despre care nanul a scris mult și pe care l-a venerat – pe el și familia lui, bun prieteni cu toți, în special Radu Șerban Palade, care l-a ajutat până la stingerea din viață. Și latura

https://biblioteca-digitala.ro

Cârlan, provenită din răzeşi frumoşi, din care s-a tras bunica mea Maria, mama mamei şi fata Aglaiei Cârlan, căsătorită cu Gheorghe Ţarălungă, primar, care spre sfârşitul vieţii a fost întemniţat de comunişti pentru gândirea şi atitudinea lui. A murit în 1963, la aproape 80 de ani, în închisoarea Jilava. Spunea nanul că nu a fost Paşte sau Crăciun în care mama lui, Maria, bunica mea, cu lacrimi în ochi să nu se gândească la părintele ei, întrebându-se dacă mai era în viaţă şi în ce închisoare zăcea. Aglaia a avut şase copii aproape toţi cu două facultăţi. Unul dintre cei mai apropiaţi veri este Mircea Jalbă, pe care nanul îl admira pentru spiritul său întreprinzător, isteţimea şi deşteptăciunea sa… Tot timpul îmi vorbea aşa frumos despre neamuri. Dintre ei mi-a povestit şi despre colonelul Dumitru Cârlan, ofiţer de carieră, luptător în ambele războaie mondiale şi de două ori Cavaler al Ordinului „Mihai Viteazul", licenţiat în matematică, prin care ne înrudim şi cu Ştefan Zeletin. Ileana Condurachi, căsătorită Dumitru, fiica răzeşului Mihai Cârlan, a fost căsătorită cu Ioan D. Condurachi, profesor specialist în dreptul medieval românesc, secretar (1919) al Comisiei de pace de la Trianon, care a făcut România Mare… Şi aşa trecea dimineaţa pe Str. Delavrancea.

Le-am adus în 2018 pe fetiţele mele la nanul Dada, în concediul meu, rar de lung pentru stilul muncii în America, înainte de a-mi schimba serviciul. Am stat trei săptămâni în România, şi Gianna, care avea şapte ani, zburda prin casă cu costumul lui nanu şi spunea că ea este George Enescu, iar el râdea cu poftă. Carmen, mai cumpătată, şi cu doi ani mai mare, admira miile de cărţi din bibliotecă şi îi cânta un cântec în engleză, iar nanul îi admira vocea frumoasă şi ne vorbea despre ruda noastră, tenorul Tomel Spătaru, care a cântat la Scala din Milano, şi de bunicul meu, preotul Neculai, care avea şi el o voce de aur. Am fost cu toţii la Muzeul Naţional de Artă, la o expoziţie de Ştefan Luchian şi am admirat lucrările marilor pictori şi am vorbit despre ei. Dada ştia să vorbească pe limba tuturor : a celor mai înalte spirite, dar şi pe limba mea şi a copiilor, cu o bunătate şi o blândeţe care îmi lipsesc atât de mult.

Ultima dată am fost la Bucureşti în delegaţie de lucru anul trecut, de două ori. Când ne-am văzut în iunie, era slăbit de boală, dar tot avea acelaşi zâmbet bun şi înţelegător. Tot timpul îmi spunea ce frumoasă sunt, iar eu îi spuneam că numai el şi mama mă alintă aşa, şi în clipele alea mă simţeam ca un copil în faţa părintelui drag, în siguranţă şi cu iubirea lui… şi uitam de toate... Am vorbit ultima oară pe 17 februarie, Dada din spital, eu din Los Angeles, unde eram cu fetiţele, care i-au spus „te iubesc" pentru ultima dată în acea dimineaţă. Iar el mi-a spus că vrea să vină acasă… Şi a venit înapoi, lângă Cel de sus, Dumnezeul bun pe care L-a slăvit toată viaţa cu veneraţie.

Este şi va fi o mare pierdere pentru neamul românesc şi cultura noastră, iar pentru familie, cea mai de preţ amintire. Închei cu această cugetare din „Ideograme pe nisipul coridei": *Lumina orbilor e gândirea, orbirea lor desăvârşită e somnul*.

Dormi în pace, nanu Dada !

4 Martie 2020, San Jose, California

2018, Bucureşti, în faţa Muzeului de Artă, cu mama, nanu Dada şi cele două fiice ale mele.

2018, Bucureşti: Gianna, Dada şi Carmen pe banca merovingiană.

Iunie 2019, Bucureşti, cu nanul în bibliotecă.

https://biblioteca-digitala.ro

RALUCA IOANA MAFTEI

DADA – OMUL CARE MI-A DAT ÎNCREDERE

Îl știu pe Dada de când mă știu pe lume. Chiar dacă nu ne vedeam des, era deseori prezent în conversațiile noastre de acasă. Bunica mea, Niculița, care m-a crescut, era foarte apropiată de el și de tatăl lui, Culai Dimoftache, vărul ei primar, iar mama mea, Rita, care lucra foarte aproape de locuința lui de pe Delavrancea, îl vizita uneori.

La noi în casă Dada nu era elogiat atât pentru realizările lui științifice sau literare, cât mai ales pentru pasiunea de a merge pe firul timpului și de a închega o istorie a familiei noastre. La vremea copilăriei mele, a fi descendentul unei familii vechi, cu atestare de câteva sute de ani și care, mai ales, provenea dintr-o altă zonă geografică a lumii (Macedonia), părea un basm excepțional, care îmi stârnea creativitatea proprie copilăriei și țesea povești aventuroase în mintea mea de copil.

Dada împreună cu un alt unchi, Ioan Dimoftache, lucraseră ani de zile la redactarea arborelui genealogic al familiei, iar pentru mine asta reprezenta o muncă excepțională (cu atât mai mult cu cât la vremea aceea nu existau arhive digitale, iar culegerea informațiilor presupunea un efort titanic).

Peste ani și ani, când am început să cochetez cu ideea de a scrie un roman inspirat din viața bunicii mele, Niculița, și a altor membri ai familiei, am mers de câteva ori la Dada acasă pentru a sta de vorbă despre istoria familiei noastre, despre înrudirea cu multe minți luminate ale secolului trecut sau despre alianța cu o anumită familie grecească ce deținea multe proprietăți în România. Dada era o enciclopedie de informații și îmi răspundea cu calm și cu accentul lui dulce-moldovenesc la întrebările mele intempestive. El și cu bunica mea își aduceau aminte numele tuturor rudelor, legăturile de rudenie dintre toți și zilele de naștere ale majorității membrilor extinsei noastre familii.

Am structurat povestea în episoade pentru un roman foileton și am început să le public într-o revistă online, prin amabilitatea unui prieten scriitor și traducător, Constantin Lupeanu, revistă ce era distribuită online către câteva mii de cititori din România și din afara granițelor țării. Presiunea pentru mine era uriașă, mai ales că în revistă apăreau numele unor scriitori cunoscuți ai momentului, ceea ce mă făcea să mă simt «minusculă» în modul meu de exprimare. Mi se părea că scrisul meu e pueril, că firul poveștii mele e prea «ușurel» în comparație cu greutatea slovei și seriozitatea celor scrise de ceilalți scriitori publicați. Așa că, înainte să trimit în continuare următoarele episoade, le-am printat și m-am dus cu ele la Dada. I le-am lăsat și m-am gândit că, ocupat cum era, va uita cu siguranță de ele. Casa lui era un sanctuar al studiului și cuvântului scris, însă am îndrăznit să sper că se va uita și pe cele scrise de mine.

Am fost deosebit de bucuroasă când, după câteva zile, Dada m-a sunat și mi-a spus că a citit materialele pe care i le-am lăsat și că... i-au plăcut foarte mult ! Își făcuse notițe pe text la fiecare episod și le-am luat și discutat pe rând. A remarcat câteva neconcordanțe ale timpurilor verbelor pe care le folosisem un pic forțat în aceeași frază, dar în afară de câteva detalii mărunte, m-a lăudat și a subliniat cât de mult i-a plăcut scrierea mea și cum ar trebui să nu irosesc acest talent pe care îl am și să continui!

Pentru mine a fost cel mai frumos compliment pe care l-am primit vreodată, iar faptul că un om de anvergura lui intelectuală m-a lăudat, tratând scrierea mea fără niciun pic de indulgență, mi-a dat niște aripi pe care nu știu să le fi crescut vreodată până atunci.

Am scris 18 episoade din acel roman foileton și povestirea încă nu s-a terminat. Am făcut o pauză de câțiva ani, clătinată de valul tumultuos al vieții. Acum însă a venit momentul să îl ascult pe Dada și să continui. Deci...povestea merge mai departe.

Mulțumesc, nenea Dada !

București, 05.03.2020

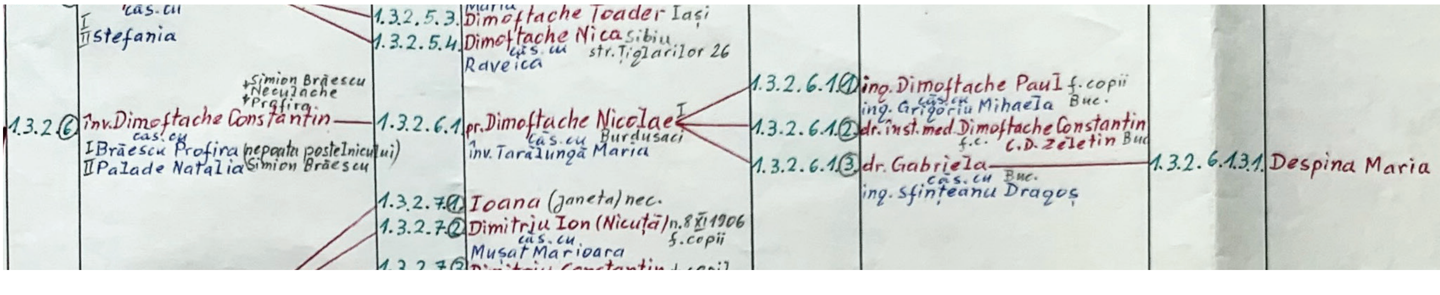

ADRIAN GEORGESCU*

GÂNDURI LA MOARTEA LUI C. D. ZELETIN

Este peste putință să comprimi viața unui om în câteva fraze…

Cu atât mai mult când această viață a fost extrem de plină, pe multiple și variate planuri, așa cum a fost viața celui de care tocmai ne-am despărțit!

Ca atare, mă voi mărgini la câteva gânduri…

Un străvechi dicton, *De mortuis nihil nisi bene*, cere ca despre morți să se vorbească numai de bine. C.D. Zeletin (Dada Dimoftache) nu are nevoie de această concesie postumă pentru că despre viața lui nu se pot spune decât lucruri de bine! Sunt conștient de faptul că nimeni nu este înger, dar dacă unii oameni sunt mai aproape de acest har al cerului decât alții, cu siguranță Dada era unul dintre aceștia.

Înțelepciunea populară spune că, odată cu fiecare om care moare, dispare o întreagă lume. Viața lui C.D. Zeletin o confirmă din plin. Odată cu el moare : un medic, membru titular al Academiei de Științe Medicale; un om de știință (Profesor Universitar la catedra de Biofizică a Universității de Medicină și Farmacie „Carol Davila" din București) ; un om de litere (scriitor, tălmăcitor al lui Baudelaire și Michelangelo) ; un erudit ; și, mai presus de orice, un Om!

Se spune că un om moare de două ori : o dată atunci când își sfârșește existența pământească, a doua oară, când nimeni nu-și mai amintește de el. Despre C.D. Zeletin este foarte greu să concepi această a doua moarte !

Cu rezervele de rigoare pentru inerenta subiectivitate a unei rude (eram veri de gradul al doilea), încerc să creionez câteva trăsături complexe ale personalității care a fost Dada Dimoftache.

Un amănunt: numele de Dada provine de la Sfinții celebrați la momentul nașterii lui în ziua de 13 aprilie: Sf. Maxim, Cvintilian și Dadas din Ozovia, sărbătoare mutată ulterior pe data de 28 aprilie în calendarul creștin ortodox.

O caracteristică definitorie a celui dispărut a fost extrem de puternicul spirit de familie. Dragostea și respectul (de-a dreptul evlavios) pentru ai săi (părinții, un frate mai vârstnic și o soră mai tânără) erau nețărmurite și se extindeau la întreaga familie.

Pe linie maternă se înrudea cu marele savant român George Emil Palade, iar pe linie paternă – împreună cu un alt văr, ing. Ioan Dimoftache – au elaborat un amplu și temeinic documentat arbore genealogic al familiei Dimoftache, a cărei obârșie au aflat-o către sfârșitul secolului al XVIII-lea, începând cu un oier macedo-român.

Cred că ceea ce îl caracteriza pe C.D.Zeletin era bunătatea, blândețea, îngemănate cu o exigență nestrămutată. De exemplu, detesta greșelile de vorbire românească. Prin toată ținuta lui morală, descuraja orice încercare de a i se „pune pile" pentru vreun student la examene, totul exteriorizându-se printr-un comportament de o eleganță impecabilă: avea oroare de a jigni pe cineva sau a-l pune in situații neplăcute.

Fizic, întrunea trăsăturile tipic „dimoftăchești ": mai plinuți, fața rotundă, roșii în obraz, ochi relativ mici dar scrutători.

Profund patriot, se mândrea cu faptul de a fi român.

Îl definea dragostea profundă pentru „Luceafărul poeziei românești".

O altă coordonată definitorie era seriozitatea. Aceasta nu excludea însă în niciun caz remarcabilul simț al umorului care-l făcea să savureze umorul de calitate.

Îmi amintesc succinta dar cuprinzătoarea caracterizare făcută unui apropiat: „…este lipsit de simțul de reprezentare : când te afli în fața lui, este în stare să-ți dea și cămașa de pe el, dar, de îndată ce ai dispărut din raza sa vizuală, a uitat de tine !".

O importantă trăsătură prezentă în general la spiritele mari era modestia : firească, naturală, care cu greu te lăsa să-i descoperi erudiția năucitoare.

23.02.2020

---

* Profesor doctor la U.M.F „Carol Davila", reputat medic pediatru.

https://biblioteca-digitala.ro

C.D. ZELETIN PRIN EL ÎNSUȘI

Am reunit răspunsuri la întrebări și confesiuni făcute de-a lungul anilor din urmă în varii convorbiri și interviuri, prilejuri pentru interlocutori să-și completeze impresiile de lectură, să încerce căi de aprofundare a cunoașterii, de confirmare a imaginii sau, pur și simplu, să se lase cuceriți de personalitatea celui care își plasa orice partener de comunicare într-o stare de fascinație...

Vorbind /scriind despre cele 3 suferințe ale sale:

Medicii mă iau în considerație ca scriitor, iar scriitorii ca medic; și eu mă simt în prăpastia dintre ele... Noroc de deliciile arheologice ale surpăturii (v. poezia *La râpa mirifică*!).

Sunt poet înainte de toate, apoi traducător sau eseist. Și, în ochii lumii cărturărești, trec de-a-ndoaselea... S-a spus chiar de oameni luminați că experiența de traducător se reflectă în poezia mea originală; că sunt poet datorită vastei experiențe de traduceri din poezia italiană și franceză, ceea ce nu e adevărat.

Probe: Ca să poți să traduci poezie universală, trebuie, de la început, să fii poet original. Eu am început să traduc din lirica italiană după ce am scris multă poezie originală și m-am dedicat traducerilor din poezia universală ca să pot exista ca poet, deci ca nume. (Asta nu înseamnă că nu am tradus poezie universală chiar de timpuriu: Leconte de Lisle, Baudelaire, Verlaine, Anna de Noailles, Hélène Vacaresco).

O altă nemulțumire: în ochii lumii, în cazul meu a prevalat eruditul și apoi creatorul, ceea ce iarăși nu e adevărat. În pagina pe care mi-o imaginez, locul erudiției este fie la subsol, fie fără spațiu grafic: o presupun în spațiul spiritului.

Probă: o inteligentă și frumoasă doamnă (A.Ț.), figură foarte cunoscută în publicistica medicală, a scris despre mine (îmi cer iertare pentru exemplul prezumțios!) că sunt „cel mai cultivat intelectual din lumea medicală românească". Am sărit arsa, cum zice moldoveanul. Pur și simplu ne-am tocmit și, cum nu-mi place să supăr doamnele – mai ales când sunt și frumoase – am ajuns la formula „*unul* dintre cei mai ..."

(Convorbiri telefonice din 2014, în pregătirea volumului *C.D.Zeletin 80*)

Între admirație și speranță:

Admirația? Este primul impuls care îmi iese în întâmpinarea speranței. Amândouă – și admirația, și speranța – coexistă în sufletul meu... Spre sursa de admirație speranța mea se îndreaptă ca înspre cupa unei flori gata să se deschidă. Ea îmi pare că mă așteaptă, cu altarul ei deschis pe jumătate, unde staminele cu polenul lor – elementul mascul – sălășluiesc, însă izolate, împreună cu pistilul. Trebuie doar un declic, declanșarea unui arc voltaic…Speranța e albina în căutarea florii care o așteaptă. Așadar admirația, pentru mine, e o creație. E un fel de răpire, ce mă urcă în zona sublimului, o formă a înălţării în faţa unor însuşiri de excepţie. O părăsire lipsită de nostalgie. Descartes scria că admiraţia este pasiunea fundamentală a filozofului. Admir întâi de toate Binele și Frumuseţea. Înălţându-mă, întorc spatele Răului, mijlocul cel mai la îndemână de a deveni invulnerabil…

Între singurătate și sociabilitate (fără cusur) :

Sunt unul și același. Nu am dedublări. Secretul existenței mele într-o cheie sau alta stă în a-mi spune cuvântul ***trebuie.*** Atunci mă activez, în orice stare precară m-aș afla. Dacă trebuie – trebuie! ***Simt*** când trebuie și când nu…Totuși, starea mea fundamentală înclină, cert, spre singurătate… De altfel, nici n-ar fi recomandabil să i se ceară viață socială unui intelectual care practică, în același timp, două profesii – ca să nu spun trei. Și căruia, în artă, nu-i place să se sprijine pe improvizaţii, chiar dacă le numeşte inspiraţii. Nu-i cu putinţă şi nici nu trebuie… Firea mea nu înclină spre singurătatea absolută, ci spre singurătatea petrecută în mijlocul semenilor: ceea ce mi-e propriu este distanţa şi gradul de amestec. Dar aceste înclinaţii sunt înnăscute, dicteuri ale firii, nu le hotărăsc eu. Trecerea timpului, care e viaţa, n-o măsor aritmetic, n-o apreciez raţional, ea e mai mult o stare sufletească.

Cum răspunde asocierii cu Borges :

Mă asociați și prin vreo reverberație ce nu e legată de mine, pentru că eu prefer cărții cuminți în raftul ei, sau chiar în stalul unui spațiu spectacol, cartea rufă, ca-n vremile primare ale proorocilor, cartea citită, cartea răscitită, întunecată de sublinieri și adnotații, cartea care te cheamă, cartea care îți priponește viața, dar care nu e geloasă pe suratele ei. Cartea căreia, totuși, nu-i rămân sclav. Ador recitirea cărții care mi-a plăcut. Se înfiripă, progresiv, un pact secret între noi. Pe de altă parte, deși iubesc deopotrivă viața trăită și viața reprezentată, mă întorc și zic: de ce iubesc eu cărțile, totuși, substitute de viață, de unde sensibilitatea respectuoasă, ca față de

https://biblioteca-digitala.ro

părinți, și chiar tactilă?! Răspunsul e contradictoriu, căci nu le iubesc numai pentru a afla. De aflat, afli şi de pe internet. Este, cred, o formă specială de iubire, o *Afroditi Urania.* Aş fi în stare să le citesc şi cu buricul degetelor şi, la urma urmei, credeţi/nu credeţi, chiar o fac. Şi iarăşi fiindcă aţi început întrebarea cu Borges: am aflat că, de la o vreme, orbise! Când mă cotropeşte o durere, mă gândesc la faptul că pe semenul de alături l-au cotropit trei…

Marele proiect existențial ?

Să trăiesc! Dar nu era proiect, căci de mic nu mă gândeam la el, cum nu mă gândeam la aer! Dar nu a fost, cred, niciodată proiect, ci instinct. Probabil, proiectul cel mai însemnat constă în a face Binele, de a vedea cât mai temeinic ceea ce văd; și să văd, cu ochii minții, cât mai just ce este Dincolo. Deci, scopul vieții mele e legat, oricum, de înălțime. Chiar de înălțimea de dincolo de spațiu și timp, unde cuvintele noastre își schimbă ori își pierd sensul. Spunea, într-o rugăciune-poezie, scriitorul medic V. Voiculescu, adresându-se lui Dumnezeu: *De-alunec în prăpăstiile-Ți sfinte,/ Ce-mi pasă, tot în tine cad!*

Reflectând – probabil, de milenii – la scara vârstelor, bătrânii noștri spuneau: *60 de ani sunt cuveniți;/70 de ani sunt dăruiți;/ 80 de ani sunt chinuiți;/90 de ani sunt miluiți.*

Așa că și „marele proiect existențial“ suferă modulații, după caz. *Citiți-mă* în răbojul de mai sus, la locul cuvenit. „Numai tăcerea-i mare, restul e slăbiciune“ – vorba lui Alfred de Vigny din *Moartea lupului* – sau, dacă vreți, aplatizare sonoră…

(Din interviul luat de Alice Țuculescu, *Codul lui Zeletin*, în *C..D. Zeletin 80. Omagiul Academiei Bârlădene,* Editura Sfera, Bârlad, 2015, pp. 427-436).

Despre o anume iubire...

M-am născut în anii României Mari. Am avut părinți minunați, încrezători în copiii lor, lăsându-i liberi și trecând, tocmai din acest motiv, peste relativa lor neascultare. Desigur, existau excepții, și în acest caz, puniția era dură, mai ales din partea tatei, tocmai fiindcă era un sentimental. Mama era foarte egală cu ea însăși. Sobri și îngrijorați de iadul comunist care-i înconjura, încercând să-i absoarbă. Eu i-am găsit desăvârșiți.

Am frați iubitori cum nu se mai poate.

Ici și colo, în șirul verilor mei, există câte unul înnobilat de geniul dragostei față de vărul ce-i sunt.

Am prieteni, nu mulți, care sunt lumină pentru viața mea, așa cum sunt și finuțele și finii pe care i-am trecut în brațe prin fața icoanelor la botez și care-mi spun *Nanu*, cel mai frumos cuvânt al bogatei limbi române – și eu cunosc foarte bine limba română !

Ce să mai vreau ?! L-aș mânia pe Cel de Sus...

(Din eseul *De senecute*, în *C.D. Zeletin 80*, Editura Sfera, Bârlad, 2015, pp. 9-14.)

CASETA GÂNDURILOR GNOMICE

- Ce alta e viața decât geniul clipei?
- Nu există compromis mai mare decât acela făcut cu tine însuți.
- Față de repeziciunea trecerii noastre prin viață, putem socoti fără grijă provizoriul ca definitiv.
- Mă îngrozesc dacă mă va cere într-o zi pământul cât m-a cerut o viață cerul...

https://biblioteca-digitala.ro

ELENA POPOIU

C.D. ZELETIN. CONFESIUNILE UNUI ÎNȚELEPT

Am ajuns la vârsta la care am ajuns și nu mă mai satur să admir ceea ce e de admirat. Și am ce admira...

Întârziat, dar nu tardiv semn de omagiu adus memoriei marelui cărturar, om de știință și scriitor **Constantin Dimoftache/C.D.Zeletin**, „Profesioniștii", prețuita emisiune televizată a Eugeniei Vodă, care îl avusese ca invitat în ianuarie 2015, a fost reprogramată în seara/noaptea de sâmbătă, 22 februarie 2020. Era ajunul ceremoniei de rămas bun de la cimitirul mânăstirii Samurcășești...

Am transcris, acum, minut cu minut, documentul video, în completarea portretului început în martie 2018 (cf. „Academia Bârlădeană", 1(70) / 2018, p.30), – în fapt, un autoportret alcătuit din confesiuni și reflecții în care, răspunzând tirului de întrebări ale realizatoarei, C.D.Zeletin s-a arătat interlocutorul afabil, atent, reflexiv și confesiv pe care îl cunoaștem, mereu egal și fidel sieși. Vă oferim, grupate tematic, extrase din documentul menționat.

Povestea pseudonimului.

Studenții îl știau cu numele de-acasă, Dimoftache. Pseudonimul Zeletin l-a adăugat în 1960: *când am debutat în presă, consultându-mă cu Perpessicius, cu Tudor Vianu*...Nu ocolește să declare de ce Dimoftache n-ar putea fi un nume de poet. *Fiindcă are -of- în el (eu disec un cuvânt când îl vorbesc). Și-l are de două ori:* di. *Și în afară de asta, îl are și pe* -moft. *Și-l are și pe* -ache, *care la noi este augmentativ, în timp ce la greci este diminutiv...Mie Dimoftache îmi sună ca o...locomotivă sau ca Nabucodonosor!* În schimb*, Zeletin sună altfel: în primul rând, Z-ul este o literă vibrantă, are eleganță.* În alegere a contat, desigur, și raportarea la unchiul său, Ștefan Zeletin, marele sociolog și filozof interbelic, autorul *Burgheziei române*...

„**Nu vă ajungea medicina**", i se spune, „voiați altceva, anti-proza vieții."

Recunoaște: *poezia mă trage înainte și medicina mă trage în proza realității problematizate, uneori acut, uneori tragic*... Cum și-a trăit vocația renascentistă în plină epocă proletcultistă? *Prin concentrare, prin muncă în special și prin abstragere de la alte tentații*. Cum s-a îndrăgostit de Michelangelo? Învățând limba italiană – studiu început în adolescență, la Liceul Codreanu din Bârlad (*înființat testamentar, existent din 1837, cu o condiție: să se predea latina și italiana; și în 1948, brusc s-a tăiat italiana și s-a înlocuit cu limba rusă...profesoara de italiană a fost transferată, de la o zi la alta*), și continuat în studenție, când a luat lecții de italiană cu sora lui Pamfil Șeicaru... Explică, revenind insistent asupra condiției traducerii: *Dar nu e vorba să știi o limbă, problema e să traduci. Uneori traduci un sonet, 14 versuri, în 3 luni. Aici e vorba de italiana veche, dură, și să știi și tehnica traducerii*... Traducerea de poezie nu o poate face decât un poet: *probă că următoarele volume de* Scrieri *vor fi dedicate, unul, de vreo mie de pagini, tălmăcirilor de poezie din italiană și următorul, tot de vreo mie, din poezia franceză*. (n.n. volumele 6 și 7, deja apărute).

Cum s-a împlinit, atât de rotundă, de amplă și de cuprinzătoare, opera sa care a atins, în eleganta, rafinata ediție de *Scrieri* scoasă de Editura Spandugino, treapta de sus, simbolica treaptă a 7-a? E sigur că nu a gândit-o în număr de pagini (peste 7500, am socotit noi, în ediția amintită).

Eu n-am trăit în planuri, ele au venit la mine... M-a împins viața colo-colo, cineva nevăzut, care mă urmărește și-acuma, continuă confesiunea. Ce-i spune acel cineva? *Să nu faci pe alții să sufere sau să-și aducă aminte de vinovățiile lor. Căci suferă. Că dreptatea-i una și suferința-i alta. Poți să n-ai dreptate, poți să fii un tip delictual, și să suferi adânc...Eu nu sunt un spirit justițiar. Afectul meu nu-i cu fața spre justiție,* ***mintea*** *mea-i cu fața spre justiție. Asta-i contradicția mea...Între ele, aș alege echilibrul. Dar valoric, eu pun sufletul deasupra mentalului. Și mă interesează mai mult oamenii buni decât oamenii inteligenți*...

Dacă a avut parte – într-o viață dominant reflexiv-contemplativă – de „**epică frapantă**", cum o numește?

I se pare îndestul să amintească de înfierea forțată, la care familia a fost nevoită să recurgă pentru „curățarea dosarului" celor trei copii, între care băieții, Lulu și Dada, riscau să nu poată rămâne în facultate. Așa s-a făcut ca, pe parcursul unui an, toți trei frații să fie înfiați, iar părinții să-și piardă, doar în acte, evident, copiii. *În 1955. A fost anul în care am luat cel mai bine toată sesiunea. Eram student în anul III*....Frații mai mari au putut lua înfierea ca pe o simplă hârtie. *Dar o aveam pe sora noastră, cu zece ani mai mică, pentru care a fost o traumă, ea a luat-o în serios... era un copil, avea zece ani*…

Familia, așadar...

...cei doi frați și sora lor foarte iubită, Gabriela, tot medic, care a ajuns în America: *după revoluție, a plecat soțul și a vrut să vină și ea cu fata, Despina, căsătorită Kelly,* care este americancă acuma. Lucrează în informatică. Și are 2 fetițe. Le-a botezat unchiul Dada. *Pe amândouă...pe amântrei, și pe mama*! *Sunt un naș... profesionist: am o fotografie mare cu vreo 10-15 fini de-ai mei, de când eram mic. Mama fiind învățătoare soție de preot, asista la anumite botezuri urgente (că murea copilul!) Și-atunci țineam eu copilul, îl duceam la icoane în brațe, deci eu eram nașul lor. Opera mea atunci s-a petrecut mai mult decât acuma. Eu știu? Pe la 6, 7, 8 ani*...Faptul că tata i-a fost duhovnic, iar mama, învățătoare

https://biblioteca-digitala.ro

nu a însemnat deloc un privilegiu și nici vorbă nu putea fi de cocoloșire. M*ama a spus la un moment dat, într-o discuție cu tata: <Copiii ăștia nu sunt destul de ambițioși>. Și nu îmi dădea premiul întâi, ci II: <Mor că n-am copii ambițioși! I-am dat premiul întâi lui Filipescu Puiu*>, declara mama.

S-a înșelat ea? Din fericire, da, pentru că neambițiosul Dada chiar a avut un tip de ambiție, cu zâmbetul pe buze. Și curaj. Și fermitate. În a nu face pactul cu diavolul, în anii ’50 și mai târziu. În vremea când atâția s-au întrecut în a produce poezii sau proze proletcultiste, tânărul medic scriitor nu a făcut absolut niciun compromis. A rezistat, în tăcere și cu discreție, cântecelor de sirenă: *Aveam treburile mele pe care le știți... Nu-i ușoară abținerea.*

Locul lui George Emil Palade în destinul său

Ce s-ar fi întâmplat dacă savantul ar fi rămas în țară, ar mai fi luat premiul Nobel?

Răspunsul e ferm: *Cu siguranță, nu. Nici nu m-aș fi gândit, nici nu m-am gândit la lucrul acesta...M-am gândit dacă mai putea lucra și dac-ar fi trăit, dac-ar fi supraviețuit*... Oricum, a plecat din țară cu predicția miraculoasă făcută de socrul său, Nicolae Malaxa, celebrul inginer, miliardar, întemeietorul industriei, un geniu, cum îl consideră C.D Zeletin. Care povestește: *De Crăciun 1958, i-a dat o carte. Și ce carte? Că și asta spune ceva: o carte de filozofie a lui Heisenberg, Nobel din 1932. (*n.n. Cu dedicația*): Doctorului George Palade, anticipare la premiul Nobel. Crăciun, 25 decembrie 1958. New York, N.M.: Nicolae Malaxa. Câtă modestie!... Când a luat premiul Nobel, în 1974, la Stockholm, a avut în discurs o expresie care m-a mișcat:* Să aud sunetul întunecimii cum se prăbușește... *Laureatul premiului Nobel în aceeași specialitate (1999), Günter Blobel, a spus despre George Emil Palade că reprezintă pentru biologia celulară ceea ce Einstein a reprezentat pentru fizică. Sunt câteva universități în Statele Unite care se numesc George Emil Palade. Iar noi românii*....

După ’89, savantul a vrut să doneze premiile, diplomele către Facultatea de Medicină. A scris în acest sens o scrisoare, în 8 ianuarie 2002. *Răspunsul a venit în aprilie, că vom face, că vom drege...Și de atunci tot facem și tot dregem...Nu eu trebuia să fac asta, trebuia s-o facă țara, care trebuia s-o facă și cu Enescu și cu Brâncuși...Trofeele se află la copiii lui. Împreună cu fata lui, Georgia, care-a murit în 2015, era nepotul lui, care-i mai apropiat ca rudenie, Radu Șerban Palade, profesor de chirurgie, era Anca, sora lui Radu, și eram eu. Am purtat o corespondență lungă. Și nu s-a finalizat în niciun fel.* Revoltător? *Mie mi se pare delictual... Cu ce mă alin? Cu ideea că e ceea ce i s-a întâmplat și lui Brâncuși și lui George Enescu. Dacă se poate spune că mă alin! Într-o jumătate de secol, a tot crescut sentimentul meu de nedumerire dureroasă față de ce se întâmplă cu valorile noastre, într-un moment în care valori nu prea avem*!

Ce-ar face dacă ar putea decide? *În cazul acesta, aș face un muzeu George Emil Palade*.

Iar în cazul lui Enescu? *Aș face ceea ce trebuie făcut.* Nu, nu e vorba de strămutarea din cimitirul Père Lachaise: *Mi-ar fi rușine! Enescu a făcut cel puțin două testamente. Și-n amândouă scrie să fie înmormântat în țară și să fie adus la Tescani. I s-a refuzat contactul cu țara. A-l aduce acum, ar însemna să repari post factum un act rușinos care ne coboară chiar ca români!*

Cu privire la sfârșitul lui George Emil Palade:

El a suferit foarte mult, a și trăit mult, peste 95 de ani…În testament a lăsat ca jumătate din cenușă să fie în Colorado într-un loc anumit, în munții Aspen, unde se ducea și își făcea vacanțele. Și jumătate, în Munții Carpați, pe Vârful cu Dor. De ce acolo? *Nu s-a explicat. A fost de mai multe ori la Vârful cu Dor, dar părerea mea este că l-a ales ca simbol...Copiii lui, adică cei doi din America: George, de care vorbeam, Philip, băiatul, profesor și el de biologie la universitate, și Georgia cu fetele ei. Și cei trei, pe rând, au luat sacoșa cu cenușa. Era ca o făină de grâu…Era ceață și Vârful cu Dor era puțin umed*...

Așa ne-am despărțit de pulberea lui astrală, scrie într-o emoționantă evocare cu titlul *O mână de cenușă pe Vârful cu Dor (*cf. *C.D.Zeletin 80*, pp. 415-422; vezi paginile 26-28 ale revistei).

Știință *vs.* haos

Faptul că apar boli în diverse organisme este rezultatul unei loterii a celulelor?

*E haosul, da...După mine, cancerul e o altă formă de viață în viață, altă formă de trup în trup, de celulă în celulă. Și ce le diferențiază? În timp ce celulele noastre, pe măsură ce cresc și se înmulțesc, se despart pe funcții diferite – celula tiroidiană produce tiroxină, celula pancreatică produce insulină ș.a.m.d. – deci se maturizează și au funcții diferite, cuibul acesta de celule maligne realizează o tinerețe veșnică, nu îmbătrânesc, deci nu se specializează și nu-și fac treaba pe care sunt menite s-o facă în federația celulară. Când se-mprăștie în tot organismul, ele slujesc principiul haosului, al creșterii entropiei. Asta-i biruința dezordinii...*Lupta medicului împotriva bolii este lupta împotriva acestei dezordini, a haosului...

Medicina românească

Și o întrebare care nu putea lipsi: „Privind de la înălțime peisajul medicinei românești așa cum l-a perceput într-o jumătate de secol, care-ar fi diferențele majore între generațiile de studenți și între cele de profesori?”

Trebuie să compar două universuri care sunt astăzi diferite unele de altele...

Da, a prins mari profesori, rămași dinainte de război, dar nu ascunde că i-a fost dat să fie coleg cu profesori agramați, făcuți pe puncte, unii chiar fără bacalaureat: *era vremea când – vorbesc de epoca din mijloc, adică de cea comunistă, dinainte de revoluție – toată literatura de specialitate venea obligatoriu pe filieră sovietică și tradusă din rusește...*

Iar generațiile de studenți? *Erau mai studioși cei dinainte, fiindcă erau mai înfricoșați de rigorile sociale, erau maturizați un pic mai devreme, nu aveau alte tentații, alte drumuri deschise și învățau mai mult. A scăzut pofta de a-nvăța, a sporit simplificarea lucrurilor, prin eliminarea așa-ziselor inutilități...Sigur, ce ai învățat când erai student ai mai uitat de-atunci... se uită. Dar acum găsești când citești ceva ce-ai știut odată. Spiritul lucrurilor îți rămâne. Ăsta-i avantajul memoriei excesive pe care o solicită medicina. Uiți cantitativ foarte multe lucruri, dar reții spiritul lucrurilor. Și asta se transferă unei anumite intuiții: pun bisturiul aici, nu aici, că nu-i bine-aici...Dar nu știi de ce... E o intuție bazată pe experiență...*

Viitorul medicinii românești?

Noi ne integrăm în lume, în Europa. Și-l văd foarte bun. Cu suferință însă... Dau un exemplu, nu știu dacă-i fericit. Am fost invitat la universitatea cutare, din Ocnele Mari, să zic, la o facultate care-a apărut peste noapte, eu, profesor de biofizică, să predau ORL. Și sunt invitat de decan...O devălmășie...

Umilința maximă, în 47 de ani de profesie universitară?

N-aș spune un moment, ci au fost momente, au fost ani de umilință. Șeful nostru de catedră era un globe-trotter, adică de două ori pe an mergea în Franța, în America și lua aproape toată catedra, la congrese, la cutare... În 40 de ani, niciodată n-am plecat din țară, nu mi-au dat voie să ies...

https://biblioteca-digitala.ro

Și bucuria maximă?

Poate când mi-am dat doctoratul...

Cum de a fost lăsat să și-l dea, nefiind membru de partid?

Nu era voie, dar știu eu? Niște oameni providențiali mi-au ieșit în cale. În privința doctoratului, regretatul acad. Grigore Benedetto...

Spune într-un aforism că, uneori, când are o bucurie, și-ar dori ca toți cei iubiți, de pe lumea cealaltă, să-i vadă bucuria, succesul, momentul de împlinire... Dar alungă gândul: mai bine să nu vadă, că atunci ar trebui să-i vadă și tristețile, care sunt mult mai multe.

Viața ca o traumă?

Viața este o bucurie. Cei pentru care e destinată bucuria, să se depășească pe ei, să se înalțe, să meargă, să se sacrifice, să sufere dureri, traume și să ajungă la ea, s-o trăiască. Și bucuria să aibă un caracter de ordin înalt!

Suprema înțelepciune?

Să iubești necondiționat. Își declară incapacitatea de a urî. *Eu nu pot urî. Sau da, urăsc, dar nu mai mult de douăzeci de minute! Răutatea este extrem de complexă, în timp ce bunătatea e simplă, două-trei linii și gata!*... Și mai departe: *E clar că viața e dată pentru ceva și omul se ascute în bunele lui însușiri încercând să afle un răspuns la această întrebare: care îmi este menirea? Unde sunt mai bun? În ce excelez? Cu ce împing un pic lumea mai înainte, existența, omul…Vorbeam cu Emil Palade: cam cât la sută cunoaștem din volumul de cunoștințe posibile asupra existenței? Dacă 3%. Și a doua întrebare a fost cu privire la proliferarea malignă a celulelor… Eu credeam că o să spună: cinci ani, zece ani… Nu,* a spus, *o să mai treacă 25 de ani, Asta dacă intră informatica în genetică. Au trecut de atunci cam 30 de ani…*

Nimicurile acestei lumi mi-au răpit timpul ce mi-a fost dat să-l contemplu pe Dumnezeu, se plângea Michelangelo.

El a făcut-o prin viața lui. Știți, epica vieții... Pietà *din Domul din Florența, la un moment dat, a luat ciocanul și-a sfărâmat-o. Noroc de un ajutor de-al lui, Tiberio Calcagni, care a strâns bucățile, le-a pus deoparte și după aceea le-a lipit. La un moment dat, Michelangelo a spus:* Nu, e o cale care nu este eficientă. La Dumnezeu, vreau s-ajung pe altă cale, calea rugăciunii și-a contemplării...

Mă regăsesc în versurile lui: am senzația că, aflat în slujba nimicurilor vieții, îmi scapă contemplația și rugăciunea. Ceea ce nu știam nici eu, și mulți nu știu, și care spun cam așa: lasă, când o să-mbătrânesc, o să am timp și o să mă rog mai mult la Dumnezeu. Dar cu cât avansezi în vârstă, cu atât nu mai ai puterea să te rogi, asta-i nenorocirea. Simt amenințarea asta. Trebuie să te rogi cât ești tânăr și ai putere...

Din păcate, între amânările vieții sale, mereu în față aflăpoezia și rugăciunea...

De când n-a mai scris o poezie? *De când m-am îmbolnăvit, de doi ani jumate*.(n.n. deci, din 2012) Și nici măcar o scrisoare.

Dar, i se amintește, ați învins mai multe crize de pancreatită acută...

Patru... O minune dumnezeiască...

Am ajuns la vârsta la care am ajuns și nu mă mai satur să admir ceea ce e de admirat. Am ce admira. Atâtea lucruri! Asta nu înseamnă că nu văd răul, că nu plâng răul, cu lacrimi îl plâng...

Amărăciuni?

Trăiesc sentimentul de nedumerire dureroasă față de ce se întâmplă cu valorile noastre.

A plecat cu imensa amărăciune, trăită ca o neîmplinire personală: România nu a înființat și pare că nu-și dorește un muzeu George Emil Palade!

A plecat și cu gândul la casa părintească din Burdusacii copilăriei...

Teama cea mai mare ?

Ca să fiu sincer, durerea fizică...Mi-a fost frică de-ntuneric. Mi-a fost frică de-nălțime... Dar în același timp aveam forme de-ndrăzneală, foarte ciudat...

Teamă de uitare, de amnezie?

Acuma, când am început să uit. Trebuie să fac un efort pe care nu îl făceam altădată, îmi veneau automat, acuma trebuie să mă gândesc...Vă rog să credeți, să-mi promiteți că n-o luați drept laudă: tot ce-am scris am știut pe dinafară. Tot ce-am tradus am știut pe dinafară, am cântat pe dinafară, am dansat ritmul respectiv în intimitatea mea și după aceea m-am apucat să lucrez... Da, totul pe de rost…

Se consideră un „herald defazat", cum îl caracterizează Gheorghe Grigurcu?

Defazat, dar nu demodat…în timp ce-nseamnă-un pic și asta. Anacronic, adică alături de timp, alături de epoca noastră? Și asta înseamnă un pic.

În ce epocă ar fi ales să trăiască?

Într-unul din primele patru secole de până la ivirea lui Iisus. Sau în a doua jumătate a secolului al XIX-lea. În România.

Cu cine ar fi fost prieten? Cu Eminescu, Creangă, Caragiale?

L-ar fi ales pe Creangă. În niciun caz pe Caragiale: *era un zeflemist, ori eu nu pot lua nimic în zeflemea*. Nici pe Maiorescu: *era un hiper rațional, obsedat de ideea valorii și de ideea că el posedă valoarea... Îl admir, dar nu e din materialul meu. Urà, eu nu urăsc. Urile lui erau teribile*!

Dacă ar fi să uite tot, afară doar de un vers sau de câteva cuvinte, ce-ar alege?

Căutând în profunzimi de memorie, de necuprins pentru minți obișnuite, C.D. Zeletin poate oricând da la iveală, pe lângă o enciclopedie de referințe, nume și date științifice, istorice, artistice, toate poeziile pe care le-a scris sau tradus.

Ce ar alege din opera proprie? În emisiune, răspunzând preferinței realizatoarei, a recitat prima strofă din poezia „Trecutul", care încheie ciclul „Călătorie spre transparență":

Trecutul se clădește strat cu strat,/ prin ce-a răpit și nu prin ce mi-a dat.../ Mi se răsfrânge-n suflet, ca-ntr-o apă,/ și se înalță, invers, prin ce sapă, / încât zidirea lui sub adiere/ e-o veșnică scădere din scădere,/ mereu mai vastă, niciodată-ntreagă,/ legându-mă prin ceea ce dezleagă...

Din opera lumii, s-a oprit, fără ezitare, la un verset din *Psalmul 50*:

Bucura-se-vor oasele mele cele smerite...

Neîmplinirea noastră? Că nu am mai putut să-i oferim acest dar de aniversare pe 13 aprilie!

https://biblioteca-digitala.ro

C.D. ZELETIN

O MÂNĂ DE CENUȘĂ PE VÂRFUL CU DOR*

Palade a fost pentru biologia celulară ceea ce a fost Einstein pentru fizică.
Günter Blobel, Premiul Nobel pentru Medicină, 1999.

Cum știa că are să moară peste mări și țări, la cei peste 90 de ani ai săi, departe de România natală și de Munții Carpați mult iubiți, George Emil Palade a hotărât prin testament să fie incinerat, o parte din cenușă să-i fie risipită în Munții Bucegi, și anume, pe Vârful cu Dor, sus, la 2000 de metri, iar cealaltă parte la Aspen, în Munții Colorado, S.U.A., din motive tainice pentru noi, oricum, subiective: în Statele Unite făcuse marile lui descoperiri în domeniul biologiei celulare, ce aveau să-l consacre prin Premiul Nobel pentru Medicină (1974), dar în România îi erau rădăcinile, aici se născuse, crescuse și se formase științific. Legenda în care se constituise aici debutase. Iubea Munții Colorado, indiscutabil, aici își petrecea multe vacanțe. Chiar mi-a și scris din Aspen o scrisoare, la 10 august 1980, în care comenta *Scrisorile* lui Michelangelo, în traducerea mea, reprodusă facsimilat în *Crestomația de familie*, pe care am alcătuit-o împreună cu verii mei, frații Anca și Radu Șerban, 1050 de pagini, Editura Spandugino, 2012.

Vârful cu Dor este o idealitate românească.

Îi este propriu neamului nostru dorul de Caraiman. Românii intuiesc poate în acest munte enigmatic o vatră a săvârșirii, în vechime, a unor mistere. Pe vremea bunicilor mei, chiar în Moldova, se cânta în dulcile întâlniri vesperale de familie romanța:

Mi-e dor de munți, de Caraimanul
Pe veci acoperit de nor,

pe versurile poetului, născut nu făcut, Șt. O. Iosif. Culmea e că se cânta mai mult în Moldova decât în Țara Românească. Dar Vârful cu Dor rămâne, oximoronic, o supremație a tuturor românilor în propria lor țară...Un *for*, pentru a-i crea și noi, de circumstanță, o rimă neologistică. De pe Vârful cu Dor nu zboară ci spre el se adună nobilele cenuși românești.

Regina poetă Carmen Sylva i-a consacrat o baladă (asupra căreia voi reveni), pictorul G. D. Mirea o pânză ale cărei sensuri vernaculare criticii, încă apăsați de prejudecata academismului revolut, nu i-au pătruns infinitul enigmatic, poetul Șt. O. Iosif a scris cel puțin două capodopere lirice (în ciclul *Icoane din Carpați*, VI și IX), al căror rafinament, măiestrie artistică și frumusețe rămân învăluite de nostalgia munților Caraiman ș. a.

Vârful cu Dor a fascinat-o, cum spuneam, pe Carmen Sylva, care a și scris în limba germană o baladă cu acest titlu, a cărei muzică a fost compusă de Zdislaw Lubicz. Regina a iscălit sub pseudonim. Mai interesant și mai important este faptul că regina l-a rugat pe Eminescu să i-o traducă în românește, ceea ce s-a și întâmplat între anii 1876 și 1878. Episodul acestei colaborări distonante, despre care au circulat relatări apocrife, rămâne important în două privințe. Prima: Carmen Sylva a lăsat poate unica mărturie scrisă asupra timbrului vocii lui Eminescu, de un dulce baritonal asemănător uguitului de toamnă al turturelelor. A doua stă în faptul – despre care a scris lucruri interesante și noi Petru Creția – că topica germană a textului reginei a indus în subconștientul creator al lui Eminescu *Dorul* ca topos și i-a sugerat rezolvări prozodice noi, versuri-matrice, ritmuri și chiar rime surprinzătoare, pe care le vom întâlni în cele patru forme ale capodoperei *Mai am un singur dor*: observați cum a trecut, ca o aliterație fecundantă, dorul de munte în dorul de mare. Dorul de imuabil în dorul odihnei în eterna frământare. *Mai am un singur dor* este capodoperă a unei eufonii misterioase și contradictorii.

Proteismul valurilor, care sunt aceleași în timp ce sunt veșnic altele, l-a împins pe Eminescu să nu se regăsească total în prima variantă a poeziei sale, așa cum nu se regăsește marea într-un singur val, motiv pentru care a creat și alte variante, alte valuri... Paradoxul lui Eminescu, în fond o suferință fundamentală, stă în faptul că dorul de munte, prielnic măsurii și stâlp statorniciei, este pedepsit cu dorul mării în veșnică mișcare și cu identitate schimbătoare. Romanticul Eminescu, recomandându-se necontenitului zbucium, era în același timp și un clasic, atât prin lapidaritate cât și prin dorință de imuabil. Dorul de moarte și-l exprimă nu prin frison, epitet potrivit mării, ci prin fior. O și spune: Să-mi fie somnul *lin.* Lin, la marginea mării, mai mult agitate decât liniștite. Lin, însă având *codrul aproape,* codrul care se leagănă (ca și marea) *fără ploaie, fără vânt*, / *Cu crengile la pământ*...

George Emil Palade a murit la San Diego, California, la 7 octombrie 2008, a fost incinerat acolo, dar cenușa nu i-a putut fi adusă, peste mări și țări, în patrie, decât la 9 septembrie 2010, de către copiii lui din S.U.A., Georgia și Philip, cărora li s-a adăugat George („Gigi") din Germania. O cenușă albă și diafană, care nu-ți sugera prin nimic faptul că ar fi fost trup omenesc, asemănătoare făinei de grâu de la Șendreștii bunicilor lui paterni, cernută prin sita deasă de mătasă. Fusese păstrată timp de doi ani într-o casetă din scândură de brad.

Sus, pe Vârful cu Dor, coborâse o ceață suavă care împiedica totuși vederea cerului, dar spăla iarba verde lăsând-o lăcuită. O iarbă măruntă, deasă, sănătoasă, vibrând de ea însăși sub vânturi și cizelată necontenit de către botul oilor de la daci încoace...

Rând pe rând, copiii lui George Emil Palade și-au trecut unul altuia punga transparentă cu pulberea calcinată, risipind-o în iarba care mă așteptam să tresară... Întâi Georgia, apoi Gigi și la urmă Philip, care, născut în S.U.A., se afla pentru întâia oară în România, pe un Vârf, și acesta cu Dor, nimerindu-se ca el să încheie săvârșirea ultimului legământt al tatălui lor...

...Truditele firicele albe de trup, separate de suflet și spirit prin foc, vor trece de-acum încetișor în tija ierbii și în brațele întinse ale brazilor de pe porniturile coastei, vor cădea odată cu àcele coniferelor în același pământ și cu iarba uscată în aceeași țărână, desenând la infinit destinul omenesc: eterna urcare și eterna coborâre. Vor continua să urce în àcele brazilor

https://biblioteca-digitala.ro

care înțeapă inutil trupul insensibil al Timpului și vor coborî în pâsla ierboasă spre care va răsufla botul oii veacurilor, ca într-o iesle vastă a Betleemului... Și pururi căderea va fi mai scurtă și urcarea mai anevoioasă, iar albele fire mai risipite în univers, ca să arate sufletelor noastre că înălțarea cere prin lege efort și ordonare, în timp ce căderea se săvârșește de la sine, plasându-se în făptura firii ca o lene tristă...

Se terminase risipirea de pe urmă a unchiului George. A frumosului unchi George, lăsat de Dumnezeu pentru dalta lui Fidias, mintea lui Pico della Mirandola și înțelepciunea lui Socrate, care spunea că a fi virtuos înseamnă a ști – și el știa! Acolo, pe Vârful cu Dor, intrase în starea crepusculară absolută care-i integra stările sufletești crepusculare câte le avusese în viață, pe care nimeni, niciodată nu i le-a cunoscut pe deplin, căci era un om limpede pe deplin. Asta, deoarece, atât timp cât a trăit, șarpantele de foc ale edificiului său sufletesc îl făceau inabordabil. Această impresie corespunde unei realități: ea a împiedicat în bună măsură cunoașterea de către semen a unui suflet complex, repliat asupră-și până la coalescență, până la sudură, aflat clipă de clipă în intersecția unor tensiuni perfect stăpânite, admirabila înfățișare nedând voie nimănui să pătrundă în edificiul intim. Astfel, perfect stăpân pe minima efuziune, reproducea atributele stilului clasic: nu cunoștea perturbațiile care, prin ele însele, definesc existența romantică. Acum, aici, pe Vârful cu Dor, văzând fuioarele albe zăbovind în aer cât o clipire din ochi, pornind din mâna emoționată a Georgiei, a lui Philip și a lui Gigi, mi s-a părut că mă aflu câteva clipe după liniștirea unui cutremur îngrozitor și final, care nu numai că ar fi dărâmat Partenonul, ci l-ar fi prefăcut într-o clipă în pulberea primordială din care se alcătuiseră marmurele lui...

Pierise un adevăr, rămăsese un adevăr.

Philip se uită o secundă la mine cu o privire care comunică instantaneu și plinul și vidul. Nefiind sigur de modulațiile meteorologice ce puteau să aibă loc pe Vârful cu Dor, luase cu el, ținând-o sub braț, o umbrelă pe care, după ce am coborât în Sinaia clară, mi-o dărui cu o delicatețe înfiorată. Avea imprimată pe ea încântătoare imagini de pe străzile unui Paris pluvial, aparținând pictorului impresionist Gustave Caillebotte, trăitor în a doua jumătate a secolului al XIX-lea.

Așa ne-am despărțit de pulberea lui astrală, care a rămas ca o veghe pe Vârful cu Dor al Patriei.

Am luat din iarba creștetului de munte, ca amintire, o piatră de obsidian cu câteva cristale de cuarț în ea, cu mici colțuri de cremene albă și interstiții gălbui de silicați, mare cât un pumn de adolescent. Chiar acum când scriu, o am în față pe birou, deasupra unui teanc de hârtii și cărți. Îmi creează permanent o misterioasă iluzie optică: piatra pare că vrea să preseze teancul, teancul pare că vrea s-o împingă în sus, ca într-o luptă zadarnică a unei respirații oprimate...

Iată dar că – dacă se poate spune așa – cel ce a fost unic în toate, acum, rămas paradoxal tot unic, e împărțit în două: la Aspen în Colorado, și pe Vârful cu Dor în Bucegi... Moleculele surori de aici și de acolo, cine știe, poate duc un ondulatoriu dialog planetar. Valoarea relativizează einsteinian propria-i dimensiune. Firului de nisip îi stă în putință să fie un munte. România așteaptă să surprindă, privitor la marii ei fii, cum sunt apreciați mai întâi în alte țări. Au început bizarul exercițiu cu Brâncuși, au continuat cu Enescu și acum stau nedumeriți în fața lui Palade. La festivitățile Nobel din 1974 de la Stockholm, unul dintre vorbitori a spus, enunțând numărul apreciabil de descoperiri științifice ale lui Palade, primul român consacrat cu premiul răscumpărător al descoperitorului dinamitei, că o singură descoperire dintre cele enunțate cu acel nobil prilej ar fi fost suficientă pentru consacrarea de atunci...

Ca și în cazul Timpului, reperele Spațiului se pot defini prin opusul lor: ceea ce e mai aproape de nord e mai departe de sud, ceea ce e mai sus e mai puțin jos, ceea ce e la dreapta e mai puțin la stânga. Și în cazul lui George Emil Palade, ceea ce e mai mult Aspen e mai puțin Vârful cu Dor, ceea e ce mai mult Vârful cu Dor e mai puțin Aspen. Oricum, el e oriunde în spațiul adevărului științific, căruia i s-a devotat. Cu el pe Vârful cu Dor, vreau să spun acasă, în ipostaza albă sustrasă complet perceperii prin organele noastre de simț, în abstracția în care s-a constituit, rădăcinile noastre se întăresc.

Și ca tot ce evoluează în cerc, pentru ca această formă geometrică – simbolul desăvârșirii – să se împlinească, să se încheie simbolic, odată coborâți în Sinaia, urmând să luăm masa comemorativă, praznicul, pomana, comândul – cum îi spuneau înaintașii noștri cu o conștiință a latinității mai forte ca a noastră –, noi, cei 10-15 pioși câți eram, ne-am oprit la cel dintâi restaurant. Și în timp ce ne ștergeam încălțămintea la intrare, am rămas încremenit citind sus deasupra ușii numele restaurantului ales la întâmplare: *Constanța.*

Exact numele mamei lui George Emil Palade...

București, 10 martie 2015

* Publicat în *C.D. Zeletin 80. Omagiul Academiei Bârlădene Președintelui ei de Onoare*, Editura Sfera, Bârlad, 2015, pp. 415-422

C.D. Zeletin, alături de unchiul George, la prima venire în țară

https://biblioteca-digitala.ro

Vârful cu Dor, vineri 10 septembrie 2010

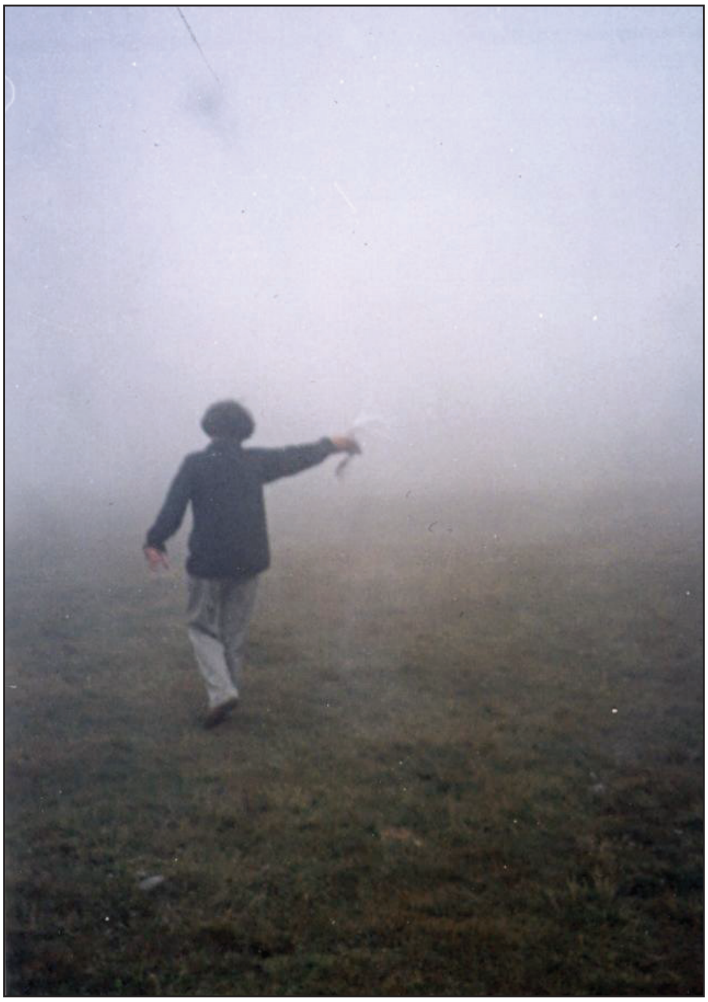

Georgia își ia rămas bun de la tatăl său...

George (Gigi)...

Philip...

De la stânga: C. D. Zeletin, George (Gigi) Palade, Georgia Palade Van Dusen, Anca-Michaela Israil, Heather Van Dusen (fiica Georgiei), Veronica Palade (soţia lui Gigi Palade), Philip Palade şi Hillary Van Dusen, fiica Georgiei.

https://biblioteca-digitala.ro

De-un timp, de pretutindeni

Anii trec
anii mei trec
 și sufletul de-un timp
de-un timp aleargă spre trup,
de pretutindeni aleargă spre trup,
ca un ocean ce s-ar salva de el însuși
sărind într-o barcă...

Memorie

Atâta memorie astăzi,
mâine atâta uitare...
 Printre salcâmi,
în mierea
  apusului,
 turuie turturica
 după calul timpului,
 turuie în van turturica
 după calul nevăzut al timpului...

Trecutul

Închinare Gabrielei

Trecutul se clădește strat cu strat,
prin ce-a răpit și nu prin ce mi-a dat…
Mi se răsfrânge-n suflet, ca-ntr-o apă,
și se înalță, invers, prin ce sapă,
încât zidirea lui sub adiere
e-o veșnică scădere din scădere,
mereu mai vastă, niciodată-ntreagă,
legându-mă prin ceea ce dezleagă…

Îmi simt, o dună în pustiu, trecutul,
sub vânt mutându-și călător avutul,
luând, după furtuni, mereu alt chip,
dar nepierzând o boabă din nisip…
Mereu mai limpezi straie înveșmântă
și tot ce-aștept s-aud că plânge – cântă !
Doar are și trecutul, are-o viață,
râvnind, ca orice nopți, o dimineață.

Printre cuvinte

Viața se scurge printre cuvinte,
ca printre pietre apa din ploi.
Mereu e viața mai înainte,
cuvintele veșnic mai înapoi.
Mă uit la pietre, ascult cuvinte
și cum să spun, Doamne, că ele-am fi noi,
când eu simt viața mereu înainte
și pururi cuvintele mai înapoi ?!

Arpegii de primăvară

În filigran de arbori, giuvaier,
cade-amețită țandăra de cer.

O prind în brațe codrii și-o sărută,
cu ochi închiși, în nebunie mută.

Rămân uitați și n-aud că-împrejur
Au fecundat universal murmúr...

Aequo animo

Curg arborii din cer pân'la pământ,
pun răni pe stâncă, valea o alină,
se prăbușesc în ei cu legământ
să urce iar lumina în lumină.

Fug arborii, cad arborii fugind
și liniștea universal auie,
țes veșnicia frunzei și o prind
în tot ce e, de parcă totul nu e.

Și fug în cer și se reped în lut,
mă rup în două-n fuga spre sorginte,
rămân cu frunzele care-au căzut
și-alerg pe vântul ce le ia-înainte…

Musica aperta

Mi-ar fi de-ajuns după viață moartea,
dar sunt atât de-amestecate, Doamne!
Nici nu mă-ndrept către secunda vieții,
că mă și-împiedic de vecia morții...
Îmi trebuie un cântec dinspre toate
și peste tot îmi trebuie-o lumină,
să nu aud aripi precipitate
și să nu văd ce trebuie să vină.
Mai trebuie un cântec dinspre toate,
spre-a da îndeplinire slăbiciunii
prin care nu cutez cu gheața minții
să tai cărări în codrul des al vieții,
ca să privesc ce pururi nu se vede.
Mai trebuie un cântec dinspre toate
și peste tot mai trebuie-o lumină.

C. Zeletin

https://biblioteca-digitala.ro

C. D. ZELETIN

POEZIA RELIGIOASĂ A LUI V. VOICULESCU*

Locul lui V. Voiculescu în literatura românească este propriu. El a fost traversat, dar nu ocupat. Străină riscului luciferic al lui Arghezi, retoricii fără iluminare a lui Panait Cerna, îndoielii fără accent sau zvâcnet a lui Dimitrie Nanu, degajării ortodoxe a lui Nichifor Crainic, poezia lui este a unui creștin care, transgresând zona practicii religioase, respiră în spațiul inițierii sacre: *Simt că sunt mai mult decât știu să fiu, / Am putințe mai mari decât pot,/Trăiesc și altfel decât în acest chip viu,/ Trec dincolo de marginile trupescului sicriu,/ Carne, suflare, minte, nu m-alcătuiesc tot...* Mișcarea vieții poetului e concentrată exclusiv în absolutul Dumnezeirii. Nu-și îngăduie altă aspirație, astfel încât poezia rămâne o însoțitoare, element conex al gravei experiențe spirituale, al itinerariului său de foc. Nu arta e problema, ci Dumnezeu. Poetul o spune de la bun început:...*coborând lăuntrica mea scară / Mă sprijin în condei ca în toiag*. În felul acesta, citirea poeziei lui ori exprimarea impresiilor e operă de pietate din care trebuie excluse fascinația și gratuitățile jocului.

„Scăpat din jugul cărnii, afară din destine, / Văd cum desăvârşirea-mi însămânţase huma… / Doar după noaptea morţii, târziu, abia acum/ Începe dimineaţa eternităţii-n mine“
Vasile Voiculescu MARTURISITORII.RO

Poezia *Nebunul*, din volumul *Călătorie spre locul inimii* (1994), oferă cheia poeziei sale religioase: poetul nu-i cere lui Dumnezeu Slava ca îngerii, Lauda ca sfinții, Nemurirea ca martirii, Hrana ca pustnicii ori Nava asemeni cuvioșilor, ci doar nebunia de a-i fi totul. Nu numai lumină, ci și – vai, profeție ce avea să se adeverească! – primejdie, beznă și caznă. Căci scriitorul a ieșit mai mult mort decât viu din temnițele comuniste...El și-a părăsit vechea identitate, *y compris* aceea de poet, în nădejdea arzătoare a nașterii din nou. A unei *Vita Nova,* ca Dante. În nădejdea unei vieți noi, matrice fundamentală a creștinismului, reductibilă la simbolul Învierii. Credința firavă a poetului e asemeni unui prunc la vârsta cînd învață să vorbească: el stâlcește, cum e și firesc, numele lui Dumnezeu, pe care-L invocă rugându-L să-l ia pe genunchi. Mai târziu îi va cere să-i curețe de păcat miezul făpturii, așa cum păstorul scobește inima lemnului ca să-l prefacă în fluier prin care să curgă slobod suflul dumnezeiesc...

Tânjind după integrarea în Absolut, poetul deprinde limba unuiversală a rugăciunii și-L roagă să-i adune în El risipa vieții. Și spune că sosește – atenție! – de pe tărâmul artei care, oricât de înaltă, e stearpă. Deci, abandonează esteticul pentru universul, valoric superior, al credinței. Vine dinspre stearpa artă, se neagă pe sine, dar rămâne în fruntariile ei, întărind-o într-un fel nou pe dinăuntru, conferindu-i prin noua sevă o turgescență sublimă, asemeni colțului de plantă capabil să urce în spinarea lui firavă piatra. Gândul renașterii prin credință îi smulge din inimă versuri puternice: *Doamne, pe măsură ce cred și Te iubesc/ Îmbătrânesc în lume și întineresc în Tine.* Aceeași impresie o trăia și Michelangelo Buonarroti, îndumnezeindu-se prin contemplarea frumuseții omenești, ca într-o naștere din nou: *come serpe al sasso si discoglia*/ ca șarpele ce năpârlește pe stâncă. Odată cu sterilitatea artei, poetul leapădă și îngâmfările științei, văzând în devoțiunile pentru ea o trădare iscarioteană. Nou născutul se părăsește pe sine și ca artist și ca medic. Un efort patetic de a plia cuvântul, pentru care e oarecum indiferent, pe ideea arzătoare trădează exact momentul acestui abandon. Martori stau câteva admirabile stângăcii dosofteiene și o anume rigiditate verbală care-i altceva decât perfecțiunea prozodică. Un tern monahal, o fugă de efect și de emfaza exteriorităților sclipitoare ajută la circumscrierea zbaterii eului în temnița trupească. Spațiu insuficient pentru mișcarea, oricât de liberă, într-un acvariu. Prea multă lumină nu pătrunde aici, căci marea lumină e moartea, pe care poetul nu a consumat-o încă. Moartea este, spune el, substantivând o locuțiune adverbială, *o dincolo de fire*, unirea cu Dumnezeu, singura iubire și, dacă-i așa, nicio lumină n-o poate întrece cât omul e viu...

Așadar, V.Voiculescu bătrânul schimbă pitorescul creștin al viziunii paradisiace din *Poeme cu îngeri*, carte scrisă spre amiaza vieții, cu viziunea hipocromă a gândului concentrat exclusiv în mântuire. Cromaticul din tinerețe a cedat dramaticului. Problema fundamentală a liricii sale e tocmai anularea *viziunii* (văz, auz, amintire). Ea stă la baza artei și trebuie să se nege pe sine la contactarea Absolutului, impunându-se ca artistul să renunțe la accederea la Dumnezeu prin simțuri. Prin ele luăm cunoștință de efectele Dumnezeirii, cu Creația deci, nu cu Creatorul. Părăsirea lor îl sperie: *Cine-ar putea vreodată-nțelege/ Misterioasa, groaznica Ta simplitate*? (*Crucea-Înălțare*). În altă parte mărturisește faptul de a fi ispitit de Dumnezeul pur (*gol*), dezlegat ce minuni: *Înspăimântătoarea Ta abstractitate* (*Necontenit, Doamne*!)

Prevalarea metafizicii asupra moralei, cele două fundamente ale liricii creștine, îl apropie inițiatic de comuniunea cu Absolutul, în care multitudinea și felurimea reperelor dispar:

https://biblioteca-digitala.ro

Tânjesc după o faptă să-mi dea desăvârșirea,
Râvnesc o subțiime în care să mă torc,
O stare fără trepte, mai sus ca fericirea,
O luminare-n sine mai pură ca iubirea,
Un fără loc din care să nu vreau să mă-ntorc.

(*Babel*)

Nu-l mai izbăvește metafora, ci numai atingerea unei anumite valori a tensiunii de contemplare a Creatorului. Părăsind exuberanța picturală ori muzicală, menestrelul credincios din tinerețe a trecut într-un schimnic monocord, într-un puritan ce vrea să mistuie, prin mijlocirea iubirii dumnezeiești, gunoaiele lumii.

Abstragerea e cel mai valoros exercițiu spiritual pentru poet, creator – în câteva cazuri – de idei teologice originale. Astfel, strigându-și dintre ruine dorul de Dumnezeu, V. Voiculescu se socotește a patra Lui ipostază, aserțiune care, raportată la conceptul creștin al Sfintei Treimi, ar putea fi privită ca o erezie, dacă n-ar fi salvată de metafora omului dez-dumnezeit: *Dă-mi înapoi ceea ce am avut,/ Întregește-mă și întregește-Te, Doamne, iar cu mine*. (*De profundis*).Tânjind după comuniunea cu Dumnezeu, râvnește să fie un stâlpnic, însă nu într-o pustie, ci în sacra înălțime a lui Dumnezeu, din care pentru nimic în lume n-ar mai vrea să coboare în imperiul *Negrei labe* a păcatului (*Stâlpnicul*). Combustia ce-i asigură justa direcționare e focul jertfei, emanciparea spiritului prin suferință: *Sunt slab, sămânță care-o suflă vântul/Pe stepele vieții îndelung./ Dar el mă suflă unde vreau s-ajung*! (*Contemporan*). Poetul nu-i fură lui Dumnezeu nicio bogăție concretă (jilț de aur, potir de mărgăritare, raiul etc.), ci numai dragostea Lui: *Cum Te-aș prăda, Cucernic tâlhar,/ Aș sări hoțește pe-o fereastră/ În împărăteasca Ta bazilică albastră/ Să jefuiesc dumnezeiescul altar* (*Tâlhar*). Este optica omului de la țară, animat nu de a fi, cât de a avea: a poseda averea supremă ca pe un bun gospodăresc.

Prevalarea moralei asupra metafizicii îl recomandă pe săteanul din poet, cufundat într-o adâncă smerenie ortodoxă și în munca onestă. El este un virtuoz al armoniilor, urcușurile pe care trebuie să le ia în piept i-au imprimat ritmurile efortului și al poticnelilor. Copilul de altădată migrează la oraș, departe de Pârscovul natal, urmează școli înalte, dar poartă cu el în depărtări talismanul arhaismelor, în câteva rânduri locale, impregnate adeseori de smirna cățuii și a cădelniței, termeni pentru care a păstrat toată viața o slăbiciune (*stâncă chialbă, dosădit, aripă rudă, celarele pântecului, podóbia lumii, niriardă, a diortisi, gadină, seul păcatelor* etc.). Ele se extrapolează inventivismului unor rime ca: *clisă/ci să, adineaur'/aur, àrcei/chiar cei, ulcer/să nu-l cer, iar pe/șarpe*, nu prea multe, într-adevăr, rime care l-ar aminti pe Eminescu din surprinzătoarea, dar foarte naturala, rimă *Circe/te miri ce*, dacă ceea ce francezii numesc *enjambement* (ingambament, încălecarea versurilor, de fapt ruperea lor pentru rimă) nu le-ar imprima stridență de artificial. Acestea sunt halte în elaborarea artistică, poetul se află însă în plin zbor dinspre fascinațiile artisticului, pe care îl ignoră în bună măsură, spre înălțimea simplificată a spiritualului. Pe măsură ce gândul se cufundă mai puternic în contemplarea lui Dumnezeu, în aceeași măsură nu mai pune preț pe efectele artistice ale stilului. Interesat numai de mântuire, duce o simplă viață creștinească, în speranța că moliftele din părinți, adăugate rugăciunilor lui, vor izbuti să nu-l hărăzească scrâșnirilor din dinți...Astfel de eforturi stilistice, puține, rămân stângăcii interesante ale meșteșugarului, sforțări estetice, și pot părea naturale numai raportate la sinceritatea nedisimulării, nu la arta poetului, pe care ele îl exprimă mai mult psihologic decât artistic.

Zisei săteanului i se adaugă zisa doctorului. Ea evocă, în poezia *Amenti, camphora veacurilor ce vin*, camforul, aroma terpenică din dispensarele de odinioară. Poetul medic folosește drept metaforă a durerii (tânjirii) după Dumnezeu simptomul de „membru fantomă' al amputatului (*Amputatul*), iar pe jivina inimii o simte *jumătate roșie, jumătate albastră* (*Din pietre grele. Lui Andrei Scrima*), urmând expresia medicală *inimă stângă/inimă dreaptă*, prima consacrată sângelui arterial, a doua sângelui venos. Psihanalitic, atât rimele ingambament cât și prozaismele științifice denotă, prin ostentația lor obosită, sila de întârzierile în exact ceea ce vrea să depășească în înălțarea lui spre Absolut: arta literară și arta medicală. Ele trebuiesc socotite mai mult inconsecvențe decât repere în evoluția artistului ce se consacră ascezei. Astfel, poetul vrea să rămână...

...ca pomul, iarna, în grădină:
În pământ genunchii mi-i înfig
Și cu inima-nălțată spre lumină
Tac și-aștept ca soarele să vină...
Iar în viscole, mă vaier și Te strig.

(*Strig*)

Emancipat de ispitirile cărturărești și de el însuși, părăsindu-l și pe medicul scriitor, poetul lilialelor *Poeme cu îngeri* de odinioară scrie la bătrânețe ca un țăran ce se mișcă lesne în milenara lui cultură arhaică, într-o devoțiune totală față de rosturile cosmice și în permanentă rugăciune. Asumându-și complet destinul, el îl smulge pe acest țăran întâmplării și nu-l lasă nearticulat cu rațiunea divină. Metaforele sunt de obârșie sătească și comprimă concepte pe care doctorul le-ar fi putut foarte bine exprima prin mijloacele unui limbaj intelectualizat. Ceea ce în Noul Testament e parabola, aici e metafora. Un șirag de metafore trecut printr-un suflet adânc, grav, fierbând sub turmentarea credinței. Ele îi sunt proprii, așa că îl fac recognoscibil: *În dârdora de patimi, năpraznica rușine*; ori *Simt frânghiile cărnii grăbit cum se dezleagă* etc.

Teribilă mi s-a părut în această poezie de senectute liniștea spirituală, împlinită deasupra sedimentărilor sufletești. Cu ea poetul escaladează versanții himalaieni ai Dumnezeirii și privește calm în neant. Spre a o ilustra, ar fi de-ajuns să reproduc următorul distih, unul din cele mai puternice pe care le cunoaște poezia românească:

De-alunec în prăpăstiile-Ți sfinte,
Ce-mi pasă, tot în Tine cad.

* Din volumul *Gaură-n cer*, în *Scrieri* 2, Colecția *Distinguo*, Editura Spandugino, București, 2012, pp. 241-249.

https://biblioteca-digitala.ro

VASILE VOICULESCU

BĂTEA LA POARTA CERULUI

Bătea la poarta Cerului o rază
Bătea sfios și-ncet, ca o străină...
Târziu, un înger a deschis să vază
Și-a stat uimit – de palida lumină.

Era o biată rază scăpărată
Dintr-un adânc de minte omenească,
Ce străbătuse Calea-nfricoșată
De la pământ la granița cerească.

Părea atât de tristă și umilă
Dar totuși credincioasă și curată
Că îngerul a tresărit de milă
Și-a prins-o blând de mâna tremurată.

Apoi, grăbit, a luat-o-n Cer cu dânsul
Și-a dus-o-n sfânta îngerilor horă;
I-a podidit pe toți, văzând-o, plânsul
Și-au strâns-o-n brațe toți ca pe-o soră

Ea le-a zâmbit ștergându-le sudoarea
Și s-a rugat apoi de ei, fierbinte
S-o-nfățișeze Bunului Părinte
Ca să primească Binecuvântarea;

Stăpâne Veșnic, Dătător de Viață
Din ce-ntuneric, mă-nălțai la Tine!
Din ce prăpăstii crâncene de gheață!
Din ce vârtej de patimi și ruine!

Cât am luptat cu oarba rătăcire!
Cu nebunia surdă și păcatul!
Dar n-am putut să semăn o sclipire,
În largul nopții stăpânind de-a latul!

Ca o umilă, biată lumânare,
Am ars în van, în minte ne-ndurată!
Învinsă, goală, stinsă, spulberată,
Doar în surghiun găsesc acum scăpare.

Să pot s-ajung la Cerurile-albastre
Ca dintr-o grea cătușă ce mă strânge,
Am străbătut prin veacuri de dezastre
Și-abia trecui oceane-ntregi de sânge!

Cum sta smerită-n fața Strălucirii,
Silită ochii searbezi să și-i plece,
Sărmana rază – far al omenirii,
Părea o umbră lâncedă și rece.

Tu vii aicea singură și-nvinsă?
Grăi Cel Veșnic, Nevăzutul Tată.
Tu fugi, de teama de a nu fi stinsă?
Dar când s-a stins Lumina-adevărată?

De te-am trimis în lumile-nvrăjbite,
Nu te-am chemat cu pumnii strânși și goi,
Ca pe-un mănunchi de raze împletite,
Eu te-așteptam s-aduci pe toți la Noi!

Dintr-un biet sâmbur-năbușit în fașă,
Din strălucirea unei minți senine,
Să fi crescut o mare uriașă,
Să porți pământu-ntreg până la Mine!

Plângând stingheră și tremurătoare,
C-ai fost înfrântă,vii să-mi dai de știre?
Nu te primesc săracă și datoare!
Cui ai lăsat bogata moștenire?

Mergând spre raza, jos îngenunchiată,
I-a sărutat obrajii amândoi.
Copila mea, fii binecuvântată!
Ia-ți deci puteri și-ntoarce-te-napoi!

Și chiar de-ar fi ca sterpul bulz de tină,
Să-l părăsească Oștile Cerești,
Tu să rămâi, căci tu ești doar Lumină
Și nu trăiești, decât când strălucești!

C. D. ZELETIN

TRADUCEREA DE POEZIE.
MĂRTURISIRE LA UN FLORILEGIU DIN LIRICA FRANCEZĂ MODERNĂ*

Am spus totdeauna că sunt un poet care traduce poezie și nu un traducător care scrie poezii. Traducerea nu s-a răsfrânt asupra poeziei mele originale, ci poezia mea originală, care i-a premers, explică hotărârea-mi de a traduce.

Cu oricâtă autoritate ar investi-o autorul pe o parte și traducătorul pe de alta, poezia tradusă rămâne un fragil tratat de pace amenințat din amândouă părțile. La atâtea câte vin să apese sufletul poetului, dacă poet e cel care traduce, se adaugă drama apartenenței pe jumătate. Într-adevăr, opera de adopțiune care este poezia tălmăcită e de natură să-l satisfacă pe traducător, dar să-l și nemulțumească.

În situația când ea reproduce cu fidelitate originalul (și aceasta e situația ideală!), conștiința traducătorului este satisfăcută, iar el e menit să rămână în umbra unui oarecare anonimat. Depinde de puterea lui de smerenie să îndure mai mult sau mai puțin acest destin sau, eventual, să se revanșeze extrăgând plăceri pe seama lui - dar această voluptate ar fi o soluție extremă a inerției și adezabuzării...

Dimpotrivă, când poezia tradusă poartă marca traducătorului, satisfacția e mai puțin a conștiinței de traducător și mai mult a orgoliului iradiat din instinctul de paternitate literară. Cazul îl interesează de obicei pe cititorul-literat, tradusul dispărând în traducător, iar acesta din urmă ascunzând cu sinele său ceea ce trebuie să dezvăluie. În această situație, conștiința scriitoricească nu poate trăi total în afara unui complex de culpabilitate și de atârnare...

(...) nu există poate epitet mai absurd atașat termenului de traducere decât acela de exact; dacă e să fie ceva exact în tălmăcirea unei poezii, aceasta e distanța optimă față de original, pe care o dictează numai personalitatea mai mult sau mai puțin puternică a tălmăcitorului și alte imponderabile care țin de clipa sufletească. Vechea locuțiune italienească traduttore, traditore („e în firea lucrurilor ca orice traducător să trădeze originalul") nu trebuie privită ca un reproș, deoarece ar fi neavenit, nici ca o recomandare, întrucât ar fi primejdioasă, ci mai curând drept constatare a unei imanențe. (...)

Poezia tradusă poate fi comparată mai curând cu imaginea obținută printr-un cristal decât cu ajutorul unei oglinzi pentru ca, traducând-o, să nu ai altceva de făcut decât să creezi o imagine întoarsă.(...) E logic, așadar, să cerem poeziei traduse, în afară de respectarea rigorilor formale, să reprezinte în stil și atmosferă originalul, nu să fie o simplă transliterație!... Reclamând poeziei traduse exactitate și numai exactitate – adică o istorie a ei la modul ideal – ea nu ar mai putea oferi acea impresie secretă de structură deschisă și disponibilă pe care se pot grefa diferite sensibilități și care trezește felurite ecouri în cititor; ea nu ar mai putea evoca elasticitatea și frumusețea limbii în care se traduce și imaginea ei în diversitate... Față de original, poezia tradusă e un fiu și nu o copie, iar fiul față de părinte reprezintă o echivalență de stil, o calitate nouă ce trebuie să-și aibă neatârnarea ei. A-i reproșa variabilitatea ereditară, necesară și sănătoasă, înseamnă a nu-l fi înțeles și a-l jigni. Aceasta este o problemă generală a traducerii de poezie. (...)

(...) Nu se poate traduce poezie din toate limbile în toate limbile. De multe ori nu se pot găsi nici măcar echivalențele semantice, necum ritmul, muzicalitatea, atmosfera și, mai cu seamă, acel nu-știu-ce, impoderabilul în care stă bună parte din farmecul unei poezii.(...)

**Lirica franceză modernă*, florilegiu de C.D.Zeletin, Editura Albatros, București, 1981.

Bogăția limbii românești, mai ales dacă ținem seama de sporul adus de buna încetățenire în ultimul veac a neologismelor, în majoritatea lor de origine neolatină, dă cu ușurință găzduire poeziei din orice limbă, dar mai ales din limbile romanice, dintre care franceza stă, împreună cu italiana, pe locul întâi. Pentru auzul românului, limba franceză își are dulceața ei suavă și de-o oarecare senzualitate, trezind sinestezii de topire a clarităților sudului latin în misterioase neguri septentrionale, de adâncimi ale nedeslușirii, ele însele muzică. (....) Tâmpla românului are acest auz...

(...) Traducerea a rămas pentru mine o viață petrecută între ciocan și nicovală...

(...) În afara dramei apartenenței pe jumătate(...), de dificultatea însăși a creării din nou în limba natală a unei poezii franceze sau italienești, în afară de dicotomia la care mă supuneam împărțindu-mă între poezia proprie și tălmăcirea de poezie, venea să se adauge un efort special de stingere voită a entuziasmului în fața poeziei gata de tradus – ceea ce înseamnă învățată aproape pe dinafară, uneori cântată sau chiar dansată(...)

(...) exaltarea împiedică perceperea subtextului, pentru aceasta trebuind un echilibru aparte al minții și o liniște favorabilă vehiculării rapide și-n relații cibernetice a zecilor și sutelor de soluții. Prin ceața albă a jubilării, lumina clară a textului ajunge lăptoasă și fără strălucire. E o lumină înșelătoare, ce nu luminează spațiul străbătut, o lumină ce se luminează numai pe sine, și nu lucrurile pe care se așterne, nici izvorul din care izvorăște(...)

Primele mele tălmăciri au fost cele franceze și pe urmă cele italienești(...) (...) Lectorul cel mai atent, lectorul total,

https://biblioteca-digitala.ro

lectorul plin de dragoste al tălmăcirilor mele franceze, în special al celor din Charles Baudelaire, a fost Perpessicius, excelent traducător din lirica latină și franceză (...) Îndrăznesc să cred că, dintre marii oameni de litere ce i-au fost contemporani, G. Călinescu, Tudor Vianu, Al. Philippide, Pompiliu Constantinescu și Vladimir Streinu, Perpessicius era cel mai fin cunoscător al literaturii și mai ales al poeziei franceze.

... Însă atât în privința traducerii de poezie cât și a poeziei proprii, *primum movens* a fost spontan: așa cum am început să scriu singur, tot așa am început și să traduc singur, fără niciun impuls din afară. Începutul încercărilor mele de a traduce poezie franceză urcă spre anii 1950, când traduceam din *Les Châtiments* de Victor Hugo întâia parte din *Expiation* și *Chanson d'automne* de Paul Verlaine, care, trecut încă de pe atunci prin zeci de variante, nu și-a găsit nici până astăzi forma finală. Mai târziu, aceste încercări au atras atenția unchilor mei, Nicolae Brăescu și Emil Palade, primul o fire luminoasă de artist cu sufletul înnobilat de o permanentă nostalgie italică, al doilea, beneficiarul unei solide culturi de tip german, amândoi însă buni cunoscători ai limbii și ai literaturii franceze. Lor le citeam, pe lângă tălmăcirile unor aubade medievale, poezii din Ronsard, Leconte de Lisle și Charles Baudelaire, și traduceam împreună în raiul părintesc din Burdusacii Zeletinului, cu cel dintâi *À Villequier* (*Pauca meae* din *Les Contemplations* de Victor Hugo, iar cu cel de-al doilea alte poezii ale aceluiași titan, care cântau credința creștină, resemnarea și speranța.Trei ani mai târziu, student în medicină la București, prezentam în întâlniri vesperale, purtând în suflet dorul serilor moldave, lui Tudor Vianu și lui Perpessicius, proiectul unei traduceri integrale a *Florilor Răului*. În încercările repetate de a le face să vadă lumina tiparului, atestate și de corespondența cu cei doi mari cărturari, trebuie văzută încercarea poetului original de a ieși la lumină în acei ani frământați...

(Respiro în amonte, Editura Cartea Românească, București, 1985, p. 252, și în C.D.Zeletin, *Scrieri 1,* Editura Spandugino, Colecția *Distinguo,* București, 2012, pp. 733-747).

DOUĂ FLORI DIN *FLORILE RĂULUI*

ÎNĂLȚARE

Peste lacuri și văi, peste mări sclipitoare,
Peste munți și păduri, peste nourii grei,
Mai departe de boltă, de stelele ei,
Mai departe de cer, mai departe de soare,

Te strecoară vioi peste zări pământești,
O, tu spirit al meu, veselindu-te-n undă
Și străbate voios nesfârșirea profundă,
Cu nespuse și vii voluptăți bărbătești!

Să rămână în urmă bolnava miasmă!
Te purifice aerul cel mai de sus,
Iar văpaia seninului ce l-ai răpus
Să o sorbi ca pe-o sfântă și pură aiasmă.

După-atâtea dureri și atâta plictis,
Ce încearcă din greu viața noastră cețoasă,
Fericit cel ce poate, cu-arípa vânjoasă,
În câmpii de lumini să urmeze un vis,

Ale cărui gândiri, ciocârlii de pe plai,
Dimineața prind zborul spre cer să-și dezlege,
Ce plutește pe viață ușor și-înțelege
Tot ce florile spun și-al tăcerilor grai!

ARMONIE DE SEARĂ

E vremea când pe lujer, ușor tremurătoare,
Ard florile ca smirna-n cădelniți ori cățui;
Parfum și zvon pe seară pornesc vârtej haihui,
Elegiace valsuri, tristeți amețitoare!

Ard florile ca smirna-n cădelniți ori cățui;
Vioara se-înfioară de parcă-n piept o doare;
Elegiace valsuri, tristeți amețitoare!
Un trist altar e cerul, frumos cum altul nu-i.

Vioara se-înfioară de parcă-n piept o doare,
Un suflet cald, neantul urând și bezna lui!
Un trist altar e cerul, frumos cum altul nu-i;
Se-încheagă-n propriu-i sânge și piere tristul soare.

Un suflet cald, neantul urând și bezna lui,
Trecutului culege ruina sclipitoare!
Se-încheagă-n propriu-i sânge și piere tristul soare...
În mine amintirea-ți, potir de jar, o sui!

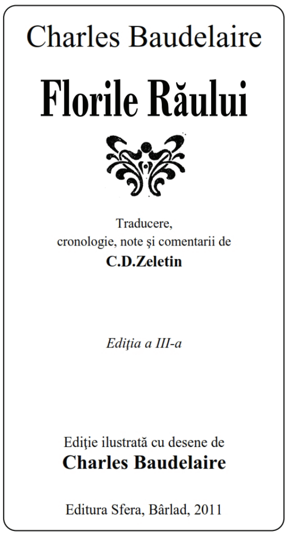

SMARANDA BRATU ELIAN

POEZIA LUI MICHELANGELO: DARUL LUI C. D. ZELETIN*

Medicul, cercetătorul și profesorul Constantin Dimoftache, alias C. D. Zeletin, a cărui pasiune literară a dublat necontenit și fructuos principala sa profesiune, a dedicat mulți ani studierii și transpunerii în românește a scrierilor lui Michelangelo(…) Prima sa culegere de sonete michelangiolești apare în 1964, la prestigioasa Editură pentru Literatura Universală, cu un cuvânt înainte de Tudor Vianu, tălmăcirea distinsă în anul următor cu Premiul I la Concursul de carte de la Edinburgh. Urmează noi traduceri și repetate publicări din poezia marelui florentin în volumele antologice (în 1966, *Lirica Renașterii italiene,* în 1970*, Sonetul italian în Evul Mediu și în Renaștere* – din care o amplă selecție, atent revizuită, apare sub același titlu în 2008, la Editura Humanitas; în 1975, *Michelangelo: Sonete și crâmpeie de sonet* – Premiul Asociației Scriitorilor din București; în 1992, *Quindici sonetti/Cincisprezece sonete*, ediție bibliofilă ilustrată de Simona Bucan; în 2002, *Sonetul în zorii, amiaza și amurgul Renașterii italiene*). În paralel, însă, cu traducerea poeziilor, el se dedică și studiului literaturii și filozofiei Renașterii, precum și al operei plastice a genialului florentin pentru a-i pătrunde înțelesul și frumusețea. Ca o consecință a acestui interes și a dorinței de a-l răspândi la noi, traduce în 1970 volumul lui Alessandro Parronchi, *Michelangelo sculptor*, în 1971, *Viața lui Michelangelo* de Romain Rolland (traducere reeditată în 1995), iar în 1979 publică pentru prima dată în România corespondența artistului în volumul *Michelangelo Buonarroti, Scrisori urmate de Viața lui Michelangelo de Ascanio Condivi*. Adevărata încununare a întregului efort de peste 25 de ani avea să fie însă volumul *Michelangelo, Poezii*. *Opera Omnia*, traducere, prefață, tabel cronologic, note și comentarii de C. D. Zeletin, publicat de Editura Minerva în celebra colecție „Biblioteca pentru toți" în 1986, care oferea pentru întâia oară cititorului român opera literară integrală a divinului artist.

Volumul despre care vorbesc aici, *Michelangelo, Rime/Poezii. Opera Omnia*.Traducere din italiană și postfață de C. D. Zeletin, Editura Humanitas, București, 2011, ediție pe care am îngrijit-o, este reelabolarea volumului din 1986 și doresc să explic ce trebuie înțeles prin cuvântul *reelaborare*: mai întâi, volumul ține seama de rigorile colecției bilingve „Biblioteca italiană" ale Editurii Humanitas, adică debutează cu un studiu aparținând unui specialist cu recunoaștere internațională, în cazul de față este vorba de Adelin Charles Fiorato, italienist, exeget și traducător al lui Michelangelo, profesor emerit la Universitatea Paris III, care oferă o analiză sagace și sistematizată a operei poetice a lui Michelangelo; urmează o cronologie detaliată, structurată pe perioade de creație, care pune în evidență starea de spirit ce face posibilă compararea creației poetice cu cea artistică a autorului; textul bilingv (pagina de stânga în italiană, cea de dreapta în română) este urmat de un corpus de note mult îmbogățit și corectat și de postfața traducătorului, care este o versiune esențializată și mult mai pertinentă a prefeței din ediția inițială: prin urmare, o caracteristică a noii ediții este reelaborarea complexă a aparatului critic. Dar lucrul cel mai însemnat este reelaborarea traducerii înseși: nu pentru că versiunea primă ar fi avut devieri de sens sau inabilități de transpunere stilistică sau metrică, ci pentru că publicarea unei traduceri având juxtă (deci permanent sub ochii cititorului) originalul obligă la o anume apropiere de imaginile și de cuvintele autorului, apropiere care, pentru a nu înfrâna dezlănțuirea poetică, adesea nu poate opera în mic și în detaliu, ci trebuie să regândească poezia în ansamblul ei. Acesta este și motivul pentru care noua ediție poate fi privită ca o versiune nouă oferită de același sensibil și măiestru traducător al poeziei michelangiolești.

Despre această nouă versiune trebuie adăugate câteva lucruri: mai întâi, trebuie știut că poezia lui Michelangelo este unul dintre cele mai dificile texte din cultura italiană, nu doar ca transpunere, ci și ca înțelegere: fără a fi o poezie filozofică, precum cea a lui Campanella sau a lui Giordano Bruno, poezia lui Michelangelo, hrănită de neoplatonism, de neliniștile crizei religioase de la sfârșitul veacului al XV-lea și din veacul următor, de experiențele istorice, artistice și umane ale autorului, se cere abordată ditr-o amplă perspectivă culturală; dar dificultatea majoră nu vine atât din conținut și ideologie, cât din expresia care le dă viață. Michelangelo, deși având o bună cultură literară, nu urmează modelele vremii, nici limba frumoasă a acelora; el face din poezie oglinda spiritului său frământat, nemulțumit, aspirând spre un absolut care simte că i se refuză și pe care îl caută într-o virtuozitate ce merge până la contorsionarea limbii și a metrului, în condensarea expresiei împinsă până la obscuritate, în muzicalitatea adesea aspră și distonantă care bulversează prozodia altminteri riguroasă și constrângătoare. A-l traduce pe Michelangelo fără a-i respecta caracteristicile stilistice și metrice înseamnă a transmite cititorului străin o imagine parțială și deformată, din care pot reieși idei, aspirații, sentimente, dar nu profunda ei inventivitate și originalitate. Cu toate acestea, majoritatea traducerilor în limbile de mare prestigiu se fac vinovate de această trădare.

Spre deosebire de acestea, C. D. Zeletin a înfruntat provocarea și a învins: a dat sens pasajelor obscure fără a recurge la o traducere explicativă; a evitat excesele baroce ale originalului fără a știrbi raritatea expresiei; a înlocuit inevitabilele arhaisme ale unui text din secolul al XVI-lea printr-un parfum vetust al turnurii și al sunetului; a respectat cu virtuozitate metrica originalului; a răspuns complexității originalului prin splendida bogăție a vocabularului și măiastră plăsmuire a imaginilor.

Cred că ne aflăm dinaintea unei realizări monumentale căreia îi urez un singur lucru: să nu devină un exponat de muzeu, ci să stea cât mai mult în calea noastră, în spațiul public, și să ne împiedicăm mereu de ea!

* Extrase din studiul publicat în *Viața medicală*, XXIII, 31 (1125), 5 august 2011, p.12 și în C.D.Zeletin, *Scrieri 6,* pp.1201-1206.

https://biblioteca-digitala.ro

MICHELANGELO, SONETE DE BĂTRÂNEȚE

285

Sosi pe-o mare prinsă în furtună,
Viața mea cu-o barcă-aproape spartă,
În portul ce păcatele nu iartă
Și nu primește decât fapta bună.

Văd bine că greșit-am împreună,
Și eu, și fantezia mea deșartă,
Ce idol și monarh făceau din artă
Și tot ce mintea-și vrea spre rău, nebună.

Iar azi, când merg spre două morți, din care
De una-s sigur și mă paște alta,
Iubirea, vană ieri, und'mă va duce?

Nu-mi dă odihnă pensula, nici dalta,
Ci doar Acel ce pentru-îmbrățișare
Spre noi desface brațele pe cruce.

Salvador Dali, *Isus răstignit*

Ilustrație din volumul *Michelangelo, Sonete și crâmpeie de sonet*. Alcătuirea, tălmăcirea, prefața și comentariile de C. D. Zeletin, Editura Albatros, București, 1975.

290

Scăpând de-înrobitoarea mea povară,
Desprind de lume inima sătulă
Și vin la Tine, vin ca dintr-o hulă
Plăpânda barcă înspre-o dulce țară.

Piroane-n palme, spini ce sângerară,
Blând chip cătând spre cruda caraulă,
Speranța mântuirii minusculă
O cresc enorm în inima amară.

Nu-mi judece divinii ochi trecutul,
Urechea ne-ntinată nu-l asculte,
Nici brațul nu-l arate, ci să-mi spele,

Doar sângele ce l-ai vărsat, avutul
Păcatelor, cu vârsta tot mai multe,
Iertând în totul rătăcirii mele.

51

(*Oilmè, oilmè, ch'i' son tradito*)

Vai mie, Doamne ! Iată, mă trădară
și zilele ce fug spre veșnicie,
și-oglinda tot mai dreaptă și amară !
Așa se-ntâmplă celui ce-ntârzie
în gândul morții, trist stăpân,
și se trezește într-o zi bătrân.
Regretul și căința nu mă-mbie
vecin fiind cu moartea triumfală
și dușman mie însumi ;
în van suspinul, în zadar e plânsu-mi :
nu-i pagubă trecutei vremi egală.

Vai, Doamne, vai, nenorocire mie,
că nu găsesc, rememorând trecutul,
o zi măcar, o zi a mea să fie!
Speranței false, patimii deșarte,
iubind, în lacrimi le-am plătit tributul…
De ce-i uman nimic nu mă desparte,
dar altfel stau – și pot să fac dovadă –
de adevăr departe
și sub ameninațare,
căci timpul, dac'ar fi să crească, nu să scadă,
căderea în păcat mi-ar fi mai mare.

Vai, obosit mă duc și nu știu unde,
și înainte de-a afla mi-e teamă!
Mi-o spune și trecutul – la ce m-aș mai ascunde?
Acum când vârsta tot mai mult mă schimbă,
aud a morții neîndurată limbă
cum din adâncuri sufletul mi-l cheamă.
Și cum ascult disputa lor îmi pare
– cum nu dă Domnu'- auzul să mă-nșele! –
că simt pedeapsa vieții viitoare,
căci adevărului dând înțelegeri rele,
azi nu știu ce să dau speranței mele.

C. D. ZELETIN

DE SENECTUTE

....Scria Michelangelo în poezia ce poartă numărul 267:

La mia allegrezz' è la maninconia
E 'l mio riposo son questi disagi...,

Găsesc plăcere în melancolie
Și-odihnă în necazurile-aceste...

... Și să nu uităm că marele artist se apropia atunci de 70 de ani !

Astă noapte, adormind pe semne cu grija că a doua zi va trebui să scriu rândurile aceste, am însăilat versuri în vis. Nu e prima dată când mi se întâmplă. Am și scris mai demult despre astfel de întâmplări de care am parte... Firește, versurile de astă noapte erau în subiect... La trezire, nu mi-am adus aminte decât următorul distih:

Dau roată cu privirea aducerii aminte;
Întregii vieți văd cercul și-un unghi doar înainte.

Nostimă, ironică și tristă geometrie ! Se înţelege cred că nu trebuie să spun lucrurilor pe nume...

Reflectând la scara vârstelor, bătrânii noştri spuneau, despre numărul anilor: 60 sunt cuveniţi, 70 sunt dăruiţi, 80 sunt chinuiţi, iar 90 sunt miluiţi...

Ce pot spune, prin urmare, eu, care m-am bucurat din plin un număr apreciabil de ani, m-am bucurat de darul anilor ?! Să vorbesc de zbuciumul lor, când am fost de atâtea ori fericit şi chiar multă vreme fericit ?! Să spun că boala m-a blocat, prin multele ei chipuri, ani mulţi ? Nu, deoarece maladiile de care am suferit, şi sufăr, au fost de aşa natură încât pot fi socotite accidente, câtă vreme structura somatică ori cea inefabilă a sufletului şi a minţii nu mi-au fost corupte de stricăciune...

https://biblioteca-digitala.ro

C.D.ZELETIN

DADA & DADA

[redacted]

[redacted] DIN [redacted] COPILĂRIE

FULGUIRI

PREAMBUL

Prin firea lucrurilor și prin cronologia peste care se aștern, amintirile mele din copilărie prezintă, raportate la la genul literar anunțat prin titlu, o defectuozitate: intricarea copilăriei cu întâmplări care s-au petrecut după ce ea a trecut. Altfel spus, văzută ca printr-un ochean întors. E oarecum normal, fiindcă nu-și pot scrie amintirile din copilărie copiii... Circumferința ei îndepărtată nu este însă trasă la compas. E ceea ce vede un călător de drum lung ce rotește [redacted] capul și privește înapoi, undeva departe, [redacted] reevaluând [redacted] cu mintea de-acum ceea ce ar evalua cu mintea de altădată. Restructurează un trecut dens în suavități cu betoanele prezentului infailibil. E o protruzie a maturității în plasma unui început de viață in-finit... *Amintirile din copilărie* ale lui Ion Creangă ar fi percepute mai genuin dacă nu s-ar fi întors spre ele imensa istoriografie ce le-a asaltat îndată după ce [redacted] au văzut lumina tiparului și au pornit spre drumul gloriei lor. Astăzi le privim, fără voie, prin mulțimea felurită a lentilelor ce continuă să se așeze sub ochii cititorului târziu, încât, într-un fel, au început să aibă o identitate mai complexă. Astfel se face că plac mai mult celor mari decât celor mici. Urmare a celor spuse, chiar dacă nu i-ar percepe genialitatea, *Amintirile...* lui Creangă ar putea fi înțelese în puritatea lor originară numai de copii: nici n-ar mai fi amestecate cu zgura cititorilor copți sau răscopți, nici copiii n-ar fi cititori care au înfrânt valurile, zbuciumate dar fără năzdrăvănii ale vieții,

Așadar, revenind la mine, imaginea [redacted] copilăriei, copilul și ambianța lui sunt străbătute din când în când de nervurile de foc ale

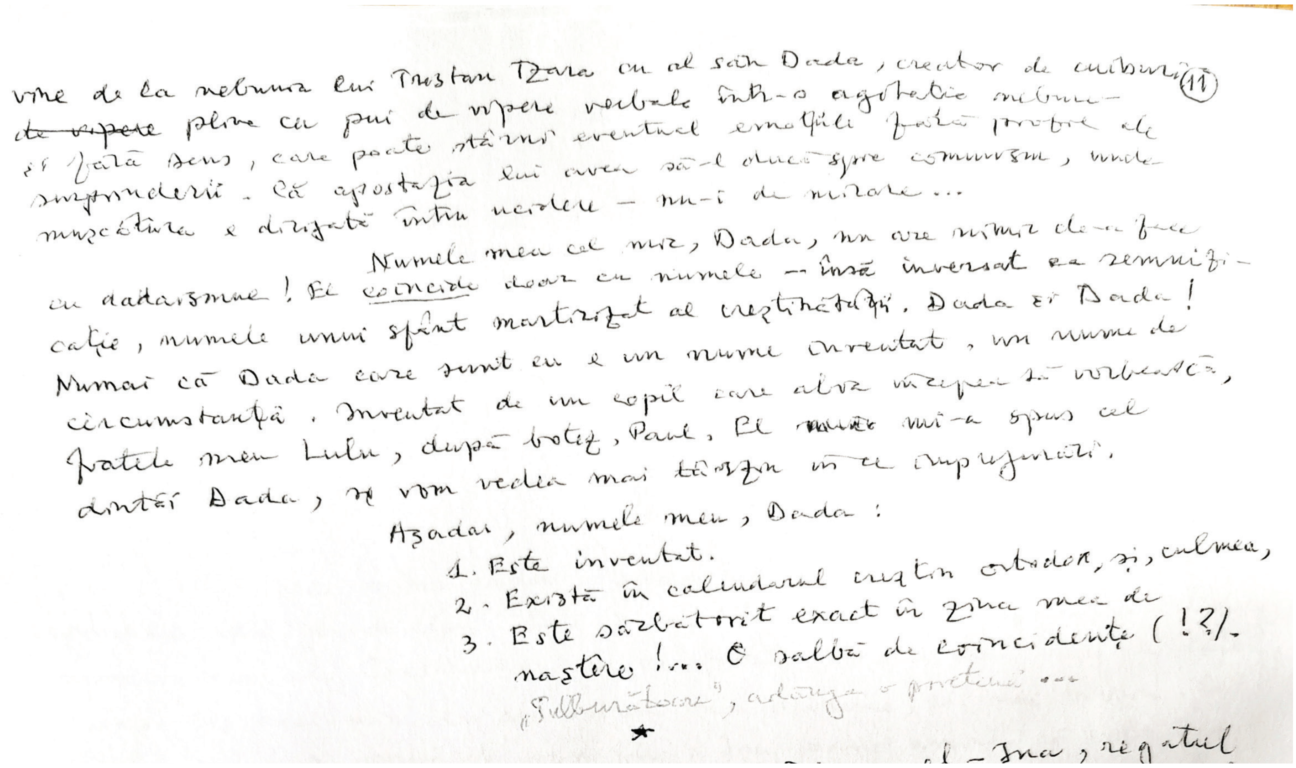
vine de la nebunia lui Tristan Tzara cu al său Dada, creator de cuiburi (11)
~~de vopsele~~ pline cu pui de vopsele verbale într-o agitație nebună-
și fără sens, care poate stârni eventual emoții față proprie ale
surprinderii. Că apostazia lui avea să-l ducă spre comunism, unde
mușcătura e drogată între negoțe — nu-i de mirare...
Numele meu cel mic, Dada, nu are nimic de-a face
cu dadaismul! El coincide doar cu numele — însă inversat ca semnifi-
cație, numele unui sfânt martirizat al creștinătății. Dada și Dada!
Numai că Dada care sunt eu e un nume inventat, un nume de
circumstanță. Inventat de un copil care abia începea să vorbească,
fratele meu Lulu, după botez, Paul. El ~~mult~~ mi-a spus cel
dintâi Dada, și vom vedea mai târziu în ce împrejurări.
Așadar, numele meu, Dada:
1. Este inventat.
2. Există în calendarul creștin ortodox, și, culmea,
3. Este sărbătorit exact în ziua mea de naștere!... O salbă de coincidențe (!?).
„Tulburătoare", adaugă o prietenă...
*
-Ina, regatul

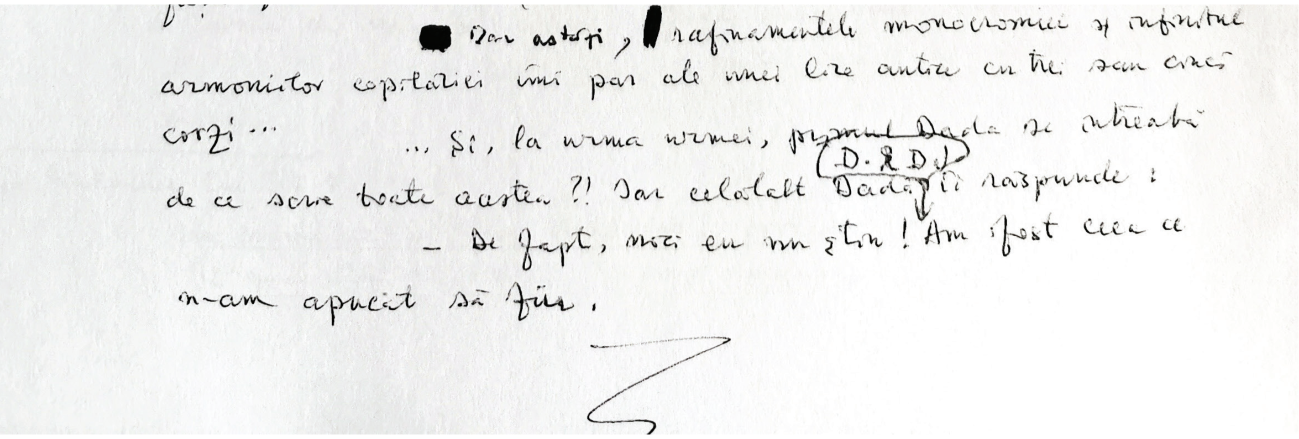
Dar astăzi, rafinamentele monocromiei și infinitele
armoniilor copilăriei îmi par ale unei lire antice cu trei sau cinci
corzi... ... Și, la urma urmei, ~~prenumele Dada~~ se întreabă
de ce scrie toate acestea?! Dar celălalt Dada (D.R.D.) îi răspunde:
— De fapt, nici eu nu știu! Am fost ceea ce
n-am apucat să fiu.

Crăciun, 1938, Burdusaci. Dada în brațele mamei, Lulu în brațele tatei, împreună cu bunica Maria Țărălungă și unchiul Ștefan Țărălungă, mai târziu (1943) Cavaler al Ordinului Mihai Viteazul și apoi general.

A trecut la cele veșnice arheologul și istoricul **ALEXANDRU BOGDAN**. S-a stins duminică, 8 martie, 2020, la Spitalul Georges Pompidou, la puțin timp după ce împlinise vârsta de 84 de ani.

Născut la București, la 24 februarie 1936, era fiul profesorului de filozofie Alexandru Bogdan, cu un doctorat în Germania, și al Emiliei Alexandrescu, născută la Vaslui, licențiată tot în Litere și filozofie, cu specializări la Berlin și Paris. Soții Bogdan au fost profesori la cunoscute licee din București și autori de manuale școlare. Alexandru Bogdan a publicat între cele două războaie mondiale lucrarea „Filozofie și educație națională", reeditată în 2010.

Alexandru Bogdan jr. a fost elev al Liceului Mihai Viteazul și student la Facultatea de Istorie a Universității din capitală. După absolvire, a lucrat ca arheolog la Tg. Mureș (Cetate), la Constanța (Mozaicul din piața Ovidiu), Brașov (Biserica Neagră), și la așezările neolitice de lângă București etc. A plecat din țară în 1978 : pentru scurt timp în Franța, apoi în Statele Unite, unde a lucrat ca muzeograf și conferențiar la Metropolitan Museum din New York. A revenit definitiv la Paris, după pensionare, la mijlocul anilor '80, fiind foarte prezent în viața comunității refugiaților români, după cum menționează, într-un mișcător *In memoriam*, dl Alexandru Herlea, președintele Asociației *La Maison Roumaine* din Paris.

Pasionat istoric și bibliofil, cheltuia ultimul ban din modesta pensie pentru a cumpăra cărți. A susținut conferințe de istorie la Sorbona. Modest, discret și binevoitor, întotdeauna gata să ajute, atașat valorilor europene și identității românești, a donat, prin intermediul Asociației, importanta sa bibliotecă Universității Transilvania din Brașov și Centrului Regional Francofon de Cercetări Avansate în Științe Sociale din București.

Profund întristați de plecarea la cele veșnice a istoricului ALEXANDRU BOGDAN, membrii Academiei Bârlădene îi aduc, în acest mesaj cernit, gând de omagiu și recunoștință. Îi datorăm distinsului bibliofil o însemnată comoară: am numit-o, la inaugurare, *Biblioteca de carte franceză Alexandru Bogdan*, conținând 1000 de volume de istorie, civilizație, artă, în ediții bibliofile, pe care generosul donator ni le-a oferit în vara anului 2017 : un microbuz plin de cărți trimise până la Bârlad, *à ses frais* !

Într-o vreme de cumpănă, ne-a părăsit, sâmbătă, 4 aprilie, o ființă toată numai lumină, frumusețe și echilibru: **MIHAELA TUDOR**, distinsă și admirată profesoară de limba și literatura română, caldă, generoasă, devotată celor apropiați, oferind celor din jur căldură sufletească și înțelegere. Și care a trăit o viață în/pentru bine și frumos, hărăzită să-i învețe binele și frumosul pe elevii săi : serii după serii de liceeni ai Complexului Școlar din Bârlad, azi Liceul „Mihai Eminescu".

Reprezenta a treia generație de oameni ai școlii: străbunicul, Vasile Eftimiu, absolvent al primei promoții a Școlii Normale din Bârlad, apoi bunicii paterni, Smaranda și Mihai Tudor, institutori la Școala generală nr. 3.

Pasiunea și dăruirea pentru profesie, exigența armonizată cu dragostea și înțelegerea față de elevi s-au întrunit în personalitatea profesorului de excepție Mihaela Tudor, care a onorat școala bârlădeană prin desăvârșire profesională, probitate ireproșabilă, arta comunicării și a apropierii de tineri.

„Ne-am străduit, declara distinsa profesoară, să continuăm opera magiștrilor noștri: trezirea din latență a moștenirii genetice a copiilor veniți din medii diferite, spre a le modela și rafina gândirea. După un șir lung de ani, numărabili în promoțiile de absolvenți, dintre care mulți mi-au arătat durabilă recunoștință, am ieșit la pensie în anul 2000, cu gândul că mi-am făcut datoria conștiincios, ca și cum Dumnezeu m-ar fi urmărit în fiecare clipă..."

Și se bucura, într-adevăr, de respectul și recunoștința foștilor elevi care au văzut toți în profesoara lor de română, în diriginta lor, reperul necesar, cel ce nu-și uită foștii elevi, le urmărește drumul, se bucură de împlinirile lor. Iar ei au folosit orice prilej pentru a-i arăta admirația.

Et in Arcadia ego era adagiul clasic pe care-l cita adesea cu referire la privilegiul generației noastre născute și formate în cultul cărții, al cunoașterii și al artei. S-a gândit mereu cu încredere la modul în care tinerii vor prelua moștenirea înaintașilor. Cu condiția, spunea, să-și ia drept călăuze prin labirintul inițiatic pe care îl vor străbate simbolurile congenere lui Dante Alighieri: Vergilius – spiritul rațiunii și Beatrice – grația divină și virtutea. Spirit profund atașat valorilor clasice, Mihaela Tudor le-a urmat calea.

Era prezentă, așteptată și ascultată în spațiul intelectual și cultural bârlădean, cu precădere la Academia Bârlădeană, în reuniunile căreia comunicările, intervențiile sale aduceau puncte de vedere și nuanțări menite să înlăture stereotipiile sau monotonia. *Pecetea Mihaela Tudor* definind spiritul unei generații fidele erei Gutenberg se ilustra și în articolele sale publicate în paginile revistei noastre, vădind cultură umanistă foarte serioasă, fin ochi critic, talent interpretativ și literar. Ne va lipsi acest însemn de valoare și de noblețe spirituală.

https://biblioteca-digitala.ro

15 ANI DE LUMINĂ AI *LUMINII*

Ne face plăcere să revenim și pe această cale asupra unei frumoase aniversări : *Lumina*, primul cotidian creștin-ortodox din România, a împlinit 15 ani. Apărută la Iași, pe 7 februarie 2005, publicația Patriarhiei Române s-a mutat, după doi ani de activitate ieșeană, la București, iar primul număr național fiind scos în 27 noiembrie 2007.

Redactat, din septembrie 2019, într-o ediție unitară de 16 pagini, tipărită integral color, prin unificarea edițiilor regionale în ediția națională, cotidianul editează și suplimentul săptămânal *Lumina de Duminică. Lumina* cuprinde reportaje, informații și comentarii, din perspectivă creștină, despre fapte, evenimente, chipuri luminoase și locuri românești binecuvântate dinăuntrul și din afara granițelor. Toate în spiritul valorilor credinței, al respectării demnității umane și a culturii neamului.

LUMINA : 4.500 de ediții, în 15 ani de existență laborioasă!

Abonată la această valoroasă publicație, prin generoasă donație, Academia Bârlădeană aduce un salut călduros întregii echipe redacționale a *Luminii* conduse de Părintele Nicolae Dascălu : vă adresăm calde gânduri bârlădene, însoțite de vii mulțumiri pentru darurile de spirit pe care ni le oferiți zilnic sub forma luminoasei și plinei de înțelesuri *Lumini!* Vă felicităm din minte și inimă și vă urăm să aveți pe mai departe drum spornic, mereu inspirat și luminat!

13 aprilie 2020

Doamnelor și Domnilor,

Academia Bârlădeană vă invită să adunăm acum mănunchi de gânduri luminoase în memoria Președintelui ei de onoare, C.D. ZELETIN, pe care, dacă timpul ar mai fi avut răbdare, l-am fi sărbătorit astăzi la împlinirea vârstei de 85 de ani...

Pe cărturarul de talie renascentistă, eseistul, memorialistul, traducătorul, poetul rafinat care scria:

Mi-ar fi de-ajuns după viață moartea/dar sunt atât de-amestecate, Doamne!/ Nici nu mă-ndrept către secunda vieții/ că mă și-mpiedic de vecia morții...

...îl vom evoca în numărul 1/2020 al revistei noastre, număr ce îi va fi în întregime dedicat...

Să-l citim *încet*, așa cum, fără urmă de trufie, ne îndemna ultimul mare senior al literelor românești.

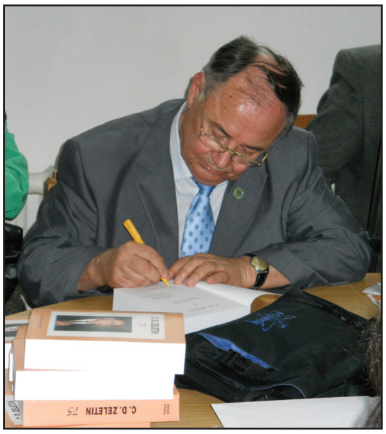

https://biblioteca-digitala.ro

VIAȚA ACADEMIEI

- urmare din pagina 2 -

Gheorghe Emandi, Theodor Emandi și soția sa, Elena, fiica junimistului Nicu Gane, Vasile Alecsandri (în 1877), Take Ionescu (în 1902).

Imagini de la reuniunea din 24 ianuarie.

Sediul actual al Editurii Junimea și al revistei „Scriptor" din Parcul Copou.

Sâmbătă, 15 februarie 2020, la Iași, Editura Junimea, revista *Scriptor* și Societatea Junimea au organizat în Parcul Copou inaugurarea sediului nou al Editurii, clădire situată lângă Muzeul Eminescu, în partea de vest a grădinii. Între orele 11-15, Lucian Vasiliu și Simona Modreanu au moderat evenimentul, la care au luat cuvântul cinci invitați: din Cernăuți, Chișinău, Cluj, Iași, Bârlad. La îndemnul organizatorilor, Elena Monu a făcut cunoscută Academia Bârlădeană publicului ales prezent la manifestare, printr-un scurt istoric al Societății începând din momentul fondării, în 1915, până astăzi. Ea a reamintit celor prezenți că multe personalități culturale ale Iașului sunt bârlădeni la origine.

Marți, 18 februarie 2020, la oră de seară, am primit vestea tristă a stingerii din viață a lui C.D.Zeletin. Pierdere nemăsurată, despărțire dureroasă de marele cărturar, deopotrivă poet, eseist, memorialist, traducător, care a iubit Bârladul, atașându-și cu deosebire numele de Academia Bârlădeană, al cărei Președinte de onoare a fost din 1990. Unic gând consolator pentru noi astăzi și împlinire importantă pentru cel plecat: editarea, în chiar acest an, a ultimului din cele 7 volume de *Scrieri*, alcătuind opera unei vieți: a vieții celui pe care doream atât de mult ca, pe 13 aprilie, să-l sărbătorim la împlinirea vârstei de 85 de ani! Dumnezeu să-l odihnească în pace!

Sâmbătă, 29 februarie 2020, ora 10, membri și simpatizanți ai Academiei Bârlădene au ținut să fie prezenți la o reuniune specială a Societății care s-a deschis cu un emoționant **In memoriam C.D.Zeletin.** Într-o atmosferă puternic marcată emoțional, cei prezenți au ținut un moment de reculegere pentru Președintele nostru de onoare, care s-a stins din viață în ziua de 18 februarie. Din partea Academiei Bârlădene, Elena Monu a fost prezentă, împreună cu Cezar Crăescu, Cătălin Teodoru și Gheorghe Blănaru, la ceremonia funerară desfășurată în Cimitirul Mânăstirii Samurcășești din comuna Ciorogârla. Relatând momentele dureroase ale despărțirii, Elena Monu a relevat contribuția remarcabilă a marelui cărturar la viața culturală a Bârladului, rolul său în viața Academiei Bârlădene din anii de

23 februarie 2020, la Cimitirul Mănăstirii Samurcășești, comuna Ciorogârla, jud. Ilfov: momentul dureros al despărțirii. În centrul imaginii: d-na dr. Gabriela Sfințeanu, sora lui C. D. Zeletin, încadrată de Cătălin Teodoru și Elena Monu.

https://biblioteca-digitala.ro

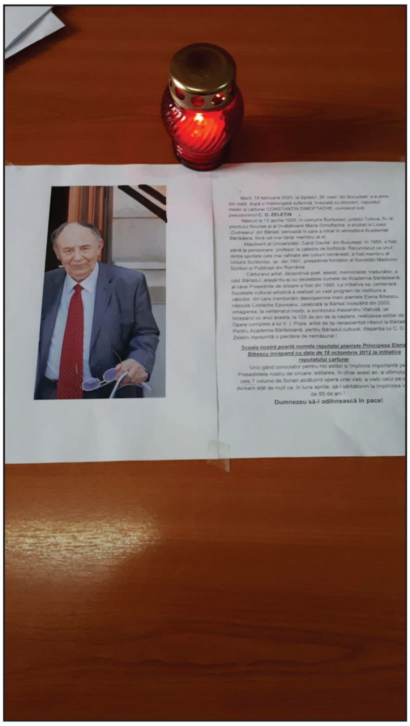

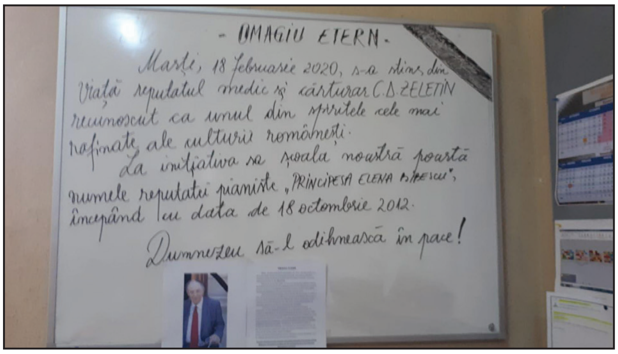

În ziua de 20 februarie 2020, Școala Gimnazială „Principesa Elena Bibescu" l-a omagiat pe C. D. Zeletin. S-au ținut momente de reculegere la cancelaria școlii și în fiecare clasă. Timp de o săptămână a ars candela amintirii în holul școlii, la expoziția dedicată principesei Elena Bibescu.

început și după 1990, când Societatea a fost instituționalizată. C.D. Zeletin este autorul celor mai importante donații pentru Academia Bârlădeană: cărți – peste 2500 de volume, incluzând și carte rară – documente, tablouri. Cei prezenți au urmărit apoi cu emoție fragmentul final din emisiunea *Profesioniștii* avându-l ca invitat pe C. D. Zeletin, în 2015, emisiune reluată de TVR1 în seara din ajunul înhumării marelui dispărut.

Elena Monu în momentul evocării.

În partea a doua a reuniunii, sub titlul *Voci lirice bârlădene*, publicul a audiat creații ale poeților: Simion

În stânga imaginii: regretata noastră colegă și prietenă, prof. Mihaela Tudor...

Bogdănescu, Oana Dor (Guzgan), George Irava – prezentat în absență de Roxana Galan și Elena Popoiu –, Nina Toma (Cărăbăț). Lor li s-a alăturat, simbolic, poetul C.D.Zeletin, grație secvenței din filmul mai sus menționat, în care și-a recitat poezia *Trecutul*...

Sâmbătă, 7 martie 2020, Elena Monu a fost invitată la Roșiești, pentru adunarea generală a C.A.R.P. Bârlad. În cuvântul său, Președinta Academiei Bârlădene a informat publicul despre activitatea centenarei Societăți, insistând asupra proiectului județean cu titlul *Veniamin Kostaki,* desfășurat la începutul lunii iunie 2018, cu precizarea că anul acesta se va implica în pregătirea manifestării ce va prilejuită de împlinirea, în 2021, a 175 de ani de la trecerea la Domnul a ilustrului mitropolit cărturar.

Simion Bogdănescu și Oana Guzgan recitând din creațiile proprii.

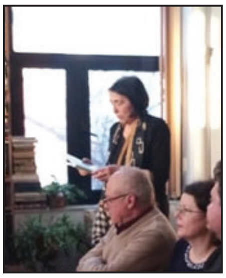

Roxana Galan și Elena Popoiu citesc din poeziile lui George Irava.

https://biblioteca-digitala.ro

EXEGI MONUMENTUM...

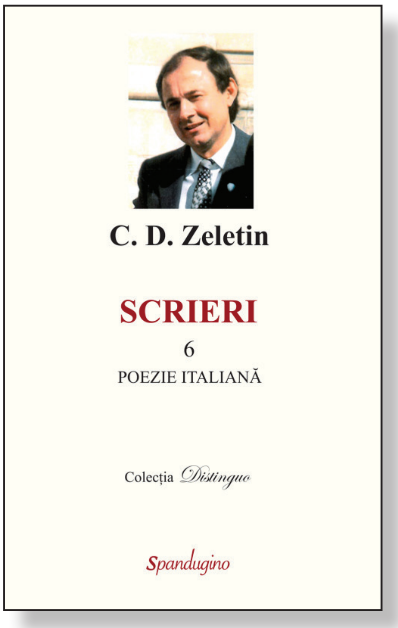

Eu, slabul, mi-am iubit neamul românesc așa cum mi l-a dat Dumnezeu, care a hotărât să mă ivesc în mijlocul lui și nu în altă parte. L-am slujit cu armele mele. I-am împărtășit încercările dureroase, nedrepte și ofensatoare la care a fost supus, neabătut, fără ca măcar în gând să-i formulez vreo imputare, fiindcă peste toate ale lui și ale mele stă, deopotrivă, iubirea ce i-o port...

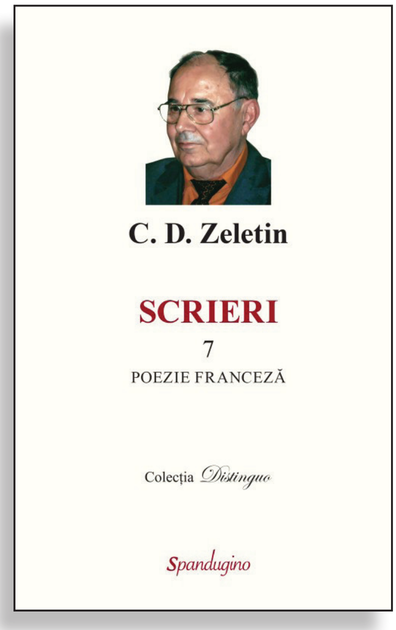

www.academiabarladeana.ro/ e-mail: academic@academiabarladeana.ro

Academia Bârlădeană

Revistă editată de Societatea literar-culturală Academia Bârlădeană.
Anul XXVI, nr. 1(78), martie 2020, Bârlad, Bd. Republicii nr. 235.
Cont: RO10RNCB0260003275640001 - BCR Bârlad.

Colectivul redacțional: Serghei Coloșenco (redactor-șef), Ritta Mintiade, Elena Popoiu, Simion Bogdănescu, Bogdan Artene, Florian Pricop, Constantin Romete.
Consultant: C. D. Zeletin.
Fotografii: Cezar Crăescu, Barlad Online www.b-o.ro
Responsabili de număr: Elena Popoiu și Simion Bogdănescu.
Tipărit la S.C. IRIMPEX S.R.L. Bârlad (Tel./Fax: 0335 425302)

ISSN: 1584-8361

Număr apărut cu sprijinul membrilor Academiei Bârlădene

https://biblioteca-digitala.ro